

peyzaj mimarlığı

DOKAP

DOKAP YAPI ELEMANLARI SANAYİ ve TİCARET A.Ş.
BESTEKÂR SOKAK 64/5 06680 KAVAKLIDERE - ANKARA
TEL (4) 126 64 90 . 127 14 30 TELEX 43296 DOKP - TR
FAKS (4) 128 02 10

GÜVERCİN SOKAK 33 1398. SOKAK 11/B
1.LEVEND - İSTANBUL ALSANCAK - İZMİR
(1)164 12 96 . 170 17 43 (51) 22 72 16

Cevre Elemanları Üretir. Çevre Üretir.

Röliyef döşeme plağı, hafif veya ağır yaya trafiğinin olduğu bütün açık alanlarda, yürüme alanları, kaldırımlarda, bina önlerinde, renk ve desen zenginliğinin verdiği sonsuz estetik imkanlarla kullanılan bir döşeme plağıdır.

Aydınlatma elemanları direğinden lambasına, tesisatından aksesuarına başlıbaşına bir tasarım konusu olan önemli bir Kent Mobilyasıdır.

DOKAP Oyun Alanları üretir. Oyun alanları için Oyun Elemanları üretir. Çocukların sonsuz enerjilerini yönlendiren hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını çeşitli oyun imkanları ile zenginleştiren, temel malzemesi ahşap olan OYUN SİSTEMLERİ üretir.

DOKAP Beton Parke, döşemelerde uygulama kolaylığı kenar-köşe bağlantıları, desen zenginliği yanısıra ağır yük taşıma özelliği ile de, ağır-hafif yaya ve araç trafiğinin olduğu sokak, cadde ve meydanların döşeme malzemesi ihtiyacına büyük katkıda bulunmaktadır.

Çok çeşitli uygulamalara müsait olan DOKAP 'u-elemanı' her şekilde kullanılabileceği ile muhtelif fonksiyonlara cevap veren, kullanma zenginliği olan bir Kent Mobilyasıdır.

Peyzaj Mimarisi Derneği
Yayın Organı

Official Organ to the Association of Turkish
Landscape Architects

- PEYZAJ MİMARISI DERNEĞİ tarafından Mart, Temmuz ve Kasım aylarında olmak üzere yılda üç kez yayımlanır.

Three issues in a year Journal
of the Association of Turkish
Landscape Architects

- YAYINLAYAN
Peyzaj Mimarisi Derneği Yayın Komisyonu
Doç. Dr. Murat Ertuğrul YAZGAN
Dr. Hüseyin ERENBERK
Nuriye ÇAKIRCA
Suat DURMUŞ
Ayşe Betül UYAR
Eser GÜZELTEPE
Güliden KAYMAKLI
Aygen KEMALOĞLU
- YAYIN YERİ VE YAZIŞMA ADRESİ
- TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Merkezi
- A.Ü.Z.F. Peyzaj Mimarlığı Böl. Dışkapı / Ankara
- Bayındır-Sok. 47/10 Kızılay / Ankara
- EDERİ:
15.000 TL. (KDV Dahil)
10.000 TL. (Öğrenciler için)
- DERNEK ADINA SAHİBİ ve YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Publisher and Editor in Chief
Doç. Dr. Halim PERÇİN
- GENEL KOORDİNATÖR / General Coordinator
Doç. Dr. Murat Ertuğrul YAZGAN
- SAYFA DÜZENİ / Graphic Design:
Peyzaj Mimarisi Derneği Yayın Komisyonu
- DİZGİ / Typesetting:
EKİN Basım Yayın ve Tanıtım Ön Hizmetleri
Necatibey Cad. 104/6, Yenışehir- ANKARA
- BASKI / Printing:
BARAN OFSET 319 02 68

- PEYZAJ MİMARISI DERNEĞİ
YÖNETİM KURULU
Doç. Dr. Halim PERÇİN
Suat DURMUŞ
Gaye ÇULCUOĞLU
Hasan KEMALOĞLU
Belemir DALOKAY

- Yayın Koşulları
  - Gönderilecek yazılar 6-7 daktilo sayfasından uzun olmamalıdır.
  - Yazıların sonunda 200 kelimeye kadar Türkçe ve İngilizce özet bulunması arzu edilmektedir.
  - Çizimler 1/2 oranında küçültüldüğünden okunabilir olmalı, görsel malzemeler yazıyla birlikte gönderilmeli ve kaynak belirtilmelidir.
  - Yayın Komisyonu gönderilen yazıları basmakta veya basmamakta serbesttir.
  - Yazılardaki görüşler ile çeviri için kaynak gösterilmesi gerekir
  - Gönderilen yazılar iade edilmez.
  - Tüm yayın hakları PEYZAJ MİMARLIĞI DERGİSİ'ne aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

PEYZAJ MİMARLIĞI 92/1

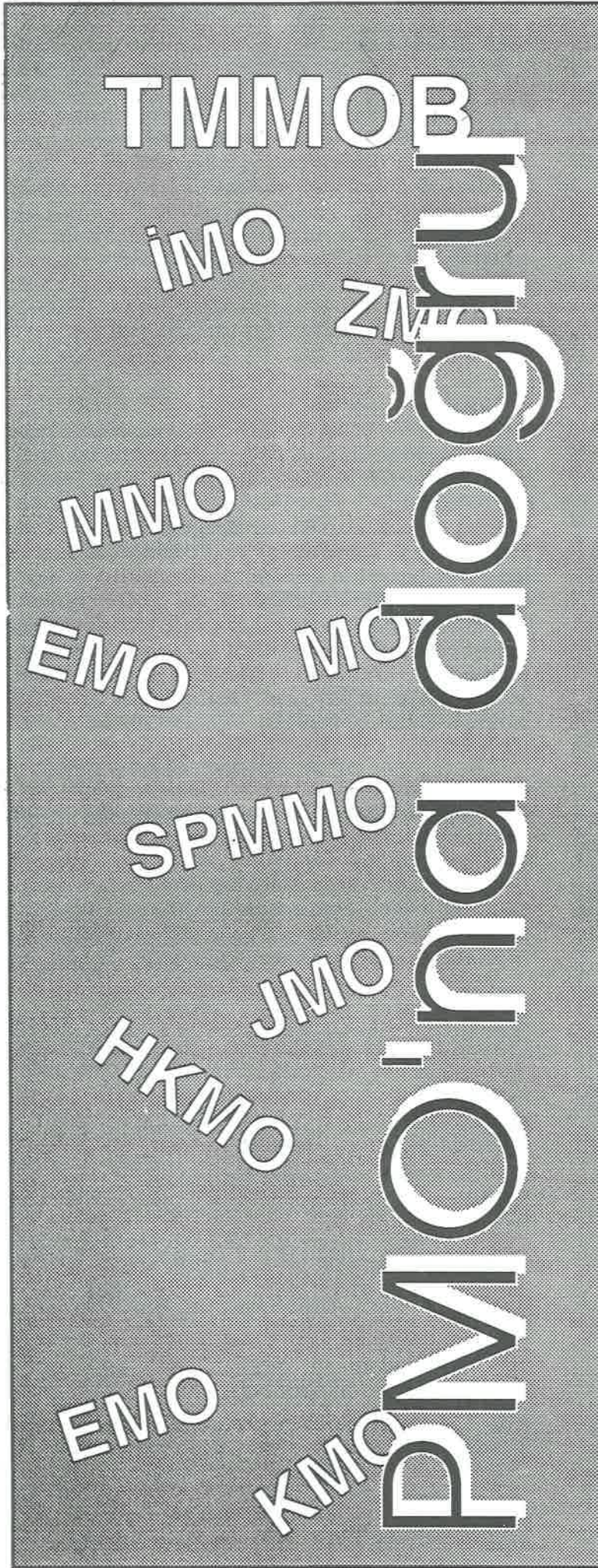
PEYZAJ MİMARISI DERNEĞİ
YAYIN ORGANIDIR

Kapak konusu : Peyzaj Mimarlığı Dergileri
Kapak düzeni : Yayın Komisyonu

REVIEW OF LANDSCAPE
ARCHITECTURE

7. ANKARA KENTİ AÇIK ve YEŞİL ALANLARINDAN BEKLENTİLERİMİZİ ETKİLEYEN ETMENLER
Ekrem GÜRENLİ
  13. PEYZAJ MİMARLIĞI'NIN GELECEK YÜZYIL İÇİN SORUMLULUKLARI VE GÖREVLERİ
Prof. Dr. Yüksel ÖZTAN
  19. KENT PARKI TASARIMI ÜZERINE BİR ARAŞTIRMA
Doç. Dr. Bülent ÖZKAN
Dr. Erhan Vecdi KÜÇÜKERBAŞ
  31. PEYZAJ TASARIMINDA YAPAY AYDINLATMA
Doç. Dr. M. Ertuğrul YAZGAN
Arzu GÜÇLÜTEN
  37. KENT PLANLAMADA EKOLOJİK YAKLAŞIM
Prof. Dr. Aysel BAYRAKTAR
  43. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NİN 2000'Lİ YILLARA DOĞRU AÇIK VE YEŞİL ALAN POLİTİKALARI
Müfit HATAT
  46. GÜLLERDE ZARARLI BITKİ PARAZİTİ NEMATODLAR
Hasan Celal AKGÜL
  47. ÇEVRE ŞURASININ ARDINDAN
Aygen KEMALOĞLU
  49. PMD'DEN HABERLER
  51. YAYIN TANITIMI
Nuriye ÇAKIRCA
3. PEYZAJ MİMARLIĞINDAN
Doç. Dr. Halim PERÇİN
  4. MUTLU İNSAN ÇEVRELERİ YARATMA YOLUNDA, BİR FİLİZ KÖKLEŞİRKEN...!
A. Betül UYAR
Suat DURMUŞ

PEYZAJ MİMARLIĞI'ndan

Ülkemizde Peyzaj Mimarlığı'nın kapsamı ve fiziki planlamadaki gerçek yeri ve unlamı gün geçtikçe daha iyi anlaşılmaya başlamıştır. Bu anlayış istikrarlı fakat yavaş seyretmekte ve gelişmektedir. Ancak 1991 yıllardır özlediğimiz bazı aşamaların gerçekleştiği bir yıl olmuştur.

Bildiğiniz gibi 91 yılını 11 Aralık'ta T.M.M.O.B.'nin Asgari Ücret Yönetmeliğimizi onaması ile sonladık. Bu onay süreci bizlere heyecanlı anlar yaşatmadı değil! Asgari Ücret Komisyonu'nun Yönetimimize sunduğu Peyzaj Mimarlığı Planlama Hizmetleri Asgari Ücret Yönetmeliği sizlerin katılımının sağladığı ve olumlu-olumsuz tüm görüşlerinizin alındığı 26 Ekim gününde, genel bir görüşmeye açılmıştı. Adana ve Antalya'dan bile meslektaşlarımızın katılımı bizleri çok mutlu etti. Sonuç olarak sorunlarımızı enine-boyuna tartıştığımız bu genel görüşme mesleksel anlamda hepimiz için çok faydalı oldu.

Asgari Ücret Yönetmeliği Ankara Metropolü Belediyeleri'nce (ki yakın bir gelecekte Ankara Belediyeleri dışında da Çevre Projeleri onayı söz konusu olacaktır) uygulanan Çevre Projeleri onay sürecinde bir boşluğun doldurulması açısından da oldukça önemliydi. Bir başka açıdan ise yıllardır süregelen finansal sıkıntımız bir derecede olsa Asgari Ücret Yönetmeliği Vizesi ile giderildi. Bu vize uygulamaları ile "küçük ama bizim" olan bir mekanın tüm finansmanı sağlandı, Derneğimiz'in sürekli ziyaretleri nize açık bir adres oldu.

Geride bıraktığımız yıl içerisinde, Derneğimiz içerisinde farklı bir yapılanmaya yöneldik. Bu yapılanma, çeşitli komisyonların farklı mesleki konularda çalışmalar yapmasını içeriyordu, bu komisyonlara oldukça büyük katılım sağlandı.

Peyzaj Mimarisi Derneği Yönetimi olarak örgütlenme çalışmaları içerisinde önemli gördüğümüz Şubeleşme için çabalarımız sürmektedir. Adana Şubemiz kurulmuş genel kurulunu yaparak yönetimini belirlemiştir. Ankara Şubemiz ise kuruluş çalışmalarını tamamlamıştır. Her iki şubemizin çalışmalarıyla Genel Merkezini daha güçlü kılacakları bir gerçektir.

Sizlere sürekli yayın organımız olan "Peyzaj Mimarlığı" ile ulaşmaktan büyük kıvanç duymaktayız. Bize dergimizin yayımı konusunda verdiğiniz ve vereceğiniz tüm destekler için teşekkürler. "Peyzaj Mimarisi Dergisi"nin gelecek sayısında buluşmak ümidiyle saygılarımızı sunuyoruz.

Doç. Dr. Halim PERÇİN
Dernek Başkanı

Mutlu İnsan Çevreleri Yaratma Yolunda Bir Filiz Kökleşirken...!

A. Betül UYAR

Peyzaj Mimarı

Yenimahalle Belediyesi

İmar Müdürlüğü

Suat DURMUŞ

Peyzaj Mimarı

Peyzaj Mimarisi Derneği

Yönetim Kurulu Üyesi

"İnsan'ın Doğası" kadar eski ve anaç bir yaşam unsuru ÇEVRE. Asırlar boyu hep köklerini derinlere salmak, geçmişinden-geleceğine uzanmak, sarıp-sarmalamak güdüsü taşımış; onca sömürüye, saldırıya, katliama ve ölüme ayak diremiş... İdeolojik ve ekonomik spekülasyonların arpalığı Çevre, bugün doğasına öyle aykırı bir değişim ve dönüşümü yaşıyor ki, alabildiğine mutsuz, umutsuz, adeta can çekiyor. Onu yeniden yeşertmek, kökleştirmek gerekiyor. Sanırız bunu sağlamada en usçu ve yasal çözüm "Planlama". Çünkü onun dinamizminde ve yaşam pratiğinde bir amaç birliği için, sonsuz bir direnç var aykırılıklara.

"Planlama" : Karar süreçleri ve Denetim mekanizmaları bütünü olarak betimlenecek olursa; "Plancı"da : Karar üreten ve Ürettiği kararları yaptırımsal boyutta deneten, olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem tüm karar süreçlerine karar üreterek katılım, hem de üretilen kararların yaptırımsal boyutunda denetimsel katılım, PLANLAMA gereğidir.

Ancak, bu KARAR KAİDESİ'nin gerek karar üretimine gerekse üretilen kararların denetimine katılımının ölçüsü ve biçimi; farklı ekonomik sistemlerde (Planlı-Plansız), farklı yönetsel çerçevelerde (Merkezi-Decentralize), farklı ideolojik modellerde (Aşağıdan Yukarıya-Yukarıdan Aşağıya Planlama, Geniş Kapsamlı-Dar Kapsamlı Planlama vb.) farklı çözümleri içermektedir.

"Mekansal Planlama"yı ise : Sınırları belirlenen bir planlama alanında amaçla yönelik planlama stratejileri doğrultusunda seçilmelen ve birbirleriyle hiyerarşik kademelendirilmiş, farklı ölçekteki bir dizi planlama kararının, öngörülen planlama araçları ile fiziki yapıyı biçimlendirdiği bir plan bütünü, olarak algılamak gerekmektedir.

Peyzaj Mimarlığı disiplininin de hizmet verdiği Mekansal Planlama : Makro düzeydeki planlama karar süreçlerinden başlayarak, uygulama ölçeklerinin detay karar süreçlerine kadar ki yolculuğa, tüm disiplinlerin birbirleri ile iletişimli görüş ve bilgi alışverişini refere eden ve özendiren, tüm karar süreçlerinde birlikte üreten ve deneten,

bir katılım ve bölüşüm kurumlaşmasında olmalarını öngörür, dahası böyle bir kurumlaşmanın çerçevesinin net olarak çizilmesi de, yine Planlama gereğidir.

Geçmiş zamanların kendi üzerinde katlanan ve katmerlenen kazanılmış haklarının, şimdilerin kar-zarar hesapları arasındaki döngünün ve geleceğin beklentilerine dönük onca bilinmeyenin!.. nedenleri?...niçinleri?...nasılları?... ile bir potada pekiştirildiği ve dahası; Öyle ise?leri... uygulama şansları ve alternatif üretimlerle birlikte ortaya koyan tüm karar süreçleri, "Mutlu İnsan Çevreleri" yaratma çabasını taşırlar.

Ancak, Mutlu İnsan Çevreleri yaratma çabası, birden fazla Mekansal Planlama nosyonunun ortak eylemde bulunmadığı, nosyonel üstünlüklerin (ki, bu üstünlükler tartışılır) ezici kimliklerinin Çevre'yi ve bizleri esir aldığı bir sonurgunun ortaya çıkışına engel olamamakta; "Herşey insanlar için"- "Çevre hepimizin", salt ideolojik bir kandurmaca gibi kurumsallaştırılmaktadır.

Peyzaj Mimarlığı disiplininin, Mutlu İnsan Çevreleri yaratma bağlamında, Mekansal Planlama'ya katılım ve katkılarınca; AÇIK ALAN : Yerleşim eyleminin varolagelen tüm aktivitelerine açık, yapı kitleleri ve oluşturdukları yığınlar arasında yeralmış, doğallık taşıyan, kırdan ya da kentte konut-ticaret-sanayi-depolama-yönetim-eğitim ... vb. amaçlı kullanımlar dışı, rahatlama olanağı yaratan kent parçaları olarak betimlenmekle birlikte; mevcutta kitlesel yapılaşmaların arasında kuşatılmış ve boğulmuş ancak yine de soluk alma olanağı yaratan boşluklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin: Çok yoğun bir yerleşim öbeğinde yada dolaşım aksında yer alan bir otopark alanı, bir meydan, bir arasta boşluk duygusu yaratabilmektedir. YEŞİL ALAN ise : Yerleşim yığınları içinde yer alan açık alanların bitkisel materyal ve yapısal donanım ile organize ve planlı bir biçimde düzenlenmeleri ile, çokluk ortak ve kitlesel kullanımlı, içinde gezilip-dolaşılmanın da ötesinde mekan olgusunu (III. boyutu da) kurgulayan alanlardır, denilebilir.

Mutlu İnsan Çevreleri yaratma konusunda, Peyzaj Mimarlığı disiplini olarak neden birşeyler yapamıyoruz öyleyse!.. Nedir bu kurumlaşmada eksik ve yanlış olan? Sorun nedir? Harika bir pas-tadan pay alamamanın çekememezliği mi? Yoksa, yaşadığımız çevrelere egemen bir ideoloji ile ipotek koymamanın histerisi mi? Hayır, bunların hiçbiri değil, olmamalı! Biz yetki istiyoruz, mutlu çevreler yaratmak için. Bu doğru. Ancak her yetki, omuz-larında sorumluluk yüklü başını, Demokles'in Kılıcı'nın önüne koymak zorunda da. Öyleyse, çözüm için sorumluluğa talibiz demek, daha doğru olmaz mı?

Her türlü ipotekten uzak, nosyonel bilinçlenmelerle özgür-sağlıklı ve mutlu çevreler üretmek konusundaki sistem kurgularda Peyzaj Mimarlığı'nı ve onun sevecen ellerini göremekten çok, bu elleri kelepçeye vurulu görmek sanırız ki daha da acı. Neden mi? Çünkü biz, kendi kendimizin mahkumuyuz da ondan.

Zaman bu denli hızlı akıp gitmekteyken; artık bu suskunluk, bu edilginlik bitmeli, eyleme dönük bir platformda Mutlu Çevreler'in sorumluluğu üstlenilmelidir. Hergün daha duyarlı-sevecen-çabalı ve bilinçli olarak, cesurca ve ödünsüz çevreler yaratarak; ama kötü yetki kullanımlarımızda Demokles'in Kılıcı'nın başımıza ineceğinin kaygılarını, yüreğimizde hep taşıyarak...

Mutlu İnsan Çevreleri yaratmada eylem sorumluluğu varolan sistemde nasıl bir kurumlaşma göstermektedir?

Mekansal Planlama'da Mutlu İnsan Çevreleri'nin oluşturulmasında mevcut yönetsel erkinin imar kurumlaşmalarındaki öngörülerini Nazım Plan ve Uygulama İmar Planları'nı oluşturur ve bu Planlar yerleşim öbeklerinin mekansal organizasyonlarını üstlenerek, sonuçta bizleri kent kalıplarına sokak sokak yerleştirirler.

Sorun da, burada başlamaktadır işte! Metropoliten Nazım Plan Kararları'nın üretilmeye başlandığı günümüz kentlerinde, Mekansal Planlama bağlamında Metropoliten Kentler Açık ve Yeşil Alan Planlamaları'nın -Plan Amaçları - Plan Stratejileri - Plan Araçları ve Plan Kararları seçimi koşutunda, alternatif projeleri ve öngörülerini getirilmeli, yeşil alanlar; konut-ticaret-sanayi-depolama-yönetim-eğitim... gibi kullanımlar ve dolaşım sistemleri artışı, rantı düşük topografik eşikler gibi algılanmamalı; aksine yeşil alanlar kitlesel doluluk-boşluk, akıcılık-süreklilik, iletişim ve solunum olanağı yaratarak, alternatif rantabiliteler ve ekonomi politikler uğruna yapı spekülasyonlarına feda edilmemelidir. Hep birkaç kat fazlasına göre hesaplanmış düşey yoğunluklarla (taban oturumları küçültmediği koşulda bile) kesilen hava sirkülerine ek olarak, yeşilden yasal presedürlerin boşluğu nedeniyle çalınarak kazanılan yatay yoğunluklarla da katlanan

bu abartı yapılaşma; hem düşey - hem yatay, bu denli boşluksuz - masif - üst üste yığılma ve dahası bu çevre mutsuzluğu, zaman geçirilmeden imar kurumlaşmasında çerçevesi çizilmiş bir Açık ve Yeşil Alan Sistemi Planlaması ile önlenmelidir.

İmar kurumlaşmasında diyoruz, bunun altını çizmekten de çok büyük yarar görüyoruz. Peyzaj Mimarlığı disiplininin en büyük handikapı sanırız "İmar'ın içinde" yer alamamak ve kendini ifade edememek; yasalar ve yönetmeliklerin karar ve denetim süreçlerine katılamamak çünkü.

Örnek mi? İşte : İmar öngörülerinde neye dayandırılarak ölçülendirildiği pek anlaşıl-mayan (Çünkü yeşil alan istemlerinde ekolojik - iklimsel veriler önemli etkindir. Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde aynı yeşil alan ölçütü aynı işlevi ve etkiyi yaratamayacaktır.) Mücavir alan sınırları içerisinde 7.00 m²/kişi (herhalde, kent içerisinde fazla yeşil alan gereksiz diye düşünüldü!), dışında ise 14.00 m²/kişi aktif yeşil alan ölçütü, pervasızca artan yapı yığılmaları nedeniyle, Ankara kenti örneğinde olduğu gibi, 1.00 m²/kişi civarında tehlikeli bir boyutu yaşamaktadır.

Bu bağlamda, bu sorumsuz gidişi sorgulamak gerekmektedir:

İmar kurumlaşmasında 3194 Sayılı İmar, 3030 Sayılı Büyükşehir Belediyeleri; 1580 Sayılı Belediyeler Yasası, İmar Yönetmelikleri..., İmar uygulamalarında, Mekansal Planlama'da yasal prosedür olarak uygulanmaktadır. Ancak sözü edilen yasa ve yönetmelik hükümlerinde, ne yazık ki direkt Açık ve Yeşil Alan planlaması ve uygulaması öngörülerini yeterince bulunmamaktadır.

Örnek mi? 3194 ve 3030 sayılı yasalara bağlı olarak hazırlanan Ankara Büyükşehir Belediyesi İmar Yönetmeliği: 10.Bölüm Madde 96'da: "Parse-linde bahçe düzeni yapılmamış ve gerekli sayıda ağaç dikilmemiş binalara yapı kullanma izni verilmemez" öngörüsü yer almakla birlikte; salt sayısal bir değer ile ölçülebilen ve herhangi bir kriteri oluşturulmamış bir çevre düzeni planlaması eksikliği sözkonusudur. "Yapı Kullanım İzni" veren İmar'da bu denetim nasıl sağlanacaktır? 20 m²'ye bir ağaç standartı nasıl bulunmuştur? Ve neden kimse bugüne kadar bunları sorgulamamıştır?

Tek yapı ölçeğinden çıkıp da toplu konut alanlarına uzandığımızda, kooperatif yönetimlerinin kültür ve estetik duyularına! terkedilen onlarca çevre yaratıldığının, yoksa farkında değil miyiz?

Otopark Yönetmelikleri, Yangın Yönetmelikleri ile sürekli sorgulanan parseller, arabalar - merdivenlerle tikiştirilirken (bu belki çok gerekli ama), biz neden hiç birşey yapmıyoruz?

Kaçak yapılaşma, hep yeşil alanlardan alıyor. Bu yetmezmiş gibi, Metropoliten Nazım Plan/Çevre

Düzeni Planı - Nazım Plan - Uygulama İmar Planları (Revizyon İmar Planı, Mevzii İmar Planı, İslah İmar Planı, Koruma İmar Planı vb.) ölçeklerinde mekansal planlama kararları üretilirken de, İmar Yasası'nın 18. maddesi gereği bedelsiz terk edilen % 35'lerin içinde de - geriye kalan % 65'lerin içinde de, yokuz, yokuz, hep yokuz!...

Öte yandan, karar süreçlerine katılımın gerçekleşmediği bir Mekansal Planlama'da denetim de sağlanamamaktadır. Çünkü denetim salt kamunun kendi yaptığı uygulamaları, yaptığı biçimiyle korunup korunmadığının araştırılması değildir. Denetim, kendi karar mekanizmalarının ürünü eylemlerin, gerektiği biçimde ve yeterlilikte uygulanmasını öngörmektir.

Mevcut İmar kurumlaşmasında tüm denetim etkinlikleri (sanki yapılar egemen bir boşluğun içinde konumlanmamış da, tersine yapılar hep varmış ve yapıları birileri biraz aralayarak bir kırtık açıklık bırakmışlar gibi algulanıyor da, herhalde ondan) yapıya dönük bulunmaktadır. Yeşil yaşayan bir ölü sanki onu düzenlemenin gerekliliği ve düzenleyen Teknik Uygulama Sorumluluğu aranmamış bugüne dek. Çok büyük uygulamalarda belki, o da yasal bir boşluğun doldurulması için olsa gerek. Bugün yeşil alanlarla ilgili tüm uygulamalarda Teknik Uygulama Sorumluluğunun aranmaması kentlerimizin olduğu kadar bizimde talihsizliğimizdir.

Trafo, Reglaj İstasyonu gibi tehlike oluşturan kullanımların özel mülkiyetten özenle kaçırılırken, park-çocuk oyun alanı - spor alanı gibi kamu mülkiyetindeki sosyal donatı alanlarının içine yerleştirilmesi; büfe-taksi durakları yazıhaneleri, telefon kabinleri, reklam standları gibi çokluk gelir getirici - ticari bağlamda düşünülen kentsel donatı elemanlarının, hatta ve hatta kavun - karpuz sergilerinin (ne de olsa onlar da yeşil!) olur olmaz yeşil dokuda, onu zararlandıracak biçimde konumlandırılması planlama sürecine katılım eksikliğinin, onlarca boyutundan yalnızca birkaç tanesi olarak sayılabilir.

Açık ve Yeşil Alanlar bugün kent rantlarına yenik düşmeden, katlı sistem çözümlerini aramak ve bulmak zorundayız. Bu ister metrosuyla - raylı sistemleriyle - dolaşım ve toplanma alanları ile; isterse küçük bir ev bahçesinin altı garaj, üstü yeşil alan

çözümleri ile; köklü yeşil donatılar için mekan yaratmak, bu mekanların standartlarını ve ilkelerini oluşturmak için üzerimizdeki bu ataletten bir an önce kurtulmamız zorunludur.

Yukarıda dile getirmeye çalıştığımız tüm bu ürkütücü tablolara karşın; Peyzaj Mimarlığı yetki ve sorumluluklarına önemli katkılar sağlayıcı bir FİLİZ, 1989 Eylül'ünde Toplu Konut boyutlu ve yalnızca finansal bir sorunun çözümünde, prosedürde gerekli bir belge amacı güden bir isteme, sunum sağlayabilmek için olsa da, yine de yeşerdi umutla. Yenimahalle ve Çankaya toprağında yerini sevmiş olmalı ki büyüdü, köklendi, anaçlığını duyumsadı. Bugün Ankara kenti İlçe Belediyeleri'nde, onu inkar etmek olanaksız gibi... Evet ÇEVRE PROJELERİ isimli bu FİLİZ, bugün üç yaşını sürmekte.

3194 ve 3030 sayılı Yasalara bağlı olarak hazırlanan Ankara Şehri İmar Yönetmeliği'nin 96. Maddesi'ne işlerlik kazandırmak amacıyla, metropol sınırları içerisinde tek başına bir anlam içeren en küçük mülkiyet birimi olan İmar parsellerinden başlayarak, kamuya ait ve onun uygulamalarına devredilenlerin dışında (ki bunlarında gerek planlama, gerekse uygulamalarında belli bir sistematüğün oluşturulması kaçınılmazdır.) özel yada tüzel mülkiyetlerin egemenliklerindeki düzenlemelere "ÇEVRE PROJELERİ ONAYI VE UYGULAMA ZORUNLULUĞU" getirilmiş bulunmaktadır.

Önce İlçe Belediye Başkanları'nın OLUR'ları ile yaşam bulan bu filiz, daha sonra T.M.M.O.B., Z.M.O., Belediyeler Protokolu ile köklerini daha da derinlere saldı. Ancak bununla yetinmemek gerekiyor. Çevre projeleri onayı ve uygulama zorunluluğunun Salt İlçe Belediyeleri'nin (ki bugün için, pekçok şeyi göze alabilen bu Kurumlar'a gönülden teşekkür borçluyuz) yasal yaptırımları bağlamında gerçekleştirilmesinin ötesinde (Çünkü Yönetimler ile birlikte, yaptırımlar da değişebilmektedir.) çok daha radikal çözümlerle (Çevre Projeleri'nin hazırlanmasında, onayında ve uygulanmasında zorunlu kriterlerin mevcut yasa ve yönetmeliklerde yer alması, yada görünen odur ki, ayrıca hazırlanması bağlamında), daha geniş bir tabanda kökleşmesi şansını doğuran bir yasal çerçevenin ellerimizce çizilmesi; İmar kurumlaşmalarında gerekliliğin ötesinde, yaşamsal bir zorunluluktur olarak karşımıza çıkmaktadır.

**GÜÇLÜ BİR PEYZAJ MİMARLIĞI
ÖRGÜTLÜLÜĞÜ İÇİN
KATILIMLARINIZI BEKLİYORUZ.
PMD**

"2000'Lİ YILLARDA ANKARA KENTİNİN AÇIK ve YEŞİL ALAN SİSTEMİ NE OLMALIDIR?"
SEMPOZYUM'undan (29, 30, 31 MAYIS 1991)

Ankara Kenti Açık ve Yeşil Alanlarından Beklentilerimizi Etkileyen Etmenler

Ekrem GÜRENLİ

Peyzaj Mimarı-Zir. Yük. Müh.

Ankara açık ve yeşil alanlarından beklentilerimiz nelerdir, neler olmalıdır? Önce bunu yanıtlamalıyız. Elbette bunlar, kent ölçeğindeki beklentilerden ayrı değildir. Ama Ankara için özel olan kentsel beklentilerimiz sözkonusu olduğunda, Cumhuriyet Tarihimizin yeri ve önemi ön plana çıkar. Bu nedenle Başkent Ankara'nın kuruluş günlerini hatırlamamız gerekir.

Daha önceki tarihi dönemleri bir yana bırakırsak, o tarihlerde Ankara, sekiz yıl önceki yangının da etkisiyle iyice köhneleşmiş bir Anadolu kasabasıdır. Uğradığı büyük felaketten, büyük bir kurtuluş savaşı vererek çıkan Türk Ulusu, Yüce Atatürk'ün önderliğinde, bu bakımsız kasabayı Yeni Türk Devleti'nin simgesi olarak ele almıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, çağdaş Türkiye'yi Ankara'nın modernleştirilmesinden başlayarak yaratacaktır. İçte ve dışta pekçoklarına ütöpik gelen bu projenin sahibi ATATÜRK azimlidir, kararlıdır, inançlıdır.

13 Ekim 1923'te Ankara'nın Başkent ilan edilmesinin hemen ardından, 23 Ekim 1923'te, modern Ankara'yı yaratma çabalarına girişilir: 417 sayılı Yasa ile Şehreminliği kurulur. Bir yıl sonra da 583 sayılı Yasa ile Şehremanetine, yeni kentin kurulması için gerekli olan 3 milyon metrekare alanı kamulaştırma olanağı sağlanır. 1925'te çıkartılan özel bir Yasa ise, arazinin çok ucuz bir bedelle Belediyece kamulaştırılmasını kabul eder. Bu oldukça tartışmalı çıkan bir yasadır.

Yeni Ankara'nın ilk planları 1927'de yapılır. Önce Monsieur HÖİSLER'e ısmarlanan "Löhler Planı", sonra da yarışma ile elde edilen "JANSEN Planı"dır bunlar. Hermann Jansen'in Planı ve 1939'a kadar süren danışmanlığı ile Ankara'nın yeni çehresi ortaya konmağa başlanır.

İşte o gün-bu gün, en başta gelen beklenti, modern Ankara'yı aksettiren ve çağdaş Türkiye'yi temsil eden o çehreyi bozan etkenlerin ortadan kaldırılması olmuştur. Çünkü deneyimsizlik ve olanakların kısıtlılığı bir yana, çağdaş düşüncedeki kısırlık ve çıkarıcılık, temel sorun olarak yerini ilk gündenberi hep korumuştur. Örneğin arsa spekülasyonu, ilk planlarla birlikte kendini göstermiştir. Sonraki yıllarda beliren tahmin edilemez bir nüfus artışı bunu büsbütün körüklediği gibi Jansen Planı'nın 50 yıllık sürecini de altüst etmiştir. Kısacası, toplumsal bilinç, uygarlık ve kültür ile ilgili temel sorunların çözümlenememesi yüzünden, toprağa düşen kötü tohumların yeşermesi de bir türlü engellenememiştir. O akıllara sığmayan Kurtuluş Savaşı'nı kazanan ATATÜRK bile, ilk günden hortlayan spekülasyon hareketlerinin önünü alamamıştır. FALİH RIFKI ATAY bunu şöyle dile getiriyor: "Jansen Planı'nın ve umumiyetle plan disiplinciliğinin, spekülasyoncular ve keyficiler elinde iflas etmesine yandığım kadar hiçbir şeye yanmam. Bu hatıraları okuyanlar arasında bir gün iktidar fırsatını elde edenler olursa, kendilerine hizmet etmek için, menfaatçilik ve keyfilik yüzünden Ankara'nın neler kaybetmiş olduğunu kısaca anlatabayım. Ta ki şark kafasının, Atatürk'ün enerjisini bile nasıl söndürmüş olduğunu göresiniz." Ve Atatürk'le Jansen arasında geçen ilginç bir olayı, Vali ve Belediye Başkanının İmar Komisyonunda Planı nasıl baltalamaya çalıştıklarını, birçok arsanın spekülasyoncular eline nasıl geçtiğini de örnek olarak anlatmaktadır. (F.R.Atay, Çankaya, 1980 Bates).

Unutmamalı ki, bu Başkent dencyimi o gün olduğu kadar bu gün de önemlidir. Çünkü Türk Ulusunun ilk girişimidir. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinin

başkentleri olan Konya, Edirne, İstanbul, hepsi başka uluslar tarafından kurulmuşlardır ve başkent yapılırken Ankara örneğine benzer hiçbir amaç ve program edinilmemiştir. Anadolu Türkleri ilk defa, harap ve bakımsız bir Anadolu kasabasını, duygusal ve ülküsel bağlarla da bağlanarak adeta yeniden yaratma eylemine girişmiştir. Ancak ne var ki, ilk yılların duygusal ve ülküsel bağlarını taşıyanlar giderek azalmış, Ankara'nın kentsel düzeni ile insan yaşayışı arasındaki modern armonik ilişkileri kurma çabaları zamanla gerilemiştir. Modern Ankara Kentini oluşturmadaki fiziksel etkileri olumsuz yönlendiren güçlerin, en çok ve en kolay şekilde açık ve yeşil alanlarla periferideki tarım alanlarını etkiledikleri bir gerçektir. Böylece Kentin daha organize, ilim-teknik-san'at-fikir ve kültür alışverişinin daha iyi gelişeceği, yabancı misyon ve dış ülkeler ile ilişkilerin onurla yürütüleceği, doğa ile dengeli, rahat ve doyurucu, çağdaş bir mekan haline getirilmesi çabaları hep törpülenmiştir. Bu törpülenmeyi önlemek en büyük beklentimizdir. 2000'li yıllar için sistem aranırken temel amaç bu olmalıdır. Ancak şunu da unutmamak gerekir. 60'lı yıllardanberi akademik platform başta olmak üzere, çoğu zaman da bizbize olmak üzere bu konular tekrar tekrar konuşulup durmaktadır, yazılıp çizilmektedir. Acaba bu Ülkeyi ve bu Kenti yönetenlerin, etkileyen güçlerin bunlara katılım oranı nedir? Bize göre çok azdır, yetersizdir. Bu nedenle en başta gelen beklentilerimizden biri de bunun sağlanmasıdır.

Aranan ve bulunan ya da uygulanan sistem ne olursa olsun, hiç değilse 1940'ların Ankara'sına duyulan özlemi bir parça dindirecek çalışmaların yapılması her zaman sevindiricidir. Çünkü, o günlerin Ankara'sındaki yapı kitleleri ile yeşil ve boşluklar arasındaki ölçülü denge, merkez ve periferideki biyolojik ve organik düzen ile rekreasyonel ve pastoral olanaklar artık gerilerde kaldı. Ama gene de insanın doğal orijinine olan özlemi hiç dinmeyeceğine göre; kentin bölge-semt-mahalle çapındaki gereksinmelerine göre açık ve yeşil alanların artırılması, betonlaşma ve taşlaşmanın yeşil ile sevimli ve rahat hâle getirilmesi, cadde ve yolların bilinçli şekilde ağaçlandırılması, otlar arttıkça yeşilin yol ve otoparklara dönüştürülmesinin önüne geçilmesi, açılış kordelası ile paketlenen çimen yeşillikleri yerine asırlar boyu kalıcı yeşilliklerin oluşturulması, daha kaliteli ve bakımlı alanların üretilmesi gibi beklentilerimiz daima olacaktır. Asıl sorun, beklentilerimizi olumsuz yönlerde etkileyen etmenlerin ortadan kaldırılmasıdır.

BU ETMENLER NELERDİR?

Kanımızca bunların en başında kültürel, sosyal ve

siyasal etmenler gelir. Diğer etmenlerle birlikte bütün bunların birbirleriyle ilişkili ve etkileşimli oldukları ve aslında ülkemiz çapında sorunlar yarattıkları bir gerçektir. Bu nedenle önemli bulduklarımıza değineceğiz.

KÜLTÜR ETMENİ:

Ankara'nın kuruluşundan beri etkili olduğuna inandığımız "kültür" konusunu biraz geniş anlamda ele almak istiyorum. Ülkemizde Kültür konusunda çok az eser yazılmıştır. Çok sık kullanılmasına karşın, bu sözcüğün çoğu kez yerliyerinde kullanılmadığı da bir gerçektir. Bu konuda çeşitli ulusların bile farklı yaklaşımları vardır. Örneğin Alman literatüründe, "kültür" ile "uygarlık" arasında açık bir farklılık gözetilmemektedir. Yaşayan kavimler "Doğa Kavimleri" ve "Kültür Kavimleri" olarak ikiye ayrılmaktadır. Yani ilkel kavimler kültürden yoksun sayılmaktadır. Oysa Anglo-Sakson sosyal bilimciler "kültür" deyimini her sosyal grup için kullandıkları halde, "uygarlık" deyimini sadece belirli bir düzeydeki toplumlar için kullanmaktadırlar. (Turhan M., 1969)

MÜMTAZ TURHAN "Kültür Değişmeleri" adlı kitabında "Kültür"ü şöyle tanımlamaktadır: "Kültür, bir toplumun sahip olduğu maddi ve manevi değerlerden oluşan öyle bir bütündür ki, toplumun içinde var olan her çeşit bilgiyi, ilişkileri, alışkanlıkları, değer ölçülerini, genel atitüd, görüş ve zihniyet ile her türlü davranış biçimlerini içine alır. Bütün bunlar hep birlikte o toplumun bireylerinin çoğunda ortak olan ve o toplumu diğerlerinden ayıran özel bir yaşam tarzını oluşturur."

Alman Antropoloğu THURNWALD'e göre ise; "Kültür" takınılmış tavırlardan, davranış biçimlerinden, örf ve adetlerden, düşüncelerden, ifade şekillerinden, değer biçimlerinden, tesislerden ve örgütlerden bir araya gelerek oluşan bir SİSTEMdir. Bu öyle bir sistemdir ki, tarihsel bir ürün olmak üzere oluşmuş, geleneğe bağlı bir toplum içinde onun uygarlık donanımı ve araçları ile karşılıklı etkileri sonucu ortaya çıkmıştır. Ve bütün öğelerinin birbiriyle kaynaşması sayesinde ahenkli bir bütün haline gelmiştir. Buna karşılık "Uygarlık" birikmiş bir bilgiyi ve teknik araçlara sahip olmayı ifade eder. Kısaca formüle edilirse, "Kültür" takınılmış tavidir, "Uygarlık" ise bilme ve yapabilmektir. Buna kendiliğimizden bir örnek verirsek; otomobil yapmak, ona sahip olmak ve kullanmak bir uygarlıktır. Otomobili trafik kurallarına uygun olarak sürmek ise "Kültür"dür.

O halde bir uygarlık olayı gerçekleşirken, burada ulusal kültürün önemli bir yeri vardır. Bu nedenle

bir toplumun kendi kültürü ile bağdaşmayan uygarlık olgusu sağlıklı sonuçlar veremez. Ayrıca ulusal kültürden kopmadan da modernize olma ya da çağdaşlaşma olanağı vardır. Mimarımızda son yıllardaki bu çaba ve arayışlar bizi sevindirmektedir. Peyzaj mimarlığımız da bunu mutlaka izleyecektir.

Ankara örneğinde bütün bunları sezinliyoruz. Hatta bilginin yanında kanı ve yargının üstün düzeylere ulaşmasının ne kadar önemli olduğunu görüyoruz. Değerli san'at Tarihçimiz C. MEMDUH ALTAR'ın bir düşüncesini aktarmak istiyorum. Diyor ki, "Bu gün, değişik anlamlarda yorumlanan KÜLTÜR kavramı; çağdaş uygarlık açısından insan ve toplumun, kanıda ve yargıda üstün düzeye ulaşmasını gerçekleştirecek özgür bir eğitim-öğretim mekanizmasının işlemesine, gelişme ve erişme aşamalarının gereğince elde edilmesine, akıl yoluyla olanak sağlayacak bir düşünce sistemi olarak nitelenmektedir. Ondan dolayı KÜLTÜRün çağdaş insana özgü bir düşünüş sistemi olarak yorumlanması da mümkündür ve düşünüşte böyle bir üstünlüğü esasen var olan İNSANın, KÜLTÜRle yücelmesi eylemi kanıtlanmaktadır. Kültürde erişmişlik ise, insanoglunun, herşeyini olduğu gibi, kanı ve yargı gücünü de gereğince işleyip geliştirmesi yolunda, önce kendisini bilmesi, kendine egemen olması, doğayı tanıması ve daha üstün aşamada doğayı insanlığa yararlı olma yolunda etkilemesiyle mümkündür."

İşte yüce ATATÜRK'ün yeni Türk Devletini, çağdaş Türk Ulusunu, modern Başkenti ve Türkiye'yi yaratma program ve projesindeki temel anlayış da budur. Bu proje O'nun EVRENSEL KÜLTÜR bilincine varmış olduğunu göstermektedir. Atatürk bu bilinçtedir ki, kültür ve uygarlığımızı bir potada eriterek ulusuna demokrasiyi, eşitliği, insan haklarını, özgürlüğü, lâikliği, yönetime katılmayı, eğitim ve örgütlenme olanaklarını, insanca yaşama şansını içine alan bir yaşam biçimini uygun görmüştür. Ama sonuçlar gösteriyor ki, uygun koşulların yaratılmasıyla ilgili süreç henüz tamamlanmamıştır. Bu nedenle sonuç olarak Ankara, bu gün de kentleşmesini KÜLTÜR etmeninin baskısı altında sürdürmektedir. Kentleri insanlar yapar ve kentler, onu yapan insanların kültürlerinin aynasıdır. İşte Ankara aynasına baktığımızda henüz kültürde erişmişlik düzeyine ulaşamamışlığı görüyoruz. Bu sorunu çözmeden beklentilerimizin gerçekleşme olasılığı yoktur.

NÜFUS ARTIŞI ETMENİ:

Ankara'da nüfus artışına dayalı kentleşme son derece hızlı olmuştur. Bu artışı önceden tahmin etmek daima bir sorun olmuştur. Jansen Planı da (1927) 50 yıllık bir süreç sonunda 300 bin nüfusa göre yapılma şanssızlığını yaşamıştır. Oysa Anka-

ra'nın nüfusu 1960'ta 650 bin, 1970'te 1 236 000, 1980'de, yani Jansen Planı'nın 300 binlik sürecine rastlayan yıllarda 1 877 755 olmuştur. Şimdiki yıllarda binde 21.28'lik artışla her yıl Ankara nüfusuna 50 000'den fazla insan eklenmektedir. Bu eklenmenin önemli bir kısmının kırsal kesimlerden kaynaklanan göçlerle olduğu unutulmamalıdır. Her yıl büyük bir ilçenin eklendiği Ankara'da otoparklar, yollar, her türlü açık ve yeşil alanlar, imar parselleri sıkışıkça sıkışmaktadır. Özellikle 50'li yıllardan bu yana kent sağlıklı şekilde genişleyip yayılmaktadır. Alınan önlemler daima nüfus artışının çok gerilerinde kalmaktadır. Büyükşehir Park ve Bahçeler Müdürlüğü'nden aldığımız son rakamlara göre belirli yılların yeşil alan durumu şöyledir:

1950'de 2.7 m²/kişi, 1965'te 1.3 m²/kişi, 1969'da 0.9 m²/kişi, 1989'da 0.83 m²/kişi. Artan nüfusun yeşil alanları ne kadar zorladığı meydandadır. Oysa bu oranın 20-40 m²/kişi olması gerekmektedir. Son yıllarda gösterilen çabalar bir kişiye 2 m² oranına zor yaklaştırmıştır. Son sayıma göre merkez ilçelerinin nüfusu şöyledir:

Altındağ 422 688, Çankaya 714 330, Etimesgut 70 800, Keçiören 536 168, Mamak 410 359, Sincan 101 118, Yenimahalle 351 436. Toplam 2 606 879 eder. Toplam yeşil alanlar ise 4 229 415 m² olduğuna göre, kişi başına 1.62 m² düşmektedir. Kamuya ait 12 826 000 m² yeşil alanla birlikte bugün Ankara'da kişi başına 6.5 m² yeşil alan düşmektedir. Belediyelere ait yeşil alanların toplam büyüklüğünü gözümüzün önüne getirmek için, TBMM yerleşme alanının 7 katı olduğunu bilmek yeterlidir. Nüfus yoğunluğu daha şunlara malolmuştur: İmar planları altüst olmuş, arsa spekülasyonu coşmuş, gecekondular ve diğer sağlıklı konutlar çoğalmış, periferideki tarım alanları parsellenmiş, Bahçelievler-Cebeci-Mebus Evleri gibi bahçelli konut bölgeleri aynı altyapı ile apartman tipi yoğun yerleşimlere dönüşmüş, korunması gereken yerlerde bile şehir silüeti bozulmuş, Cumhuriyet tarihimizin sembolü olan; Şehir Bahçesi, Kızılay Parkı, Zafer Parkı gibi yerler yok olmuş, eski TBMM Bahçesi, Güven Park gibi küçültülenler olmuştur. Yollara sığmayan taşıt ve insanlar yüzünden bulvarların yeşillikleri kırpıla kırpıla tüketilmiş, yol kenarı ağaçları bakımsızlık ve korumasızlık yüzünden yaralı-bereli hale gelmiş ve çoğu da genç yaşta ömürlerini tamamlamışlardır. Şimdi, Kumrular Sokaktaki gibi bir iki yerde kalmış olan Cumhuriyetin ilk yıllarından kalma veya 50 yılını yeni doldurmuş ağaçlar bakalım ne zaman tamamen yok olacaktır. 500 yıl yaşayacak bir çınar ağacını 50 yıl yaşatamayan Başkent damgasını yemiş bulunuyoruz.

SİYASAL ETMENLER:

Belediye yönetimlerinin ve hükümetlerin siyasal tutumları daima önemli etmenler olmuştur.

Göçlerin yarattığı nüfus artışı, arsa spekülasyonu gibi etkenlere karşı önlem almak yerine bunlara çoğu zaman taviz vermişlerdir. Yasal düzenlemeler ve yönetmeliklerle ilgili öneriler siyasal çıkarlara kurban edilmiştir. Daha 1925'lerde arsa spekülasyonu yapan milletvekilleri ve bakanlar bile vardır (MEMLUK, 1968). Çeşitli siyasal grupların istek ve baskıları yönetimleri her zaman etkilemektedir. Buna halk çoğunluğunun yeşil bilinçsizliği ve ilgisizliği de eklenince açık ve yeşil alanların şansı azalmaktadır. Seçim öncesi yeşil sloganı atan belediyeçiler bile bu alanları yeterince arttıramamıştır. Birkaç yüz metrekaarelik alanlarda coşkulu törenler yapıp kordelalar keserek yönetimler ömür doldürmüştür. Yönetimlerin, Ankara'nın kuruluş yıllarındaki ilgisi, sevgisi ve duygusal bağları, siyasal dalgalanmalar yüzünden başka alanlara kaymış, artması gereken yeşile yatırım olanakları da hep daha kısıtlı kalmıştır. Siyasal çalkalanma ve dalgalanmalar Belediye amirlerinin görev sürelerini bile etkilemiştir. Bunlar; yarını belli olmayan, işini öğrenip ona ısınamayan görevliler durumuna gelmişlerdir. Örneğin Ankara Belediyesi ve altıncı yılındaki Büyükşehir Belediyesinin Park ve Bahçeler Müdürlüğünü ele alalım. Bu kadroda ilk 37 yılda görev alanların sayısı 5'tir. 1973'ten bu yana 18 yılda ise 10 müdür değişmiştir.

PLANLAMA İLE İLGİLİ ETMENLER:

Kent, insan yaşamının çeşitli yönlerini içine alan anlamlı, geniş bir çevre, bir mekân organizasyonudur. Kent bir sentezdir. Bu sentezi hazırlayan şehirci, nosyonu kuvvetli bir bilgin ve sanatkar, aynı zamanda bir organizatör olmalıdır (ARAN 1971/4). Aksi halde sosyal ve kültürel sorunları da çözümlenecek bir kentsel organizasyonunun yapılması olanağı kalkar. Ankara için de bu gibi karşılıklı zorlanmalar olmuştur. Özellikle 1950'lerden sonra kırsal kökenli nüfus oranı artmıştır. Bunların gelenek ve görenekleri modern kente göre farklı bir yaşam tarzı sergilemiştir. Yaşam standardının artması uygarlık ve kültür sorununa çözüm getirmemiştir. Daha başka nedenler de bir araya gelerek Ankara'da yaşam koşulları ve ortamları çeşitli şekillerde etkiler almış ve çözümü gerektiren sorunlar birbirini kovalamıştır. Yalnız imar planları değil, kenti yapan alt yapı, mimari, peyzaj, bütün planlamalar değişmelerin ve gelişmelerin zorlamalarını kaldıramamıştır. Çevre kirliliği, doğa ile kopukluk, su sıkıntısı, sel basmaları gibi sayısız sorunlar çözümsüz kalmıştır. Doğal olarak açık ve yeşil alan gereksinimleri karşılanamamıştır.

Şehirci ve Mimarların ön planda olmalarına karşın, yalnız kalmaları da planlamayı olumsuz etkilemiştir. Yerine göre Ekonomistin, Sosyo-

loğun, doğa ve sağlık uzmanının, çeşitli dallardaki Mühendislerin ve Peyzaj Mimarlarının katılacağı çalışma grupları oluşturulamamıştır. Günümüzde bile, bu disiplinler arası işbirliği, yeterli düzeye gelememiştir. Buna yarışma projelerinin jürilerini de dahil edebiliriz. Bu yüzden, örneğin; trafik çözümü yetersiz, arazi ve alan kullanımları fonksiyonel olmayan, peyzaj kararları yanlış, ekoloji ve iklim planlaması eksik projeler üretilebilmektedir.

Nedenler ne olursa olsun, Ankara için üretilen planlar yeterli olamamış, yeterli olacak planlar üretilmemiştir. Ya da yeterli planların üretilmesi için gerekli koşullar yaratılamamıştır. Artan nüfus, çeşitli baskı grupları ve daha bazı etkenler Jansen Planı döneminden başlayarak plancıları ve planları etkisi altına almıştır. Sonuç olarak da; tarih korunamamış, geleneksel izler barındırılmamış, Jansen Planı'ndaki bazı önemli ve geçerli kararlar değerlendirilememiş, gecekondu ve küçük parseller sorunu çözümlenememiş, taşlaşma-betonlaşma-silüet bozulmaları önlenememiş, artan ve taşan insan selini konducak konutlar ve diğer yapılardan açık ve yeşil alanlara yer artırılamamıştır. Cumhuriyet tarihini yaşatan yeşil alanlar (A.O.Çiftliği, Eski TBMM, Kızılay Parkı, Güven Park, Millet Bahçesi gibi) bile korunamamıştır.

Özellikle Peyzaj Mimarlığı mesleğinin ülkemizde kendini geç göstermesi ve bu alanda deneyimli plancıların az olması ve çoğunun serbest çalışmaması da Ankara'yı olumsuz etkilemiştir. Sağlıklı program ve plan amaçları saptanamamış planlamaların deneyimsiz ellerde kalması kentin önemli noktalarında büsbütün dikkatleri çekmekte ve yapılan yanlışlıklar diğer Anadolu kentlerine kötü örnek oluşturmaktadır: Aşırı yapılaşmaya karşın zayıf kalan yeşillikler, sistemi olmayan tertip ve düzen, alan kapasitesini aşan kullanışlar, kullananların istek ve yaşamlarına uymayan, yabancı ülkelerden taklit edilmiş aktivite ve düzenlemeler, iklim özelliklerine uymayan mekânlar, yetersiz-tutarsız bitki tertipleri, detayla bağdaşmayan materyal kullanımları, çimenleme ile geçiştirilen yeşillendirmeler yapılmaktadır. Susuz havuzlar, gölgesiz pergolalar, meteor taşları gibi kaya düzenlemeleri, alle mezarlığını hatırlatan beton çiçeklikler güzellik yerine çirkinlik yaratmaktadır. Formal ve aksiyal mekânların, informal düzenleme ve doğal görünüm yaratma saplantısı yüzünden bozulması, tarihi öğeler ve çevrelerle bağdaşmayan planlamalar, genel görünüme uymayan arazi şekillendirmeleri ve form-kitle belirlemeleri kente zarar vermektedir. Açık ve yeşil alan beklentilerimiz önce plancılar tarafından ele alınmalıdır.

ÖĞRENİM VE DENEYİMLE İLGİLİ ETMENLER:

Kent planlamasında görev alan bütün disiplinler açısından meslek sahibinin iyi bir öğrenim görmüş olması ve deneyim edinmesinin önemi tartışılmaz. Ancak biz burada sadece Peyzaj Mimarlığı öğrenimine değineceğiz. Bilindiği gibi bu alanda ülkemizdeki öğretim, rahmetli Hocamız SADRİ ARAN'ın açtığı "Süs Nebatları ve Bahçe Mimarisi Kürsüsü" ile 1940'da Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde (Enstitüsü'nde) başlatılmıştır. Bu girişimin ilk on yılı kuruluş çalışmaları ile geçmiştir (ARAN, 1963). Öğrenciliğimle beraber 1955'ten sonraki gelişmeler benim de gözlerimin önünde oldu. Şimdiki duruma bakınca gördüğümüz öğretimin ilkelliği açıkça anlaşılabilir. Gene Ankara'daki peyzaj çalışmalarını da bu yıllardan başlayarak izleyenlerdenim. Gördüklerime ve bildiklerime göre bu öğretimin kendi gelişmesine paralel olarak Ankara'ya ve dolayısıyla diğer bazı kentlerimize çok yararı olmuştur. Buradaki gelişme ilerledikçe, sonradan Ege Üniversitesinde, Atatürk Üniversitesinde ve Çukurova Üniversitesinde açılanlara da öğretim üyesi kazandırılmıştır. Ancak bütün bunların akademik düzeyde olması, öğrencilerin özellikle sanat yeteneği ve genel eğilimleri açısından homojenlik göstermemesi, buna karşın geçmiş dönemlerde daha çok olmak üzere, Ülkemizin çoğunlukla pratik çalışmalar gereksinimi göstermesi beklenen oranda olumlu sonuçlar yaratmamıştır. Bu öğrenimlerden geçip de meslekte deneyim kazanamamış ve pratik edinememiş olanlar, yeterince yararlı olamamışlardır. Esasen meslek olarak seçenler de Bölüm açılana kadarki sürede, az olmuştur. Bu fakültelerde tarım ağırlıklı ders görmelerine karşın öğrencilerin, örneğin süs bitkileri yetiştiriciliği ve pazarlaması, yeşil alan uygulaması ve bakım tekniği gibi konularda da yeterince yetiştirdiği söylenemez. Teorik bilgileri perçinleyen pratik çalışma olanakları olmayan öğrencilerin meslek hayatına atıldıktan sonra da fazla şansları var sayılamaz. Belki de bir zamanlar peyzaj işlerinin ülkemizde mimar-bahçıvan işbirliği ile yürütülmesi nedeniyle öğretim daha çok planlama ağırlıklı olmuştur. Ama artık işin sahipleri son yıllarda ülkemizde de belli olduğuna göre, öğrenimin gerçek gereksinimlere uydurulmasında bize göre yarar vardır. Ya da peyzaj mimarlığı alanında son derecede gerekli olan hortikültüristleri ve teknisyenleri yetiştiren okullar açılmalıdır. Aksi halde proje uygulama, bakım ve işletme çalışmalarında başarısızlıklar sürecektir.

Öğrenimin ve öğrenim sonrası deneyimin önemini vurgulamak bakımından Prof.Dr.SADRİ ARAN'ın görüşlerini aktarmak isterim: "Şehirlerin kuruluş ve imarında çok önemli rolü olan peyzajcı da, sadece bitki alemi ve onun yetiştirme muhiti ile meşgul

bir tabiat bilgini veya hortikültürist değildir. Peyzajcı aynı zamanda bölge planlaması, şehircilik ve iskan, mimari bilgisi, sanat tarihi ve peyzaj mimarisinin kendi özel sanat prensiplerinin de katışmasından meydana gelen bir profesyonun ve güzel sanatın sahibidir. Çarçabuk peyzajcı olmak kolay değildir. Kağıt üzerinde gözahıcı birkaç çizgi çizmekle iş bitmiyor. Toprağı düzeltip her tarafı çimenle yeşertivermek, ağaçları üçlü-beşli gruplar halinde dağıtmak hiç de kafi değil. Hele, kaya parçalarını semadan düşme gök taşları gibi gelişigüzel sağa-sola fırlatıp hepsinin dibine sopa gibi birer fidan dikmek, büsbütün garip ve çirkin örneklerin ortaya çıkmasına sebebiyet veriyor. Şehirlerimizin hemen hepsinde bu kabil eksantrik ve sakil örnekler cemiyetin huzurunu bozar hal aldı..." Bu bir gerçektir. Ankara'da da örnekleri vardır. Susuz havuzlar, gölge vermeyen gölgelikler, taş ve betona bulanmış refüjler, steril toprak kullanımı yüzünden neşelenemeyen bahçeler-parklar, budanarak kütükleştirilmiş-küstürülmüş ağaçlar, toz ve gürültü altındaki oturma yerleri ve daha çeşit çeşit olumsuz örnekler. Bütün bunlar bilgi ve deneyimle ilgili eksikliğin yarattığı sonuçlardır.

Öğretim kurumlarının kendi içindeki akademik araştırma çalışmaları da önemlidir. Bu alanda henüz el atılmamış bazı konular vardır ki beklentileri etkilemektedir. Örneğin mezarlıklara işlevsellik kazandırmak, tarihi peyzaj restorasyonu, geleneksel Türk Bahçesi araştırmaları vb.

MESLEK KURULUŞLARI İLE İLGİLİ ETMENLER:

Peyzaj Mimarlarını temsil eden, tanıtan, haklarını koruyan, görevlerini düzenleyen, kamuoyu oluşturup baskı unsuru olan, gelişmesini destekleyip düzenleyen, çeşitli kurumlar ve topluluklar arasında iş ve çalışma birlikleri kuran ve sonuç olarak peyzaj çalışmalarını olumlu yönde etkileyebilen özel kuruluşlarımız yoktur. Peyzajcılarının çoğunlukla bağlı oldukları Ziraat Mühendisleri Odası ve 25 yılını dolduran Peyzaj Mimarisi Derneği artık yeterli değildir. Derneğimiz, çeyrek yüzyıl içindeki başarılı dönemleriyle birlikte, hiç etkinlik gösteremediği yılları da yaşamıştır. Oysa bu dönemde ülkemizde, Peyzaj Mimarlığı hizmetlerine karşı büyük ilgi ve gereksinim başgöstermiştir. Bizleri artık büyük hizmetler beklemektedir. Ancak büyük işler, büyük ve organize kuruluşlarla, çalışma ilişkilerini ve koşullarını iyi hazırlayan, temsil ettiği hizmet kolunu güçlü ve başarılı tutan özel kuruluş kadrolarıyla olasıdır. Şimdiki koşullar, Derneğimize bir ODA statüsü kazandırmayı veya başka bir çözümle mesleği gerçekten temsil eden benzer bir kuruluşu zorunlu hale getirmiştir. Ayrıca Özel Vakıf kuruluşları da gerekmektedir. Aksi halde 2000'li yılların sistemini tartışmakla

varılan sonuçlara ve çözümlere uygun düşen eylemleri yapabilecek güçlü organizasyonlar yaratılabilecektir. En azından teknik hizmetlerin tarifleri, koşulları, birim fiatları, mesleki ücretleri, iş ve malzeme standartları, yüklenici firmalar ve ihale koşul ve esasları gibi konulardaki sorunlar çözümlenmeden gereksiz yere daha uzun süreler askıda kalacaktır.

ÖNERİLER:

Sonuç olarak, Ankara'nın Açık ve Yeşil Alan Sistemine yarar sağlayacağını düşündüğümüz önerilerimiz şunlardır:

- Yerel ve merkezi yönetimlerin plan, program, eşgüdüm ve işbirliği içinde çalışmaları sağlanmalı ve bunun için de bir "Koordinasyon-Araştırma ve Danışma Merkezi" kurulmalıdır.
- Göç olgusunun düzenlenmesi de dahil, gereksinim duyulan konulardaki yasa ve yönetmelikler çıkartılmalıdır.
- Kişi başına düşen açık ve yeşil alan miktarının optimum düzeye ulaştırılması temel amaç ve politika haline getirilmelidir.
- Mevcut yeşil alanların kalite ve işlevselliğini artırıcı plan ve programlar hazırlanıp uygulanmalıdır. Bu amaca da yönelik olarak, yönetimlerin gelir, ödenek ve eleman olanakları artırılmalı, çalışma esasları düzenlenmeli ve çeşitli kurumlara küçük parçalar halinde dağılmış olan yeşil alanların yönetimleri de birleştirilmelidir.
- Yeşil alanların kullanımlarına verilmek üzere yeni su kaynakları aranmalıdır.
- Yeşil alanların içindeki gereksiz yapılaşmalar önlenmeli, bitkisel tertibin ağırlığı ön plana çıkartılmalı, volüm yeşilliklerinin artırılması sağlanmalıdır. Olanak gösteren binaların sağır cepheleri yeşillendirilmelidir.
- Yol, cadde ve bulvar yeşilliklerinden de yararlanılarak, kentin bellibaşlı yeşil alanlarının organik bağlantı ve bütünlüğü sağlanmalıdır.
- Mezarlıkların yeşil alan işlevsellikleri artırılmalıdır.
- Bulvar ve cadde ağaçlamalarında karakter oluşturma amacı ve süreklilik hesaplanmalıdır.
- Yeşillendirme çalışmaları sırasında sel baskınlarına karşı da çare olacak önlemler alınmalıdır.
- Kent ve çevresinde kazılıp taşınan bitkisel karakterli toprakların heder edilmesi önlenip yeşil alanlar yararına değerlendirilmeleri sağlanmalıdır.
- Okul bahçelerinin ağaçlandırılıp bakımlı hale getirilmeleri ve mahalle parkı olarak da değerlendirilmeleri sağlanmalıdır.

- Halkın destek, ilgi ve bilinçlenmesini sağlayıcı plan ve programlar uygulanmalıdır.
- Özellikle çevre sorunlarının yoğunlaştığı bölgelerde ve vadi içlerinde uygulanan yeşillendirme çalışmalarını gelişigüzelikten kurtarmalıdır.
- Kent çevresinde ulaşım olanaklarının uygun bulunduğu havadar yerlerde geniş ve kapsamlı rekreasyon parkları kurulmalı, periferideki ağaçlandırma alanlarında bu amaç da güdülmelidir.
- Atatürk Orman Çiftliği arazisi, Atatürk'ün koyduğu temel amaç ve prensiplere de uygun olarak tarihsel, kültürel, sosyal ve eğitsel açılarından günümüzün koşullarına ve gereksinmelerine göre yeniden planlanmalıdır. Burada botanik ve zooloji bahçeleri, golf alanları, süs bitkileri araştırma ve üretim merkezi, Türk Bahçesi, Orta Anadolu Step Bahçesi, Bahçe Kültürleri sergileri oluşturulmalı ve Cumhuriyet Tarihimizin simgesi olan yer ve tesisler restore edilerek yaşayan çevreler halinde korunmalıdır. Ayrıca ileri derecede gereksinim duyulan teknik bahçivanlık ve teknisyenlik okuluna da yer verilmelidir.
- Kent içinde Cumhuriyetimizin simgesi olan ve tarihi devirlerden kalan öge ve çevreler titizlikle ve bilinçle korunmalı, tradisyonel özellikleriyle yaşatılmalıdır.
- Gecekondu bölgeleri, yeşillikleri ile birlikte iyileştirilerek korunmalı ve apartmanlaşmanın önüne geçilmelidir.
- Ankara'nın bugünü ve geleceği için ileri derecede gereksinimi olan kaliteli ve standart yeşil alan bitkilerini üretecek kapsamlı tesisler kurulmalıdır.
- Siyasal otoriteyi, yerel ve merkezi yönetimleri, kamuoyunu, konuyla ilgili her türlü resmi ve özel sektörü etkileyen, yönlendiren, düzenli tutan, karşılıklı hak ve sorumlulukları izleyen meslek ve iş örgütleri kurulmalıdır.

LİTERATÜR

- ARAN, Sadri;** Üniversite Araştırmalarından Toplumumuzun Faydalanma İmkanları ve Türkiye'de Peyzaj Çalışmalarının Gelişme Temayülleri Üzerinde Düşünceler, Ankara Ü. Basımevi, 1963
- ARAN, Sadri;** Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 1971/4 Ankara
- ARAN, Sadri;** Peyzaj Mimarisi Temel Prensipleri, Ankara Ü. Basımevi, 1977
- ATAY, F.R.;** Çankaya, 1980, Bateş-İstanbul
- GÜRENLİ, Ekrem;** Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 1970/2-3. Ankara
- GÜRENLİ, Ekrem;** Tarihi Bahçeler-Koruma ve Restorasyonları, Vakıflar Gn.Md.lüğü 1. Restorasyon Semineri Tebliği, 1982, Ankara
- KARAOSMANOĞLU, Y.K.;** Ankara, 1983, İletişim Yayınları, İstanbul
- MEMLUK, Yalçın;** Ankara Kenti Açık, Yeşil Alanlarının ve Yapılaşma üzeninin Tarihi Perspektif İçinde Değerlendirilmesi, 1989, Ankara
- ÖZTAN, Yüksel;** Büyük Şehirlerimizin İmarında Peyzaj Mimarisiyle İlgili Problemleri Yaratan Faktörler, Ankara Ü. Basımevi, 1966
- ÖZTAN, Yüksel;** Ankara Şehri ve Çevresi Yeşil Saha Sisteminin Peyzaj Mimarisi Prensipleri Yönünden Etüt ve Tayini, Ankara Ü. Basımevi, 1968
- TURHAN, Mümtaz;** Kültür Değişimleri, Millî Eğitim Basımevi, 1969, İstanbul

Peyzaj Mimarlığı'nın Gelecek Yüzyıl İçin Sorumlulukları ve Görevleri (*)

Prof. Dr. Yüksel ÖZTAN
A.Ü. Ziraat Fakültesi
Peyzaj Mimarlığı Bölümü

GİRİŞ

Yüzyılımız on yıl sonra tükeniyor, bir yüzyıl daha geride bırakıyor ve yeni bir yüzyıla girmeye hazırlanıyoruz.

Zaman zaman yüzyıllar için onyedinci, onsekizinci ve ondokuzuncu gibi sınıflamalar yapmak suretiyle bir ayırım yapmanın yada gruplamanın gereksiz olduğunu düşünürüm. Çünkü, dünya ve insanlık tarihinde zaman kavramı birbirlerini takibeden organik bir bütündür. Başka bir anlatımla, içinde bulunduğumuz anın ne zaman başlayıp, ne zaman sona ereceğini kestirmemiz kuşkusuz olmaksızdır. Bu nedenle, böyle bir zaman bütünlüğü içinde her olguyu kendinden önce ve sonrakilerden soyutlamak, onları tek başlarına imiş gibi değerlendirmek yada belirli bir tarih ve sürece malleme çok kez yanıltıcı oluyor yada objektif olmuyor.

Ancak, bazı olaylar ve olgular vardır ki, tek başlarına yada diziler halinde üst düzeyde etkileri dolayısıyla buldukları dönemlerde derin izler bırakıyor ve daima hatırlanırlar.

Örneğin, insanlık tarihinde çeşitli konulara ilişkin düşünceler, girişimler, tepkiler, değişimler ve buluşlar açısından Yirminci Yüzyılın yeri, önemi ve özgünlüğü geçmişle - gelecek arasında bir kilometre taşı niteliğini taşıyor.

Bu anlayış içinde, insanlık tarihinin en büyük evriminin yada evrimler dizisinin Yüzyılımızda gerçekleştiğini iddia edebiliyoruz.

Çünkü, endüstrileşme, sanatta soyut kavramların benimsenmesi, uzayın fethedilmeye başlanması, genetikle ilgili araştırmalarda sağlanan üstün başarılar, bilgisayar çağına geçiş, yeni mesleklerin doğuşu ile toplum yönetimi için demokrasi anlayışının giderek evrenselleşmesi ve dünya haritasının yeniden şekillenmesi gibi olgular Yirminci Yüzyıla özgünlük ve kimlik kazandıran niteliklerdir.

Öte yandan, bu gibi olumlu sayılacak birçok girişimler ve başarılarla birlikte, birçok sorunların da Yirminci Yüzyılda dizi ve kümeler halinde yer aldığını görüyoruz.

Örneğin, iki dünya ve öteki bölgesel savaşlar ile birçok ülkeleri tehdit eden yerel savaşlar, aşırı nüfus artışı ve yapısal yoğunlaşmalar, işsizlik, açlık, salgın hastalıklar, sürekli olarak nükleer savaş korkusu, çevre kirliliği, doğanın bilinçsiz kullanımı ile ekolojik dengenin giderek bozulmakta oluşu gibi birçok olgular bu sorunların güncel olanlarından bazılarıdır.

Bu gibi olumlu ve olumsuz örnekler, binlerce yıllık insanlık tarihinin sürekli ve içiçe oluşmuş ürünleri olmakla birlikte, biz yinede Yirminci Yüzyıla bir ayrıcalık tanıyor, onu gelecek dönemler için yeni bir takvimin başlangıcı olarak kabul ediyoruz.

Öte yandan, geleceğe ilişkin olayları ve olguları şimdiden kesin olarak belirtmek mümkün olmamakla birlikte, halen sahip olduğumuz olanaklar ve tanık olduğumuz sonuçlarla geleceğin perspektifini ana hatlarıyla imgelemek yada kestirmek belirli ölçülerde mümkün olabiliyor.

Örneğin, insanoğlu tekerleği buluş tarihinden bir milyon yıl önce vardı. İlk kuvvet taşıyıcı formu bulana değin 4000 yıl geçti. Buna karşın, buharlı vasıttan iç patlırlı motorlara geçiş ancak 70 yıllık bir süre aldı. Motorlu vasıtaların bulunuşundan uçağa geçiş ise ancak 19 yıllık bir süreyi gerektirdi. Saatte 1200 km.lik süratten 2600 km. sürata geçiş üç aylık bir süre içinde gerçekleştirildi. Şimdi ise, havada 8000 km., uzayda 22000 km., belki şu anda daha fazla sürat yapmayı başarmış bulunmaktadır.

Zaman ve mekan kavramlarını adeta altüst eden bu olgular, insan düşüncesi ve bugünkü teknolojinin gelecek yüzyılda neleri yapabileceği hakkında büyük tahminler yapmamızı neden oluyor, hayal alemimize büyük boyutlar ve perspektifler kazandırıyor.

(*) Çukurova Üniversitesi'nin 1991-92 Eğitim Öğretim Yılına başlaması nedeniyle düzenlenen törende açılış derst olarak verilmiştir.

Bu tahminler içinde bize göre en önemlilerinden biri de, sürdürülmekte olan topoğrafyadaki değişmelerle dünya formunun ve dünya peyzajının yeniden yaratılacağıdır.

Bunu söylemek bir abartma değil, gerçeğe yakın bir olgu olarak kabul edilebilir.

Ancak, bu görüşümüzün bir "ÜTOPYA" olmasını diliyoruz.

İNSAN - ÇEVRE İLİŞKİLERİ

Çevremizle olan ilişkilerimizi yüzyıllar boyu sürdürmekteyiz. Bu ilişkimizin başladığı sıralarda acaba çevremiz nasıldı?

İlişkiler konusunda insan duygusu, sezgisi, düşüncesi, anlayışı, eğilimi, yaklaşımı ve hepsinden önemlisi bilinci ve mantığı bugünküyle ne derece benzeş ve farklılık göstermekteydi?

Geride bıraktığımız yüzyıllara objektif bir göz ve yargıyla baktığımızda "ÇEVRE TARİHİ" olarak değerlendirilmesi gerekli ve zorunlu olan bu geçmişin geleceğe aktaracağı miras ne derece korunabilecek, sürekliliği sağlanabilecek yada değişime uğrayacaktır?

Yirminci Yüzyılın sonuna yaklaşırken, sahip olduğu teknoloji olanakları ve birçok deneyimlerle kendini çok güçlü, bilgili, zeki ve akıllı olarak gören insan için, cevabı zor, hatta imkansız bir sınav sorularındır bunlar.

Ancak, zaman ve mekân ikilemine bağlı olarak, insanın beslenme, barınma, endüstri ve dinlenme gereksinimleri için çevresinde işine geldiği gibi, çıkarıcı bir anlayışta ve yarınları düşünmeden bir alışveriş düzeni kurduğunu görüyoruz. Bu ilişkinin ise gelecek yüzyıllarda da verebileceğimiz en kesin ve belirgin, geniş kapsamlı cevap ve yapılabilecek açıklamalardan biri bu olacaktır.

Günümüzde "ÇEVRE" deyiimi genel anlamda insanın tüm sosyal, biyolojik, fiziksel ve kimyasal uğraşlarını sürdürdüğü ortam olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir anlatımla, Çevre, yer küresinin doğal kaynaklarından oluşan ve insanın bu kaynaklar üzerinde yaptığı değişimleri de kapsayan bir düzen olarak belirlenmektedir.

İnsan, dünya üzerinde ilk yarım milyon yıl içinde çevresine bağımlı olmuştur. Bunu izleyen diğer yarım milyon yıllık süre boyunca farklı biçim ve derecede onu değiştirmeyi denemiş, çaba harcamış ve bunda bir dereceye kadar başarı sağlamıştır. Sonuna yaklaşmakta olduğumuz Yüzyılımızın İkinci Yarısında, arazi formu, fizyonomisi ve atmosfer üzerindeki etkisini oldukça fazla ve değiştirici olduğunu söyleyebiliriz. Gelecek yüzyılda ise, dünya formunu yeniden yaratma döneminin başlayacağını söylemek bir abartma değil, gerçeğe yakın bir olgu olarak şimdiden kestirilebilir.

Kuşkusuz, insanın çevreyle olan ilişkileri ve ondan çeşitli biçimlerde yararlanma çabalarının doğal bir sonucu olarak arazinin morfolojik yapı ve topoğrafyasında değişmeler, eklemeler ve eksilmeler söz konusudur. Örneğin, arazinin horizon

çizgileri, silüetleri, taban çizgileri değişecek; tasarlanan yeni kotlara göre kazı - dolgular yapılacak, bunun sonucunda doğal biçimde farklı bir arazi yapısı ve plastiği ortaya çıkacaktır.

Burada, kendi kendimizi yargılayarak bir soruya cevap vermeye çalışalım: İnsan, aklını ve mantığını kullanma, deneyimlerinden yararlanma becerisine ulaştıktan itibaren günümüze değin binlerce yıllık süre içinde yeterli, işlevsel ve güzel bir ortam yaratabilmiş midir? Yaşadığı çevreden mutlu mudur?

Bilimsel araştırmalar her türlü organizma yaşamının kendine özgü çevre koşullarında gelişebildiğini ve kuşağını sürdürdürebildiğini göstermektedir. Nitekim, denemeye alınan bir bakteri kültürü için petri kutusunun belirli genişlik ve derinlikte olması gerekir. Bir Sardunya bitkisi dalı nemli kumlu bir ortama dikildiği zaman köklenerek filizlenir ve çiçek açar. Doğa bilimciler, tuzağa düşürülerek yakalanan bir tilki ve tavşan'da gözlerin donuklaştığını, hareketli durumunu ve kürkünün parlaklığını yitirdiğini söylerler. Çünkü, onlar insan tarafından doğal yaşam ortamından uzaklaştırılmışlardır. İnsanın kendisi için yaratmak istediği çevreye gelince, gerçekte zeka ve mantığı ile deneyimleri yönünde diğer yaratıklara üstünlüğü tartışılmaz olan insanın bugüne değin çevresinde bir dünya cenneti yaratması gerekirdi. Ancak, ne yazık ki Yirminci Yüzyıl insanının böyle bir ortama sahip olduğunu söyleyemiyoruz. Çünkü:

- Aşırı bir hızla yoğunlaşan nüfusa paralel olarak ortaya çıkan yeşilden yoksun sağlıklı yerleşme alanları,
- Ekolojik denge ve planlama ilkelerine aykırı her türlü planlamalar,
- Çeşitli kirliliklerin yarattığı doğal ve kültürel kaynak kaybı,
- İnsan ölçeğine oranla giderek devleşen teknolojik elemanlar,
- Tek yönlü ve aşırı doğal kaynak sömürüsü ile
- Ulaşım hatları için özensiz güzergah seçimi gibi olumsuz örnekler bu kuşkuları doğrulayan sonuçlardan bazısıdır.

ÇEVRE İÇİN BAZI GİRİŞİMLER

İnsanın çevresi ile ilgili sorunları, özellikle Batı Ülkelerinde Onsekizinci Yüzyıl sonlarına doğru başlar. Ondokuzuncu Yüzyıla değin sürdürülen derebeyi hukuku, bu dönemlerden sonra artık köylüyü zorla toprağa bağlayarak kente serbest girişi engellemedi. Böylece, köylünün hiçbir kayda bağlanmadan istediği yere gidebilmesi kent yaşamının önceki yüzyıla ait düzenini büyük ölçüde sarstı. Kent çevresinde ve içinde hızla gelişen gecekondu mahalleleri oluştu. Bunun doğal sonucu olarak kente akının kısa sürede zararları görüldü. Özellikle, endüstrileşmeye başlayan kentlerde ortaya çıkan düzensiz işyerleri ve konut yerleşmeleri ile aşırı nüfus yoğunluğu için kent plancıları yeni çözüm yolları aramaya başladılar. İngiltere'de Ebenezer Howard'ın BAHÇE KENT(Garden City) planlamasına karşı kısa sürede uyanan sempati, fabrikalarda psikolojik ve fiziksel yönden ezilmiş insanların, tekniğe ve onun çirkinliklerine olan tepkisinin bir anlatımıydı.

Bahçe Kent anlayışı ve buna ekleyebileceğimiz GÜZEL KENT, PARK KENT, YARININ KENTİ, UYDU KENT, YEŞİL KUŞAK KENTİ ile GENİŞ ALAN KENTİ'ne ilişkin kent planlama ilke ve teorileri farklı anlayışlarda olmakla birlikte, hepsini ortak duruma getiren durum, doğayı örnekleyen alan ve öğelerin yerleşme alanlarımız için vazgeçilmez oluşlarıdır. Nitekim, bu teorilere ilişkin kent tiplerinde belirli bir kitle - boşluk oranı planlamanın ana verisi olarak kabul edilmiştir. Bu çabaların amacı, çeşitli nedenlerle aşın insan ve yapı yoğunluğu gösteren yerleşme alanlarından sarsılan sosyal, ekonomik ve fiziksel dengenin, doğal ortamın yeniden yaratılması içindir.

Batı ülkelerinde endüstriyel devrimin yerleşme alanlarını etkilemeye başladığı sıralarda, ülkemiz için bu durum söz konusu değildi. O dönemlerde Türk kentlerinin dolambaçlı yollara ve çıkmaz sokaklara sahip dokuları, ilk bakışta içinde yaşanması zor ve karışık bir düzen gibi görünürse de, daha ayrıntılı bir incelemeyle bu dokunun gerekli bağlantıları sağlayan ve yaşam düzeyi için en uygun bir çözüme sahip olduğu anlaşılır. Yol şebekesi, ağaç dalları gibi geniş, orta ve dar sokaklardan oluşurdu. Yol kenarında bulunan evler yolu kesinlikle takip etmezlerdi. Çünkü, yapılar bugünkü kentbilim ilkelerinde kabul edildiği gibi, genellikle etken rüzgarlara güneş ve güzel görünümlere göre araziye oturtulurdu. Başka bir anlatımla, yönlendirmeye son derece titizlik gösterilirdi.

Eski Türk Kentleri, vadi tabanı ve nehir kıyılarında düşünülür, kent içine kadar getirilen su kullanımıyla sebze meyve bahçeleri ve köşk bahçelerinin tesisine özen gösterilir, dolayısıyla etkili ve sağlıklı bir yeşil doku yaratılırdı. Uzaktan bakıldığında zaman, kentler ve kasabalar evleriyle yeşilliklerin altında kaybolur derecede gölgelenirdi. Bazen, nehir suları ayrı kollar halinde bir nevi kollara ayrılır, ev ve bahçelerin kenarından geçirilmek suretiyle kente serinlik ve ilginç görünümler sağlanırdı.

Kurak yörelerde ve meyilli arazide kurulu kentlere gelince, evler birbirine yakın ve sık dokuda yerleştirilmişti. Buna karşın, Akdeniz üslubuna uygun amfiteatr düzeni, yerleşme karakterinin ana hatlarını oluştururdu. Böylece, her yerden çevreyi izleme ve algılama olanağı sağlanmış olurdu. Sonuç olarak, ana ilke vadiyi görme amacını içerir, dolayısıyla mekan içinde en güzel bir plastik yerleşmeye ulaşıldı. Bir mahalle yada komşuluk ünitesi yaklaşık yüze yakın meskenden oluşurdu. Mahalle ortasında cami, medrese ve çarşı bulunurdu. Kent, bütünüyle yaşayan bir organizma gibi gelişir, gerektiğinde gereksinimlere göre biçim bile değiştirebilirdi. Çünkü, bu kentler batının o döneme ait kentleri gibi bir merkez çevresinde yayılmış olup, çeşitli merkezlerden oluşan yanyana dizili mahallelerden oluştuğu için, merkezi bir sıkışıklık olmazdı.

Eski Türk kentlerine ait bu gibi özellikler günümüzde de görülmekle birlikte, hızlı bir gelişme ve değişim sürecine girmiş olan birçok kentlerimiz maalesef özgülüklerinin çoğunu yitirmiş durumdadır.

PEYZAJ MİMARLIĞININ GELECEK YÜZYILA İLİŞKİN GÖREVLERİ

Buraya kadar özetlemeye çalıştığımız insan - çevre ilişkilerinin bu durumu, Yüzyılımızın başında çevreyle ilgili meslekler açısından yeni önlemler alınmasına yada varolan bazı mesleklerin önem kazanmasına neden olmuş; günümüzde ise daha ayrıntılı yaklaşımları ortaya koymuştur. Örneğin, mühendislik, mimarlık ve tarım gibi konular vaktiyle tek bir meslek disiplini tarafından temsil edilirken, bugün yeni bilim dalları ve meslek kollarına ayrılmışlardır.

Peyzaj Mimarlığı mesleği de bunlardan biridir. Geçen yüzyıl sonlarına kadar küçük ölçekli alanlarda bahçe düzenleme olarak ve genellikle deneyimli kişiler tarafından "Bahçe Mimarlığı" kapsamında sürdürülen bu konu, ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde geçen yüzyılın ikinci yarısında Frederick Law Olmsted tarafından kent ölçeğinde ele alınmış, ayrı bir meslek olması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca Olmsted önemli ve ayrıcalığı olan bazı doğal alanların korunması gerektiğini savunarak, California Eyaletinde Yosemite'yi (dünyanın en uzun ömürlü ve boylu ağaçları olan Sequoia'ların bulunduğu yöre) Ulusal Park olarak kabul ettirmiş, Peyzaj mimarlığının eğitimi konusunda öncülük yapmış, New York kenti merkezindeki Central Park'ını planlayarak uygulamasını kontrol etmiştir.

O günden bu yana, Bahçe Mimarlığı anlayışından Peyzaj Mimarlığı'na doğru kapsam ve içerik bakımından gelişme gösteren bu meslek, giderek daha yaygın bir çevreyle ilgilenmekte; mimarlık, şehircilik, plastik sanatlar, mühendislik ve doğa bilimleriyle ilişkilerini ve mesleki dayanışmasını yoğunlaştırmaktadır.

Tanımlamak gerekirse, PEYZAJ MİMARLIĞI, biyolojik temele dayalı arazi kullanımı ve planlama ilkelerini belirten bir bilim dalı; yararlı, işlevsel ve güzel bir çevre yaratma sanatıdır. Günümüzde bu konunun insan yaşamı için gerekliliği yalnızca estetik düşüncelere dayanmıyor; çevrenin korunması, bakımı ve onarımı bakımından işlevsel yönüde önem kazanıyor.

Çevreyi inceleme ve tanıma bilimi; çevresel düşünme anlayışı; çevre koruma bilinci ve çevre yaratma sanatı kapsamında bir meslek formasyonuna sahip Peyzaj Mimarlığı için özellikle ülkemizde yüzyılda güncel ve önemli konular neler olacaktır? Yada gelecek yüzyıla hazırlık olmak üzere üzerinde titizlikle durulması ve şimdiden ele alınması gereken konular neler olmalıdır?

1. Çevre ve ona ilişkin politika konusunda önemli gördüğümüz öncelikli hususlardan biri, çevrenin mekansal olarak boyutları ve ölçeği hakkında toplumumuzda yeterli ve geniş kapsamlı bir değer yargısının olmamasıdır.

Çünkü, bu yargı genellikle günlük yaşamımızın, gereksinimlerimizin biçimlendirildiği ve mutlak zorunlu bir çevre olan ev ve diğer işlevsel yapılara ait mekan boyutlarında oluşmaktadır. Bu durum, çevre ve sorunlarının oldukça basite indirgenmesi-

ne neden olmaktadır. Örneğin, çevre sorunları denildiğinde bugün genellikle yapılarla ilgili yada yapıların neden olduğu kirlenmeler akla gelmektedir.

Bu nedenle, yapı ölçeğindeki mekan anlayışından, kültüründen, geleneginden ve deneyimlerinden kent, onu takiben bölge ve ülke kapsamında mekan ölçeklerine geçiş yapmak, birbirleri arasında bütünlük yaratmak; kamu oyununun bundan böyle çevre hakkındaki konuları bu kapsamda ve düzeyde düşünmesi, algılaması ve gerekli önlemleri alması gerektirir.

Kuşkusuz, peyzaj mimarlığı konularında da bu kapsamda ele alınması ve ilgililerce benimsenmesi zorunludur.

2. Yüzyılımız uzmanlık çağıdır. Uzmanlaşma, bir konunun ayrıntılı olarak incelenmesi ve uygulanmasına olanak sağlama bakımından kuşkusuz yararlı ve gereklidir. Buna karşın, gereğinden fazla uzmanlaşmanın bazen olumsuz durumlar yaratması mümkündür. Çünkü, bazı disiplinler ayrıntılı olarak derinlemesine o kadar gelişmiştir ki, ele alınan konular bazen içerik, kapsam bakımından yakın alanlarda çalışanlar tarafından gereğince anlaşılammamaktadır.

Ancak, çeşitli gereksinimleri olan toplumumuzda hiçbir meslek disiplini, çok yönlü ve önemli sorunları, yakın alanlarda çalışanların işbirliği, yardımı ve katkısı olmaksızın tek başına çözebileceğini iddia edemez.

Bundan dolayı, tasarıma dayalı ve planlama anlayışı içinde örgütlenen meslek dallarının etüd - proje ve uygulama çalışmalarını makro düzeyden, tüm ayrıntılara kadar bir arada yürütmeleri son-suz yararlar sağlayacaktır.

Bu itibarla, peyzaj mimarlığının gelecek yüzyıla böyle bir anlayış ve işbirliğine dayalı bir çalışma düzeni içinde, çokyönlü bir ekiple girmesi gerekiyor. Kuşkusuz, bu olgunun yaratılmasında diğer meslek dallarına da önemli görevler düşmektedir.

3. Yirminci Yüzyılın gelecek yüzyıla devredeceği en önemli dinamik olgulardan biri de canlı - cansız elemanların kullanımları ve elde edilen ürünlerdeki sayısal artışlardır. Bunlar:

- nüfus artışı(dünya nüfusu 1991'de 5.9 milyar 2020 yılında 8 milyar)
- buna paralel olarak yoğunlaşan yapılar
- konularının çeşitliliği giderek artan endüstriyel tesisler
- araç trafiği ve otoparklardaki yoğunlaşma
- çeşitli kullanımlar, yapılar ve yerleşmeler arasındaki yoğunlaşan sirkülasyon ağı vb gibi durumlardır.

Bu elemanlar ve kullanımlar sonucu, yapı aralarında kalan aslında geçek yaşam ortamlarımız olan dikey ve yatay mekânlar, başka bir anlatımla m^2 ve m^3 olarak boşluklar giderek azalmakta ve daralmaktadır. Bu durum, kanımca gelecek yüzyılın en büyük sorunlarından biri olacaktır.

Yatay ve dikey giderek azmanlaşan yapılar ile aşırı bir artış oranı göstermekte olan insan ve araç sıklığı içinde bireyler, serbestliğini, doğal yaşam koşullarını ve ölçeğini yitiren, başka bir anlatımla tuzağa düşürülen bir tilki yada tavşan gibi sağlıksız varlık durumundadırlar.

Bu itibarla, kentlerimizde her nasılsa kalabilmiş bugünkü açıklıkların, boşlukların ve serbest alanların gelecek yüzyıla devredilecek en değerli miraslar ve zenginlikler olacağı düşünülmelidir.

Londra için Hyde Park, New York için Central Park gibi yeşil boşlukların bugünkü ve gelecekteki işlevleriyle, hangi yapısal kullanışlar boy ölçüşebilir?

Yerleşme alanlarımızdaki boşlukların korunması ve yeni olanakların yaratılması, Peyzaj Mimarlığının Yirmibirinci Yüzyıl için en önemli görevleri arasındadır.

4. Yerleşim alanlarımıza ait 2000'li yılları amaçlayan bir "AÇIK VE YEŞİL ALAN SİSTEMİ" için gerçek verilere dayalı, geçmiş dönemlere ait yanlışları doğrulayan, gizli kalmış kaynakları ve potansiyeli ortaya çıkaran, yasal ve planlama açısından çok yönlü bir politika zorunludur.

Çünkü, ülkemizde kentlerin bugünkü durumu ile yetkililer tarafından hazırlanmış olan imar planlarını incelediğimizde, bilimsel ve işlevsel yönden yeterli, geleceğe ilişkin gelişmeler için güvenceli bir "Açık ve Yeşil alan Sistemi" örneğini göremiyoruz.

Bu durum batı ülkeleriyle karşılaştırılmasında ortaya çıkan görüntü gerçekten son derece üzücüdür.

Çünkü, ülkemizde yerleşme alanlarımızın bugünkü durumu, İmar Yasası'nda öngörülen kişi başına $7 m^2$ yeşil alan standartının pratik bir değer taşımayarak yasa maddesi içinde kalacağını göstermektedir. Örneğin, bugün genellikle büyük şehirlerimizde kişi başına düşen yeşil alan miktarı $1 m^2$ ve daha düşük ölçüdedir. Hızlı nüfus artışı ile bu miktarın giderek daha azalmakta olduğu görülmektedir.

Oysa, milyonun üzerinde nüfusa sahip yerleşme alanlarımızın kişi başına asgari $20 m^2$ yeşil alan standartlarına sahip olması gereklidir.

Günümüzde, çağdaş kent planlarının temel uğraş alanlarından biri de "YEŞİL SİSTEM" arayışlarıdır.

Bunlardan, YEŞİL KUŞAK (Green Belt), YEŞİL KAMA (Green Wedge) ile YEŞİL ŞEBEKE (Green Network) gibi sistemler tek başlarına yada karma olarak uygulanan örneklerdir.

Bunlar arasında Ükümüzde son yıllarda sözü edilen ve uygulaması yapılan YEŞİL KUŞAK SİSTEMİ'ne özet olarak değinmek istiyorum.

Bu konuda çok önceleri, Londra çevresinde tarımsal alanlardan bir yeşil kuşağın, kentin büyümesini önlemek ve ayrıca, rekreasyonel istek-

ler için korunması amacıyla ilk girişim 1580 de Kraliçe Elizabeth I'in kraliyet beyannamesiyle olmuş ve kente giriş kapısından itibaren 5-6 km mesafeye kadar olan alan içinde iskan kesinlikle yasaklanmıştı. Ancak, o dönemlerde gerçek amaç kent halkına ucuz yiyecek sağlamak ve çevredeki kentlerin veba salgınını önlemektir.

Daha sonraları, 1657 de James I döneminde Parlamento Londra Kenti çevresinde 16-18 km içinde yeni yapılar için asgari 12 dekarlık bir parsel ölçüsünü zorunlu göstermişti. 1938 yılında ise, "YEŞİL KUŞAK YASASI" kabul edilerek, satın alınan arazilerle 150.000 dekarlık yeşil kuşak oluşturuldu.

Son olarak, gelişigüzel büyümekte olan Londra için "Greater London - Büyük Londra" önerisi hazırlanarak, önceki plan, düzeltmelerle 8-17 km arasında değişen bir Yeşil Kuşak durumuna getirilmiş oldu.

Bugün Londra Kenti, İç Kuşak, Banliyö Kuşağı, Yeşil Kuşak ve en dışta yer alan Kırsal Kuşak olmak üzere kent dokusunu dışa doğru iç içe çevreleyen yeşil kuşaklarla kontrol altına alınmış durumdadır. Burada, bir hususu önemle vurgulamak istiyorum. Ülkemizde, Yeşil Kuşak için boş alanların ağaçlandırılması ile elde edilen ve kenti çevreleyen bir kuşağın oluşturulması gerekli görülmektedir.

Konu çok kez bu anlayış içinde açıklanmaktadır.

Kamuoyunda yaratılan imaj bu nitelikte olup, hatalıdır ve eksiktir.

Oysa, Yeşil Kuşak, ağaçlandırılmış alanlar ile birlikte mevcut ormanlar, tarım alanları, çıplak alanlar, korumaya alınmış doğal alanlar, su yüzeyleri, kırsal yerleşmeler ile düzenlenmiş yeşil alanlar zincirinden oluşur.

Yeşil Kuşaklar, tarihin her döneminde değişik işlevleriyle yerleşim alanları için önemini yitirmeyen çok önemli kullanışlardır. Ülkemizde 1970 lere kadar kentsel yerleşmelerimiz bu gibi alanlarla kendiliğinden çevrili idi. Kuşkusuz, 1970 lerden sonraki gelişmeleri, mevcut olan bu açık ve yeşil alan dokusu dışında yönlendirmek mümkün olmayıyordu, bugün yakındığımız ve çözüm yolları aradığımız birçok sorunlar (yapı ve insan yoğunluğu, trafik sıkışıklığı, hava kirliliği ve diğer kirlilikler, arsa değerlerinin aşırı yükselmesi vb gibi) olmayacak, yada asgari düzeyde olacaktır.

Bu itibarla, Peyzaj Mimarlığının gelecek yüzyıl için önemli görevlerinden biri de, "YEŞİL KUŞAK" konusunun mesleki çalışmalara ilişkin gündemin ilk maddeleri olarak ele alınması ve bunun sürekli olarak takip edilmesidir.

Kuşkusuz, bu konuda İngiltere benzeri yasa çerçevesinde bir devlet politikası ve mesleklerarası bir işbirliği gerekli ve zorunludur.

5. Günümüzde önemsenmeyen, ayrıntı gibi görünen; ama, gelecek yüzyılda önemli boyutlarda sorun yaratacak bazı konulara ana hatlarıyla değinmek istiyorum.

Bu konulardan en güncel olanlardan biri, doğal kaynaklara ilişkin israfın önlenmesi; bu kaynaklarla ilgili değerlendirme yöntemlerinin ve tasarım ilkelerinin araştırılmasıdır.

Burada aklımıza iki önemli kaynak geliyor: toprak ve su.

Yirminci Yüzyılın ikinci yarısında dünyamız yeniden yapılaşıyor, başka bir anlatımla yeni bir kurgu içinde.

Yapılar, endüstriyel tesisler, yollar, yüksek gerilim hatları, barajlar, büyük alanlar gerektiren yerleşmeler vb gibi kullanımlar büyük ölçüde kazı işlemlerini gerektirmektedir.

Bu amaçla, bizim için çok değerli ve etken bir ortam olan 0 - 60 cm arasındaki bitkisel toprak tabakası genellikle kazı ile atılmaktadır.

Oysa, ortalama 1000 yılda oluşan ve birinci, ikinci sınıf toprak bakımından fakir olan ülkemiz için bu hazineyi nasıl ve ne zaman yeniden elde edebileceğiz?

Kısa bir süre önce düzenlenen bilimsel bir toplantıda, dünyamızda bugün kişi başına düşen 0.4 hektar tarım alanı miktarının, gelecekte 0.2 hektara ineceği belirtilmiştir.

Bu itibarla, bitkisel toprakların stoklanması ve çevre düzenlemesi uygulamalarında değerlendirilmesi gerekli ve zorunludur.

İkinci doğal varlık olan su konusunda, Peyzaj Mimarlığı çalışmaları için su ekonomisinin sağlanması gelecek yüzyıl için önemli görülmektedir.

Çünkü gelecek yüzyılda çevre düzenleme çalışmaları büyük boyutlarda olacaktır. Bu açıdan, suyu en az düzeyde kullandıracak tasarım anlayışının ve bitki türleri seçiminin araştırılması önemlidir.

Bir örnek verelim: çim alanlar, hepimizin beğenisini kazanan, buna karşın yapım - bakım ve onarım açısından büyük harcamaları gerektiren uygulamalardır.

Ancak, özellikle Mayıs ve Ekim ayları arasında günlük sulamalar için m² ye ortalama 8-10 lt su gereksinimi (dekara 8 - 10 ton) gelecek yüzyılda nasıl karşılanacaktır?

Bu itibarla, çim alanları asgariye indirip, toprağı tutan, örtüleyen, asgari miktarda su isteyen bitki materyali türlerini kullanmak zorundayız.

Önemli gördüğüm diğer bir konu, yaşam biçimi ve demografik olguya bağlı olarak, özellikle Ülkemizde gelecek yüzyıl için rekreasyon konusunda gerekli önlemlerin alınması ve olanakların sağlanmasıdır.

Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de teknolojiye bağlı olan iş ve yaşam biçimi, monoton bir düzeni gerektirmekte, bu durum psikolojik sorunlara neden olmaktadır.

Ayrıca, Avrupa ülkeleriyle karşılaştırma yapıldığında, Ülkemizde genç nüfus bakımından yüksek bir orana sahiptir.

Kuşkusuz, bu durum geleceğimiz için bir güvence kaynağıdır.

Ancak, bu potansiyelin gelecek yüzyıla olacak genç kuşak aktarımı, aktif oyunlara dayalı dış mekan olanaklarının yaratılması bakımından önemli sorunlara neden olacaktır. Bu nedenle, gerek iş yaşamındaki monotonluğun giderilmesi, gerekse çocuklar ve gençler için rekreasyon programlarının, tesislerinin yaratılması Peyzaj Mimarlığının önemli görevleri arasındadır.

6. Son olarak, Peyzaj Mimarlığının sorumluluğu ve görevleri arasında önemli gördüğüm, Türk Sanatı ve kültürü ile ilgili bir konuya değinmek istiyorum.

Bu konu, Türk Bahçesi tasarımına ilişkin inceleme ve araştırmalara dayalı bir kavramın belirlenerek, örnekler verilmesi; gelecekte "TÜRK BAHÇESİ"nin Çin Bahçesi, Japon Bahçesi, İngiliz Bahçesi gibi üsluba kavuşturularak dünya kamuoyunda yerini almasıdır.

Çünkü, Münih, Liverpool, Osaka için örneklediğimiz, gelecek yıl Almanya'da Ingolstadt kenti için yürütmekte olduğumuz çalışmalar, geçmişte Türk EVİ'nde önemli yeri olan AVLU ile taş çakıl döşeme, çanaklı havuz, çeşme, selsebil, çardak, ahşap ve dövme demir parmaklık, kuyu, duvar, kuşluk, seramik vb gibi mimari peyzaj elemanlarından yararlanmak suretiyle, kendimize özgü ilginç bir tasarımın mümkün olabileceğini göstermiştir.

Bu konuda, Peyzaj Mimarlığının ilgili diğer meslek temsilcileriyle zaman zaman işbirliği yapmak suretiyle gelecek yüzyıl için hazırlık yapmaları gerekiyor.

SONUÇ

Bilindiği gibi, 1920 lerde Almanya'da Walter Gropius'un çabalarıyla, Rönesans'tan o günlere değin alışlagelen tüm sanat kavramları değişerek dünyada sanat ve mimarlık eğitimi yeniden yönlendirilmişti. Bu amaçla oluşturulan Bauhaus, sanat, mimarlık ve endüstri arasında kopuk olan bağlantıyı yeniden kurmaya çaba göstererek, sanatın mimarlıktan tekstil tasarımına, grafikten mobilyaya, seramikten heykele ve resimden endüstri tasarımına kadar uzanan geniş bir çerçeveye oturtulması sağlanmıştı.

Sanırım, bizim de özellikle çevremizin planlanması ve tasarımı için, günümüzün sosyal, ekonomik koşulları, sanat anlayışı, toplum istekleri ve gereksinimleri ile teknik olanakları bütünlendirerek "Bauhaus" örneği gibi eğitim, öğretim ve mesleklerarası işbirliğine dayalı girişimlerde bulunmamız ve konuyu Yirmibirinci Yüzyılı amaçlayarak çok yönlü geniş bir çerçeve içinde ele almamız gerekli olmaktadır.

Dersimizi, izninizle iki fantezi düşünce ve yorumdan yola çıkarak bitirmek istiyorum.

Birincisi, kısa bir süre önce kurulan Çevre Bakanlığı'nın geçtiğimiz eylül ayında Ankara'da düzenlediği I. Çevre Şurası toplantısının açılışında sunulan insan - çevre ilişkileri konulu multivizyon gösterisi jeneriğinde, tesbit edebildiğim şu sözlere yer verilmişti:

"Dünyamızda yerine getirilmesi gerekenleri yapanların cennete; aksine davranış içinde bulunanların cehenneme gideceğini vurgulayan din müessesesi gibi; doğayı bilinçli ve dengeli kullananların yaşadığı süre boyunca cennet gibi ortamda yaşayacağı; aksine hareket edenlerin ise yaşamlarını cehenneme çevireceği anlayışında olmamız gerekir"

İkincisi, birkaç gün önce elime geçen "Büyük Rüya Tabirleri" adlı çeviri bir kitapta, ŞEHİR başlığı altında şu yorumlara yer verilmektedir:

"Rüyada temiz, güzel, bakımlı bir şehir görmek insanın geleceğinin parlak olduğunu açıklar. Büyük, temiz, güzel bir kentte dolaştığını görenler iyi işlere el atarlar. Rüyasında bakımsız, pis, yıkık bir kent gören insan bir felakete karşılaşır. Yıkılmış bir kenti temizlemeye, onarmaya, imar etmeye çalıştığını gören kimse büyük sorumlulukların altından kalkar ve herkesi kendine hayran bırakır"

Ben bu iki fanteziyi şöyle değerlendirmeye yorumlamak istiyorum:

"İnsanlar rüyalarında gördüklerinin etkisiyle umutlandığı, özendiği ve özlediği yaşam ortamlarına, ancak akılcı yoldan ve deneyimleriyle çevrelerini cennete dönüştürmek suretiyle kavuşabilirler. Aksi takdirde, yaşadıkları çevrenin cehennem olduğunu hissedeceklerdir."

Enflasyon, Eğitim, Sağlık, İş ve Güvenlik gibi konulara ilişkin sorunlar zaman içinde çözümlenerek asgariye indirilebilir.

Esasen, bugünlerde politikacılarımız seçim dolayısıyla bu konularda bizleri ümitlendiren birçok vaatlerde bulunmaktadırlar.

Ancak, çevreye ilişkin konular ve sorunlar için ZAMAN ve MEKÂN olanaklarına yeniden kavuşmak kolay değildir, çok kez mümkün değildir. Yitirilen zaman ve mekan, çevrenin yeniden kazanılması için elde edilemezler. Sanırım bu nedenle aynı politikacılarımız bu konuda hemen hemen hiçbir vaatte bulunmamaktadır.

Bu itibarla, Peyzaj Mimarlığı mesleğinin ilgili diğer meslek disiplinleriyle birlikte mevcut olan Zaman ve Mekan olanaklarını ve fırsatlarını gelecek yüzyıl için çok iyi değerlendirmesi gerekiyor.

Bu durum, gelecek yüzyılın önemli meslekleri arasında sayılan Peyzaj Mimarlığına büyük sorumluluklar yüklüyor.

Kent Parkı Tasarımı Üzerine Bir Araştırma

Doç. Dr. Bülent ÖZKAN
E.Ü.Z.F. Peyzaj Mimarlığı Böl.

Dr. Erhan Vecdi KÜÇÜKERBAŞ
E.Ü.Z.F. Peyzaj Mimarlığı Böl.

ÖZET

Bu araştırma kent parkı tasarım sürecini bir örnek üzerinde ortaya koymak amacıyla Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünde gerçekleştirilmiş olup, çalışma başlıca; sorun'un ortaya konulması, çevre analizi, program oluşturma ve ilişkiler, tasarım ana ilkelerinin saptanması, leke çalışması ile avan ve uygulama projelerinin oluşturulması aşamalarında gerçekleştirilmiştir.

1. GİRİŞ

Teknolojinin sağladığı çok çeşitli olanaklara rağmen, yana ve yukarıya doğru süratle büyüyerek beton yığını haline gelen kentlerde çeşitli sorunlarla iç içe yaşamak zorunda kalan insanın doğa ve yeşille ilişkisi giderek azalmaktadır. Bu durum kentlerde yaşayan insanların rekreasyon gereksinmesinin çoğalmasına neden olmaktadır (ÖZKAN 1989). Artan bu gereksinmeye karşın yeni açık alan rekreasyon olanaklarının oluşturulmaması üstelik mevcut olanların yitirilmesi, fizyolojik ve psikolojik açıdan insan sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu yüzden kent insanı zaman zaman ait olduğu ancak koptuğu doğal çevreye benzeyen kırsal çevreye geçici de olsa dönmeye çaba göstermektedir. Ancak rekreasyonel amaçla kırsal alanlardan yararlanma; zaman yetersizliği, iklimatik ve ekonomik nedenlerle sınırlı olmaktadır. Bu nedenle kent halkının bu yöndeki gereksinmelerinin günlük yaşam çevresi içinde karşılanması ve bunu sağlayacak açık-yeşil alanlar büyük önem kazanmaktadır. Kentlerde bu gereksinmeye yanıt verebilecek mekanların en önemlisi kuşkusuz kent parklarıdır.

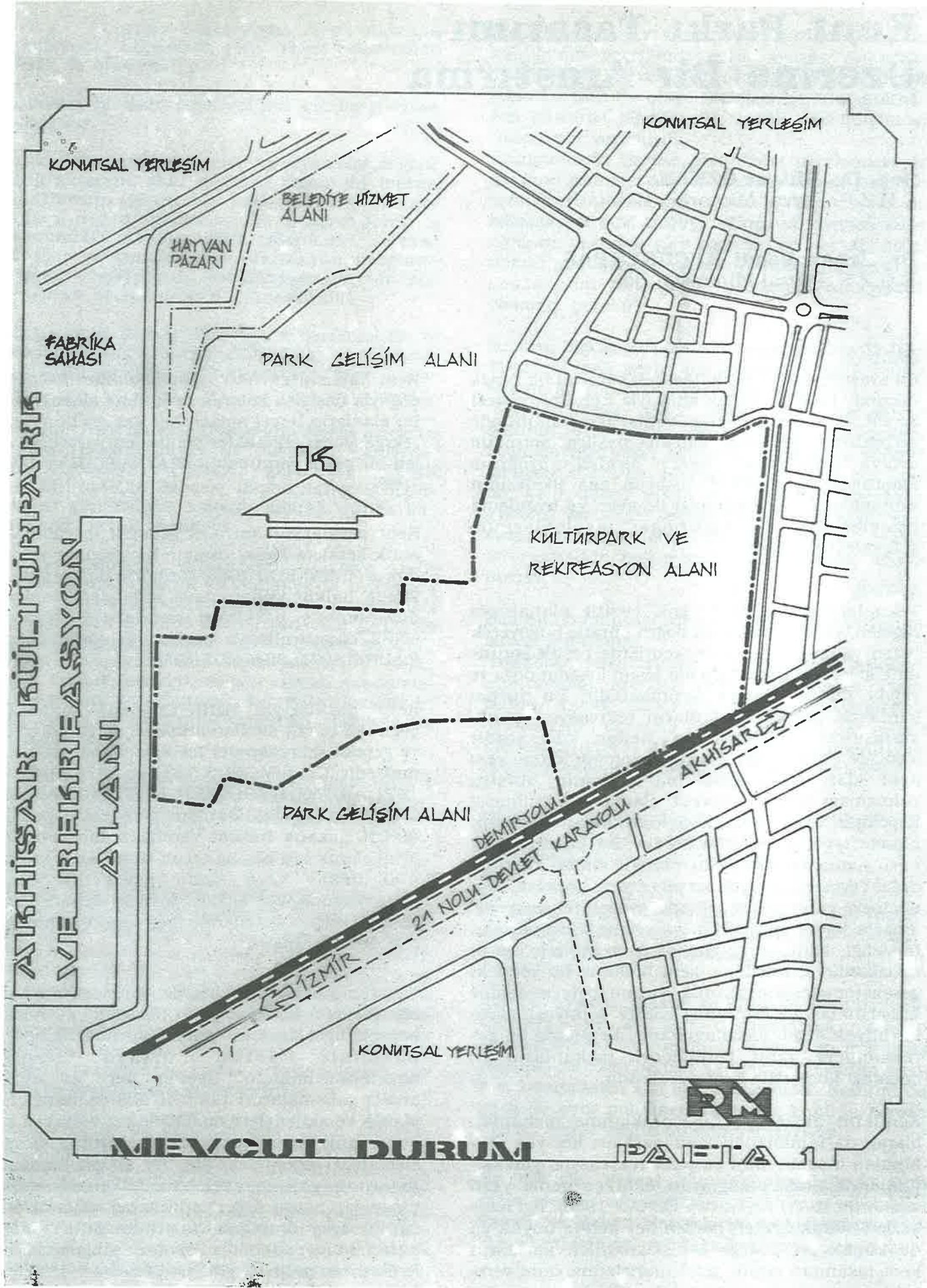
Kentlerin akciğerleri ve soluklanma mekanları olarak da tanımlanan kent parkları her yaş grubundan insanın aktif ve pasif rekreasyon gereksinimlerine olanak sağlayan oldukça geniş yeşil alanlardır (BAYRAKTAR ve ÖZKAN 1988). İlgili merkezleri olarak hemen hemen her kentte büyük ya da küçük bir örneğine rastlanabilen parkların kent insanının çeşitli gereksinmelerine yanıt vermesi peyzaj mimarlığı ilkelerine göre düzenlenmiş olmalarına bağlıdır.

Kent halkına, gürültü ve kalabalıktan kaçabilme, doğayla başbaşa kalarak zevk alma olanağı sunan bu alanların temel amacı; her yaş grubuna çeşitli rekreasyonel etkinlikler yönünden yararlı ve sevilen bir çevre yaratmaktır (BAYRAKTAR ve ÖZKAN 1988).

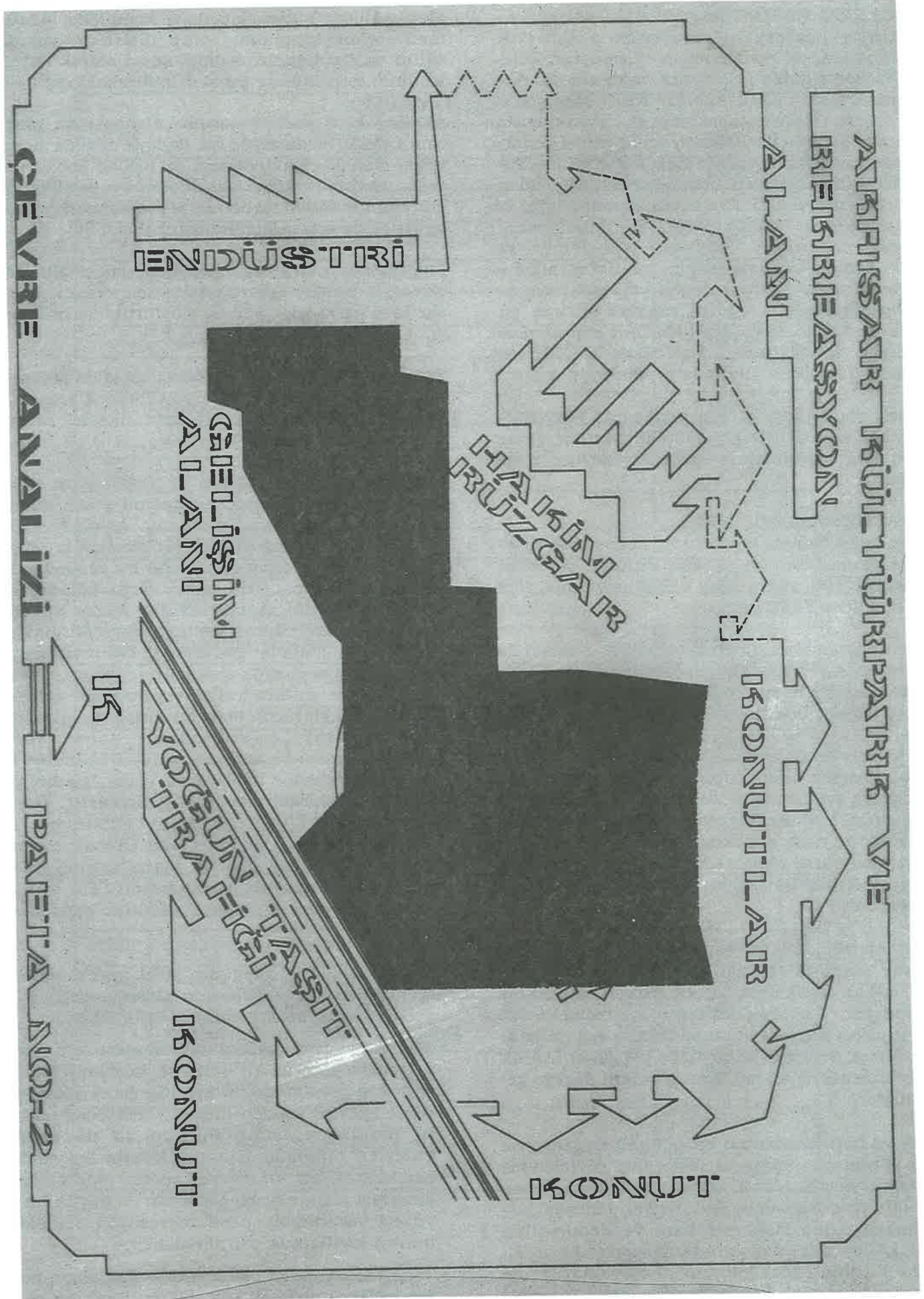
Kent parklarının tarihsel gelişimi incelendiğinde antik kentlere kadar uzanan bir geçmişe sahip oldukları (HENNEBO 1983) görülürse de bugünkü anlamda halkın kullanımına açık, doğal anlayışla düzenlenmiş parkların endüstri devriminden sonra oluşturulmaya başlandığı gözlenmektedir (LAURIE 1975; SIMONDS 1978).

Kent parklarıyla ilgili yazınsal kaynakların çoğunda çeşitli sınıflandırmalar, genel standartlar ve gerekli rekreasyonel tesis ve olanaklar belirtilmektedir (Ör. SIMONDS 1961 ve 1978; RUDLEGE 1971; ÖZTAN 1980; UZUN 1987; BAYRAKTAR ve ÖZKAN 1988 vb.). Bunlara göre yaklaşık olarak 40.000 insana hizmet verebilen bir kent parkı ideal olarak kişi başına en az 10 m² alan hesabıyla 400 dekar veya daha geniş bir alanda oluşturulmalı, 2-4 km'lik yürüyüş mesafesi içinde ve toplu taşıma sisteminde doğrudan bağlantılı olarak düzenlenmelidir.

Tasarım süreci doğrudan bir sorun çözme eylemi olduğundan, bir kent parkı tasarımı çalışmasında benzer diğer tasarım çalışmalarında olduğu gibi öncelikle sorun ortaya konulup sınırlandırılmalıdır. Seçilen yere ait ayrıntılı analiz çalışmalarını takiben alanda hangi tesis, olanak ve aktivitelere ne ölçüde yer verilecek sorusuna yanıt olarak program oluşturulup, program elemanları arasındaki ilişkiler ortaya konmalı ve tasarıma yön verecek ana ilkelerin saptanmasından sonra değerlendirme aşamasının sonuç ürünü leke diagramı hazırlanmalıdır. Tasarım sürecinin son adımı olan sentez aşamasında sonuç ürün (avan proje, uygulama projesi ve detay projeler) ortaya çıkarılmalıdır (RUDLEDGE 1971; GÜNDÜZ 1985).

ŞEKİL 1 : Araştırma Alanı Vaziyet Planı

ŞEKİL 2 : Akhisar Kent Parkı Çevre Analizi Çalışması

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma materyali; araştırma alanı ile araştırma araç ve gereçlerinden oluşmuştur. Belediye Başkanlığından gelen istek ve destek üzerine araştırma alanı olarak Akhisar Kenti seçilmiştir. Kent parkı olarak tasarlanacak alan kentin batısında, 21 nolu devlet karayolu ile devlet demiryolunun kuzeyinde yer alan Kovalı mevkiinde bulunmaktadır. Mülkiyeti belediyeye ait olan alan 327 dekadır (Şekil 1). Araştırma alanının doğal ve kültürel peyzaj özelliklerinin saptanmasında; alanda doğrudan yapılan inceleme ve gözlemlerden, alınan eskiz ve fotoğrafların değerlendirilmesinden ve çeşitli yazınsal kaynaktan yararlanılmıştır. Ayrıca çalışma alanına ait toprak ve taban suyu özelliklerinin saptanması amacıyla laboratuvar analizleri E.Ü.Ziraat Fakültesi Toprak Bölümünde gerçekleştirilmiştir.

Çalışma yönteminin oluşturulmasında RUDLEDGE 1971 ve GÜNDÜZ 1985'de verilen çevre düzenleme çalışmaları tasarım süreci esas alınmıştır.

3. ARAŞTIRMA SONUÇLARI

Bağlı olduğu Manisa ilinin kuzey-doğusunda ve 47 km uzağında bulunan Akhisar kentinin denizden yüksekliği 106 metre olup, 1990 sayımına göre merkez nüfusu 74.002 dir.

Çevre sorunlarının giderek çoğaldığı Akhisar'da kent halkına rekreatif, sosyo-kültürel amaçlı kullanım olanakları sunabilecek, yeterli açık-yeşil alan ve tesisler bulunmamaktadır.

Yöre yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçen Akdeniz iklim tipinin etkisi altındadır. Yıllık yağış ortalaması 610 mm, yıllık sıcaklık ortalaması 16,1 °C dir. Yöre yaz aylarında yok denecek kadar az yağış almaktadır. Kar yağışı çok seyrek ve kısa süreli olmaktadır. Hakim rüzgar yönü kuzey ve kuzey-batı olup, yıllık ortalama nispi nem % 65 dir.

Genel olarak düz bir topografyaya sahip olan çalışma alanının toprağı killi-tın bünyede olup, hafif alkali reaksiyonda ve kireçli topraklar sınıfındadır. Tuzluluk problemi içermemektedir. Yüzeye yakın seviyede bulunan taban suyu ise ortadan yüksek dereceye kadar tuzlu yapıdadır. Ancak alınan önlemlerle alanın drenajı yeterli düzeye getirilmiştir.

Kuzey ve batı sınırlarının bir bölümü ile güney ve doğu yönlerinde konutsal yerleşimle çevrelenmiş ve halen mer'a olarak değerlendirilen çalışma alanının yine batısında endüstriyel yerleşim bulunmakta, İzmir-Balıkesir kara ve demiryolları alanı güney doğudan sınırlandırmaktadır. Kent imar planına göre alanın kuzey batısı ile güneyinde yer alan henüz yapılaşmamış konutsal yerleşim alanları park gelişim alanı olarak düşünülmektedir (Şekil 2). Alanın batısında yer

alan Akhisar sigara fabrikası kompleksi henüz faaliyete başlayamamış olup tesislerin yaprak tütün ya da organize sanayi sitesi olarak değerlendirilmesi yönünde çabalar bulunmaktadır.

Akhisar kent parkı tasarımı çalışmasında program (işlev), ya da diğer bir ifadeyle alanda hangi tesis, olanak ve aktivitelere ne ölçüde yer verileceği, belediye yetkililerinin düşünce ve istekleri de göz önünde bulundurularak peyzaj mimarlığı ilkeleri ışığında ortaya konulmuştur (Şekil 3).

Programa alınan tesis ve aktivitelerin analizi sonucunda işlevler arası ilişkiler belirlenerek Akhisar kent parkı işlev şeması oluşturulmuştur (Şekil 4).

Tasarıma yön vermek ve sonsuz sayıdaki seçeneği doğruya en yakın biçimde eledebilmek amacıyla aşağıda belirtilen tasarım ana ilkeleri ortaya konmuştur.

- İşlev gruplarının dağılımı ile sirkülasyon sisteminin belirlenmesinde en önemli etken alanın biçimi ve konumudur. Kent, ağırlıkla park alanının güney doğusunda yer almaktadır. Alanı kullanacak olanların çoğunluğu bu yönden geleceklerinden ana giriş güney doğu bölümünde düşünülmelidir. Ayrıca alanın kuzey ve batı yönünde derinleşmesi, kentin gelişim durumu ve çevresel kullanımlar göz önünde bulundurularak kuzey ve güneybatıda olmak üzere iki girişe daha gereksinim vardır. Kullanış yönünden gereken kolaylığı sağlayacak olan bu girişlerin, güvenlik ve kontrol bakımından daha fazla çoğaltılmaması yerinde olacaktır. Düşünülen bu üç girişi birbirine bağlayacak yollar, alanın ana ulaşım akslarını meydana getirecektir. Gerek taşıtlar, gerek yayalar alana girişte her üç kapıdan da yararlanabilecektir. Ancak zorunlu ve özel durumlar dışında alana taşıtla girişin sınırlandırılmasında yarar vardır. Bu yüzden girişlerde yeterli otopark alanına gereksinim vardır.
- Taşıt, bisiklet ve yayaların farklı gereksinimleri doğrultusunda sirkülasyon sistemi, değişik tip yolları kapsayacak biçimde düşünülmelidir.
- Alanın yoğun kullanım mevsimi olan yaz aylarında yöre iklimi sıcak ve kuraktır. Kentiçi ve yakın çevresinde bu aylarda gerek görsel gerekse işlevsel yönden hizmet verebilecek rekreatif özelliklere sahip durgun ya da akarsu yüzeyleri bulunmamaktadır. Kentin bu yöndeki eksikliğini bir dereceye kadar giderebilmek amacıyla alanda doğal görünüm de büyük bir su yüzeyi yaratılmalı, pasif rekreasyon olanakları bunun kıyılarında yer almalıdır.
- Topografik yönden oldukça düz olan alana hareket kazandırabilmek için düşünülecek bir seyir-gezinti tepesi için gerekli dolgu malzemesi gölün kazılmasıyla elde edilebilir.

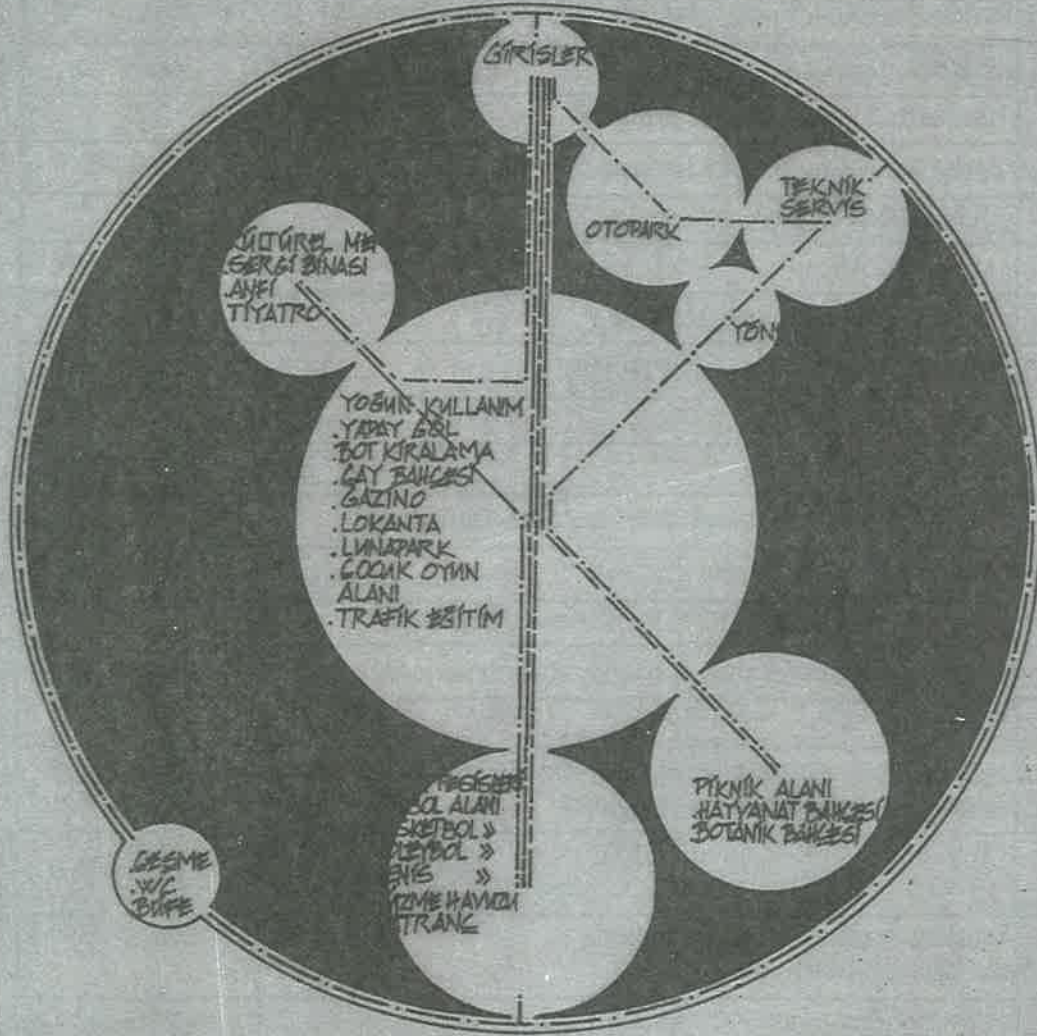
PROGRAM (İŞLEVLER)		
S.No.	İŞLEV TÜRÜ	Alanı m ²
1.	Anfityatro	3000
2.	Kültür Sitesi (kapalı alan)	1000
3.	Çok Amaçlı Sergi Binası (kapalı al. 1000, açık al. 500)	1500
4.	Yüzme Havuzu	7000
5.	Futbol Alanı	10000
6.	Basketbol Alanı (2 adet toplam)	1000
7.	Voleybol Alanı (2 adet toplam)	500
8.	Tenis Alanı (2 adet toplam)	1500
9.	Minigolf Alanı	600
10.	Satranç Alanı (3 adet toplam)	300
11.	Çocuk Oyun Alanı (5 adet toplam)	1900
12.	Lunapark	15000
13.	Trafik Eğitim Pisti	2000
14.	Piknik Alanı, Hayvanat Bah. Botanik Bah. (top.)	50000
15.	Yapay Göl - Bot iskelesi (2 adet)	28000
16.	İdari Merkez (idare, PTT, kreş, basın, zabıta)	1000
17.	Teknik Merkez (atelye, trafo, yangın, depo, çöp)	1000
18.	Şehitler Anıtı	500
19.	Otoparklar, Girişler, Sirkülasyon, Meydanlar. Koşu Yolu, Bisiklet Yolu (toplam)	90000
20.	Tuvaletler (4 adet toplam 200), Büfeler (4 adet toplam 120), Çeşmeler	320
21.	Gazino (açık 1000, kapalı 1000), Lokanta (500)	2500
22.	Çay Bahçesi (açık 500, kapalı 200)	700
23.	Turizm - Tanıtma Bürosu	50
24.	Cam Sera (200) Fidanlık ve Tarım Yaz Okl. (3000)	3200
25.	Sosyal Tesis Festival Pavyonları (30 adet)	250
26.	Yeşil Alan Seyir Tepesi, Gül Bahçesi, Kaya ve Tropik Bitkiler Bahçesi	100000

ŞEKİL 3 : Akhisar Kent Parkı Tasarımı Programı (İşlev Türleri Listesi)

AKHISAR KÜLTÜR PARKI

VE

RECREATION ALANI

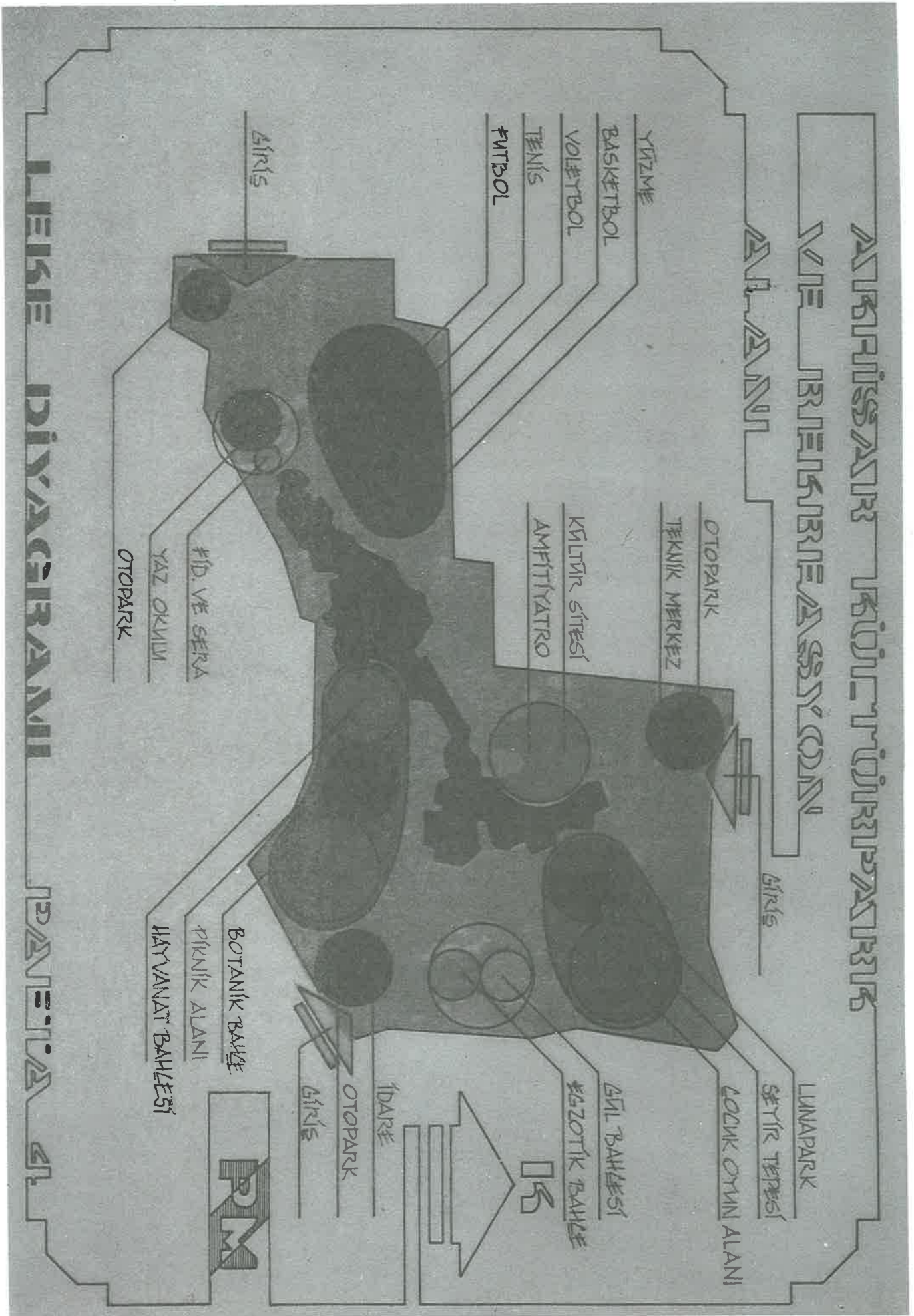

PM

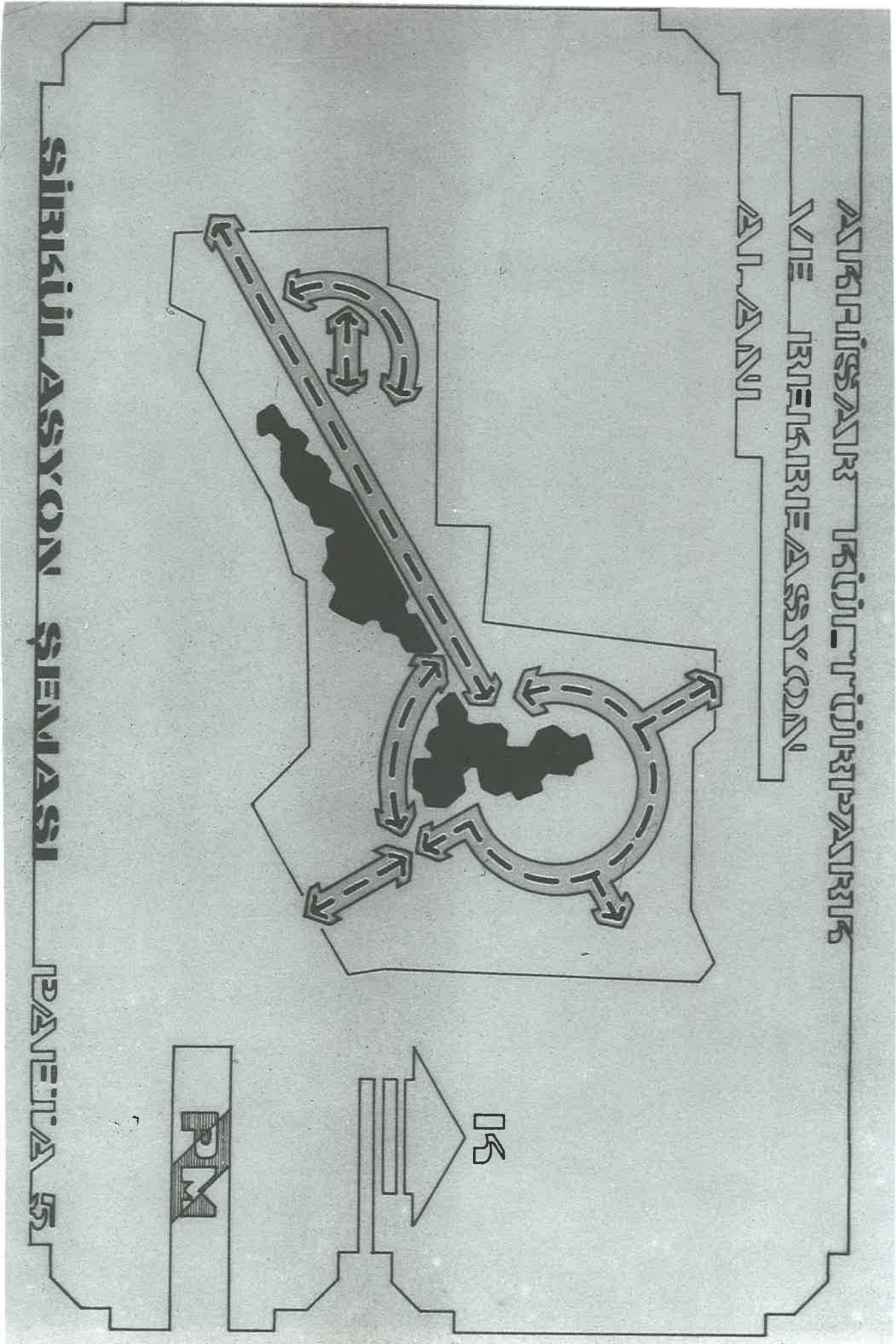
İŞLEV

ŞEMASI PAFTA NO-3

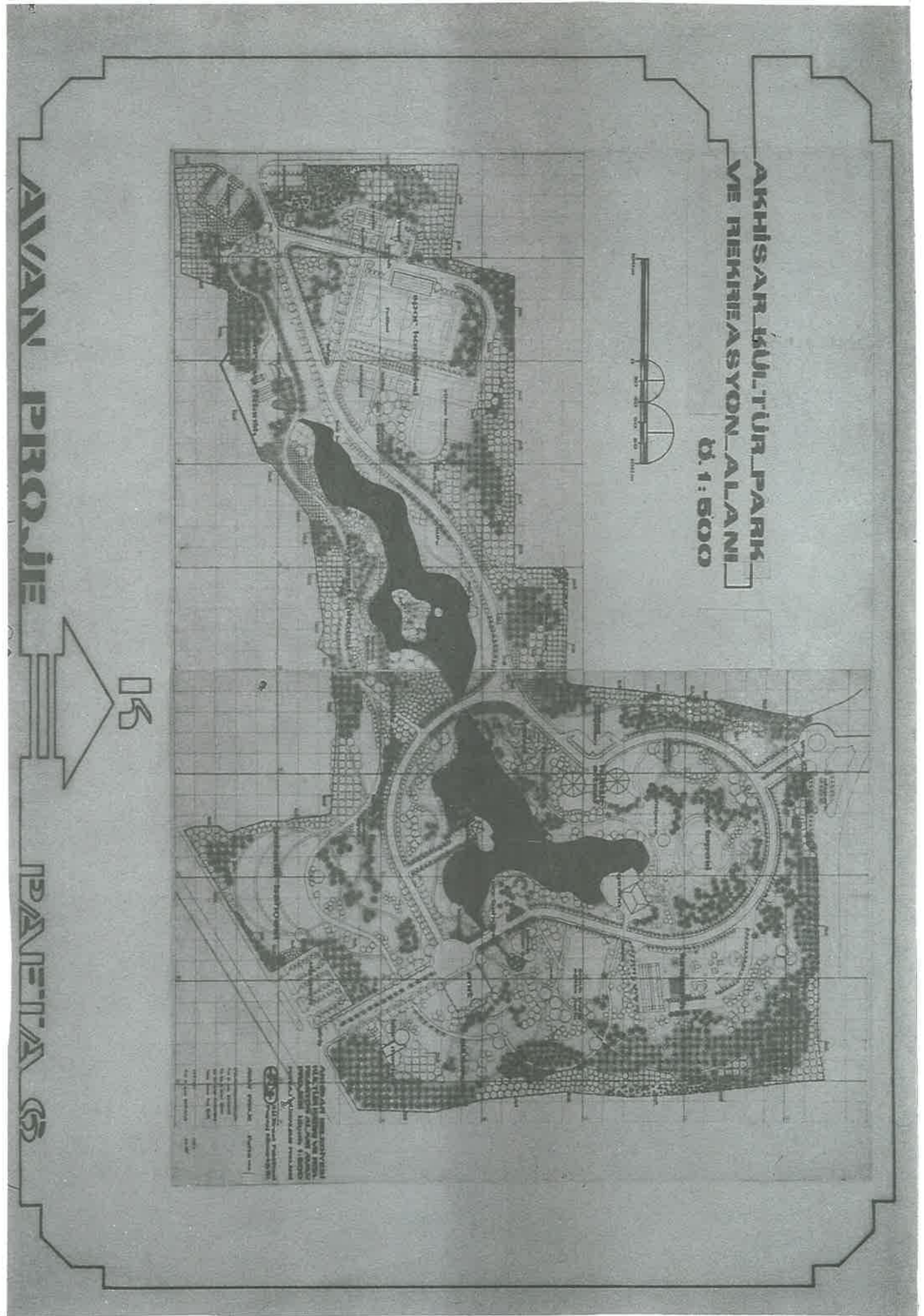
ŞEKİL 4 : Akhisar Kent Parkı İşlev Şeması

ŞEKİL 5 : Akhisar Kent Parkı Leke Diyagramı (Örgütlenme Şeması)

ŞEKİL 6 : Akhisar Kent Parkı Sirkülasyon Şeması

Şekil 7: Akhisar Kent Parkı Avan Projesi

• Parkın ana girişi ile kuzey girişi arasında kalan alan, kente en yakın bölüm olması nedeniyle, yoğun kullanıma olanak verecek şekilde tasarlanmalıdır. Aktif rekreasyon olanakları sunacak spor tesisleri ise yoğun kullanım alanından soyutlanmalıdır. Piknik alanı, hayvanat bahçesi ve botanik bahçesi sakin ve sessiz bölümlere yerleştirilmelidir.

• Alanın toplanma ve yoğun kullanım bakımından merkezini oluşturacak bölüm, güney-doğudaki ana giriş çevresi olarak tasarlanmalıdır.

• Park alanı; koruma, engelleme, sınırlama ve rüzgar koruma amaçları doğrultusunda her yönden, özellikle herdem yeşil bitkilerle çevrelenmelidir.

Program ve tasarım ana ilkeleri doğrultusunda, Akhisar kent parkı tasarım sürecinin değerlendirme sonucu ürünü olarak hazırlanan Leke Diyagramı Şekil 5 de, bu örgütlenme şemasına bağlı olarak ortaya çıkan sirkülasyon şeması Şekil 6 da verilmiştir.

1/500 ölçekli Akhisar Kent Parkı Avan Projesi Şekil 7 de, 1/200 ölçekli Uygulama Projesi Şekil 8 de gösterilmiştir. Orjinal olarak avan proje iki pafta halinde, uygulama projesi 6 pafta halinde hazırlanmıştır. Uygulama projesinde her pafta 100 x 100 metrelik büyük ve 20 x 20 metrelik küçük karelere bölünmüştür. Böylece projenin okunması ve araziye aplikasyonunun kolaylaştırılması amaçlanmıştır.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

E.Ü.Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünde gerçekleştirilen bu çalışma 1988 yılında tamamlanmış ve hazırlanan projelere ait kopyalar aynı yıl Akhisar Belediye Başkanlığına teslim edilmiştir.

Böyle kapsamlı bir kent parkı çalışmasının gerçekleştirilmesinden daha önemlisi tasarımın hayata geçirilmesi yani uygulanmasıdır.

Çalışmanın tamamlanmasını takiben geçen 3 yılda çeşitli nedenlerle Akhisar Kent Parkı projesi uygulamasına ne yazıkki başlanamamıştır. Üstelik kent parkı alanında organize sanayi bölgesi oluşturma fikrinin ortaya çıkıp ciddiyet kazanması üzerine konuya sahip çıkan yerel basın ile Akhisar halkının çabaları sonucunda (Şekil 9) kentin gelecekteki akciğeri gözüyle bakılan kent parkının gerçekleştirilmesi için yetkililerce girişimler başlatılmıştır. Öncelikle projenin uygulanması işini 5 yıllık imar programı kapsamına alan Akhisar Belediyesi ayrıca uygulamanın başlangıcı için 1991 yatırım bütçesine 250 milyon lira ayırmış ve uygulama için ilk adımlar atılmıştır.

Öte yandan bu tür çalışmaların uygulanmasıyla ortaya çıkan tesislerin bakımı ve yaşatılması, birbirine bağlı süreçtir. Kent halkının kendisi için yapılmış bir tesise sahip çıkması, kent içinde bu gibi tesislerin önemini bilincinde olması, koruma ve yaşatmanın bir diğer önemli yanındır.

Bu amaçla kamuoyu oluşturacak girişimler programlı ve etkin biçimde yapılmalıdır.

Ancak çok yönlü bu girişimlerin koordineli biçimde sürdürülmesi sonucunda kentlerimiz beklenen işlevsel ve görsel açık-yeşil mekanlara kavuşabilecektir.

SUMMARY

A STUDY ON DESIGN A CITY PARK

This study, with the purpose of giving an example of a city park design process, has been realized in Landscape Architecture Department, Faculty of Agriculture, Ege University. This process include the description of problem, site analysis, program and program relationships, design concept, bubble diagram, master project and application project.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. AKHİSAR GÜNDEM GAZETESİ, 1991. Yıl 2. Sayı 1. Akhisar
2. AKSAKAL, B., 1987. Manisa ve Ege Bölgesi. Şafak Basım Yayın. Manisa.
3. BAYRAKTAR, A. ve B. ÖZKAN, 1988. Akhisar Örneğinde Bir Kent Parkı Planlaması Üzerinde Araştırmalar. E.Ü. Zir. Fak. Dergisi. Cilt 25, No : 1. Bornova - İZMİR
4. GÜNDÜZ, O., 1985. Çevre Düzenleme Çalışmaları Tasarım Süreci. Dokuz Eylül Üniv. Mimarlık Fak. İZMİR
5. HENNEBO, D., 1983. Antik ve Ortaçağ Kentlerinde Yeşil Alanlar (Çev.İ.ASLANBOĞA). E.Ü. Zir.Fak. Yayın No : 465. İZMİR
6. LAURIE, M., 1975. An Introduction To Landscape Architecture. Pitman Publishing Limited. Londra.
7. ÖZKAN, B., 1989. Kırsal rekreasyon Alan Planlama Ders Notları. E.Ü. Ziraat Fak. Bornova - İZMİR
8. ÖZTAN, Y., 1980. Şehiriçi Park ve Rekreasyon Alan Planlaması Ders Notu. ANKARA
9. RUDLEDGE, A.J., 1971 Anatomy of A Park. McGraw Hill Book Company Inc. New York.
10. SIMONDS, J.O., 1978. Eartscape. A Manuel of Environmental Planning McGraw Hill Book Company Inc. New York.
11. UZUN, G., 1987. Kentsel Rekreasyon Alan Planlaması. Çukurova Üniv. Ziraat Fak. Ders Kitabı No : 48. ADANA

Peyzaj Tasarımında Yapay Aydınlatma

Doç. Dr. M. Ertuğrul YAZGAN
A.Ü.Z.F. Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Arzu GÜÇLÜTEN
Peyzaj Mimarı

I. GİRİŞ

Işığa duyulan özlem ve gereksinim insanoğlunun tarih öncesi çağlardan beri üzerinde durduğu bir konu olmuştur.

İnsanoğlunun ilk aydınlatma aracı hiç kuşku yok ki çakmaktaşı ve sonraları ise çıra olmuştur. İlk ateşin Çin'de bulunması ve oradan dünyaya yayılması arkeolojik verilerle ispatlanmıştır. İnsanoğlu ateşe egemen olduktan sonra onu sürekli kılmak istemiş ve bu yolda çeşitli aletler yapmıştır.

Kuşkusuz aydınlatma araçları temelde aynı sisteme dayanmakla birlikte çeşitlilik gösterir. Mumun bulunması şamdanları, petrolün kullanım alanına girmesi ise lambaları yaratmıştır. Gerek mumla ve gerekse petrolle aydınlatma, elektriğin bulunmasına dek uzun süre insanlığın hizmetinde bulunmuştur.

Elektriğin gündelik yaşama girmesine dek çağlar boyunca çeşitli aydınlatma araçları kullanılmıştır. Fenerler, kandiller, lambalar, şamdanlar, bu tür aydınlatma araçlarından yalnızca birkaçıdır.

II. PEYZAJ TASARIMINDA AYDINLATMANIN ÖNEMİ

Işık, mekan düzenlemelerinde, cadde, meydan, park, bahçe aydınlatılmasında hem estetik, hem de fonksiyon olarak çok önemli bir kent mobil-yasıdır.

Günümüzde modern aydınlatma, bir ampul sarkıtarak etrafı görebilmek değil, görmede konforu sağlamak suretiyle iş verimini arttırmak ve yapıların mimari özelliklerini göze yansıtmak için gereken bir tekniktir.

Peyzaj planlamalarında, tasarım aşamasında aydınlatma konusu, bitki, sulama sistemi, mimari yapılar bütünü içinde ele alınarak uygun bir teknik, estetik ve fonksiyon içinde çözümlenmelidir.

Kentlerde (parklarda, oyun alanlarında, oturma alanlarında...), doğal alanlarda, turistik yerleşmelerde dış mekan kullanım süresini uzatmak ancak aydınlatma yapılarak sağlanabilir. Karanlıkta görülmeyen bölge ve görünüm, uygun bir aydınlatma ile kullanışlı ve ilgi çekici hale getirilebilir.

III. İYİ BİR AYDINLATMA NASIL YAPILIR?

İyi bir aydınlatma yapılabilmesi, üç ana hususun aynı zamanda gerçekleştirilmesi ile mümkün olur:

1. Etkin ve amaca uygun ışık kaynağı: Etkin ve amaca uygun ışık kaynağı seçilerek daha az enerjiye karşılık daha bol ışık kaynağı kullanmak imkanı bulunarak enerji tasarrufu yapılır.
2. Etkin ve uygun aydınlatma armatürü: Daha verimli aydınlatma armatürleri ile ışık kaybı önlenerek ve ışığı daha uygun dağıtarak kullanılacak ışık kaynağı gücü veya sayısı azaltılabilir, dolayısıyla bir başka yönden de enerji tasarrufu gerçekleştirilmiş olur.
3. Aydınlatma tekniğinin esaslarına uygun projelendirme: Dış aydınlatmada yol kaplamalarının aydınlatma faktörü yüksek, açık renkli malzeme kullanılarak yapılması, kayıpları düşük yardımcı elektriksel elemanlar kullanılması v.b. önlemlerde uygun projelendirme sonucunda elde edilebilecek sonuçların sadece birkaçıdır.

IV. PEYZAJ MİMARLIĞINDA AYDINLATMA ELEMANLARININ KULLANIM ALANLARI

A. Dış Mekanlarda Kullanım Yerleri

I. Kent içi yol aydınlatmaları:

Yerleşme merkezlerinde cadde ve sokaklar özel olarak bu iş için yapılmış reflektörler içine yerleştirilmiş demir ya da beton direklere asılmış floresan ya da beyaz ışık lambaları ile aydınlatılır. Işık noktalarının yerden yüksekliği 8 m. kendi aralarındaki uzaklık ise caddenin önemine göre ve lambanın gücüne göre 15-30 m. arasında olmalıdır.

Genelde büyük caddeler yuvarlak floresan lambaları, ikinci derecede önem taşıyan cadde ve sokaklar ise tüp biçiminde floresan lambaları ile aydınlatılır. Beyaz ışık veren lambalar yapılış usullerini sıcak bir ışık tonu gerektiren eski yapıların bulunduğu karakteristik cadde ve alanların aydınlatılmasında kullanılır. Kavşaklarda ve özellikle sis olan bölgelerde, sarı monokromatik ışıklı, çevrenin görülmesini kolaylaştıran sodyum buharlı lambalar tercih edilir. Sokak aydınlatma tesislerinde de göz kamaştırmaların önlenmesi ve iyi bir ışık dağılımının sağlanması gerkeklidir. Işığın emilmesinin sınırlı olmasını sağlamak ve taşıtların görünüşünü kolaylaştırmak için cadde ve sokaklara açık renklerin hakim olması gerekir.

Genel olarak bir yol aydınlatmasında şu hususlar tayin edilir:

1. Lamba yüksekliği: Pratikte trafiği yüksek yollar ve ana yollar için lamba yüksekliği 10-12 m., trafiği düşük olan yollar ve sokaklar için lamba yüksekliği 6-8 m alınabilir.
2. Lambalar arası açıklık: İstenilen düzgünlük faktörüne erişmek için lambalar arası açıklık 3-5 h olabilir.
3. Lambaların yerleştirilmesi: Lambaların atlamalı bir şekilde yerleştirilmesi, yolun parıltı şeritlerinin birbirini örtmesi bakımından uygundur.
4. Aygıtların cinsi : Dış aydınlatmada genel olarak doğrudan aydınlatma aygıtları kullanılır.

II. Kentsel rekreasyon alanlarında aydınlatma:

- Yaya yolları ve oturma yerleri:
Parklarda yapılacak olan aydınlatmada alanların işlevlerine göre değişir. Parkın sadece gece görünümünü düşünülerek armatür tipi ve yeri seçilmemelidir. Gündüz görünümü de gözönünde bulundurmak gerekir. Bu yüzden çevredeki bitkilerle uyumlu olması ve tamamlayıcı özellik göstermesi gerekir.

Parklarda bulunan heykel, dekoratif çitler, ilginç görüntüler gece aydınlatılarak vurgulanmalıdır.

Yaya yollarında aydınlatma yaparken insanların rahat yürüyebileceği, kendini emniyette hissedebileceği bir ortam yaratılmalıdır.

- Çocuk oyun alanlarında aydınlatma:
Çocuk oyun alanlarında ise ışık miktarı, çocukların rahatça oynayacağı düzeyde olmalıdır. Oyunun aktivitesine göre aydınlatma yapılır. Burada ışığın çocuğun gözüne direk gelmesi

önlenmelidir. Ayrıca ebeveynler için ayrılan oturma alanı da aydınlatılır.

- Spor alanlarında aydınlatma:
Spor alanlarının aydınlatılması mühendislik zekasını çok isteyen bir uygulamadır. Yalnızca alanı aydınlatmak yeterli değildir. Aynı zamanda, değişik yerlerde ve değişik hızla hareket eden nesnelere görülür hale koymak gerekmektedir. Aydınlatma, oyuncunun, oyun alanını ve diğere oyuncularını rahatça görebilmesi için yeterli düzeyde olmalıdır. Oyunun kritik sahalarının gölgelerin bozulması veya iki gölge oluşturulmaması için dikkat edilmelidir.

Spor alanlarında lamba yüksekliği oyun sahasının 1/3'ünden yukarıda ve ölçülen bir noktadan yatayla 30 derecelik bir açı yapılmalıdır. Havadan oynanan oyunlar için lambanın yüksekliği daha fazla olmalıdır.

- Yapı ve anıtların aydınlatılması:
Sanatsal değerleri büyük yapı ve anıtların geceleri de görünmesi ve özelliklerinin, güzelliklerinin belirmesini sağlamak için aydınlatma yapmak gereklidir.

Belirli ve uygun noktalardan aydınlatılacak yapılara ışık denetleri yöneltilir. Bu ışık ve gölge oyunları yaratan projektörler ve beyaz ışık veren lambalarla gerçekleştirilir. Bu projektörlerin seyircilerin bulunduğu yerlerden görünmemesi gerekir.

- Su yüzeylerinde aydınlatma:
Su yüzü düzgün olduğu için nefis yansımalarla düzgün ve karanlık bir görüntü verir. Ancak, su dışından yapılan aydınlatma ucuz olmasına rağmen tatmin edici bir sonuç elde etmek zordur.

Su altı lambalarından yayılan ışık yüzeyin altında ayna gibi tekrar yansıyacağından parlaklık görülmez. Su altı cisimlerinin çok etkili olduğu ilginç ve artistik etkiler ve ışıklı görüntüler yaratılır.

Havuzlarda aydınlatma elemanları, dipteki ya da kenarlardaki oyuklara yerleştirilir. Fıskiye ve çeşmeler alttan aydınlatıldığında en iyi etkiyi yaratır. Havuzun su olmadığındaki görünüşü de gözönüne alınmalıdır.

Yüzme havuzlarında ise yüzücülerde iyi bir görüş sağlanması için havuz çevresinin de aydınlatılması gerekir. Su altına yerleştirilen lambaların su sızıntısına karşı tam olarak korunması gerekmektedir. Su altında düşük voltaj sistemlerinin kullanılması daha emniyetlidir.

B. İç Mekanlarda Kullanım Yerleri

1. Otel lobilerinde aydınlatma:

Sadece oturulacak, dinlenilecek yerlerde fazla bir ışığa gerek yoktur. Ancak, masa işleri, kitap okuma gibi işlevlerin söz konusu olduğu yerlerde fazla ışık gereklidir. Bu tip alanlarda da ışığın kişi gözüne direk gelmemesine dikkat edilmeli ve armatürlerin çevre ile uyum içinde olması sağlanmalıdır.

2. Kapalı alışveriş yerlerinde aydınlatma:

Enerji tasarrufu sağlamaları, ince ve zarif görünüşleri ile doğal renklerin ve tonlarının tam olarak çıkarılmasının amaçlandığı ortamlarda floresan ampulleri kullanılmaktadır.

Özellikle asma tavan sistemlerinde oldukça kolay monte edilebilecek, tek tek ya da yan yana kullanılacak gömme ve petekli floresan lambalı iç aydınlatma armatürleri mevcuttur.

3. İç mekan bitkilendirmesinde yapay aydınlatma:

Birçok mimar, iç mekanlarda yapraklı bitkilerle geçerli kullanımda olabilecek doğal ışıklandırma bulmuştur. Elektrikli ışık kaynakları da, yapraklı bitkiler için doğal ışıklandırma kadar etkili olmaktadır. Gerçekten birçok yapay ışıklandırma kaynağı bitki materyali için anlam taşıyabilir, hatta bazı durumlarda büyümeyi teşvik edebilir. Yani, ışık kaynakları klorofil sentezinde ve fotosentezde önemlidir.

Bütün standart ışık kaynakları, çeşitli derecelerde mavi veya kırmızı ışık enerjisi verebilir. Mavi ışık enerjisi, iç mekan yapraklı bitkilerinin bakımı için her zaman cazip gelmektedir. Kırmızı ışık altında gelişme uzun, ince ve açık renktir. Mavi ışık altında gelişme ise kısa, kalın ve koyu renktir. Mavi ışık enerjisi kaynakları, iç mekan bitkilerinin alışkın olduğu minimum gelişme koşullarında önemli olduğu için tercih edilir. Buna rağmen, geniş kapsamlı gelişme istenirse, üstün mavi ışık ve kırmızı ışık enerjisi kaynaklarını biraraya getirerek daha etkili ışıklandırma sistemi yapılmalıdır.

Elektrikli ışıklandırma kaynakları için temelde 3 lamba örneği tanımlanabilir. İnce telli lambalar (Akkor ve Tungsten halojen), fosfor çıkışlı lambalar (floresan) ve şiddetli deşarj lambaları (civa, metal halid, yüksek ve alçak basınçlı sodyum).

V. BAHÇE DÜZENİ ve AYDINLATMA SİSTEMİNİ GÖSTEREN ÖRNEK PLANLAR

Bahçeli konut planında tek ailelik bir konut gösterilmektedir. Bahçe düzenlemesi, oturma bölgesi, çiçekliği, büyük terası ile çevre yaşanılır hale getirilmiştir. Çevre düzenlemesi ve

yeşilledirmesi ile ev hem çevreden korunmuş hem de çevreye çıkış sağlanmıştır. Evin çevresine güvenlik ışıkları yerleştirilmiştir. Giriş-çıkış yollarına daha fazla ışık konulmuştur. Bahçenin oturma bölümü ışık bahçesi olarak düzenlenmiştir.

Yazlık ev planında da, giriş-çıkışların ve bahçe bölgelerinin aydınlatılması ev sahiplerine daha fazla kullanım zamanı sağlayacaktır.

SONUÇ

Dış mekan aydınlatmasında verimden çok artistik etkinin daha etkili olduğu unutulmamalıdır. Bu, büyük ve tek bir ışık kaynağından çok, küçük ve çok sayıda ampul kullanma demektir. Aydınlatma ile gündüz görünümü kesinlikle yaratılmamalı, ışık miktarı iyi ayarlanmalıdır. Işık kaynaklarını bitkiler, pancurlar gibi şeylerde gizlemek gerekir. Aydınlatma için en önemli açığı seçtikten sonra istenilen ışık şiddetini verebilecek ampuller kullanılmalıdır.

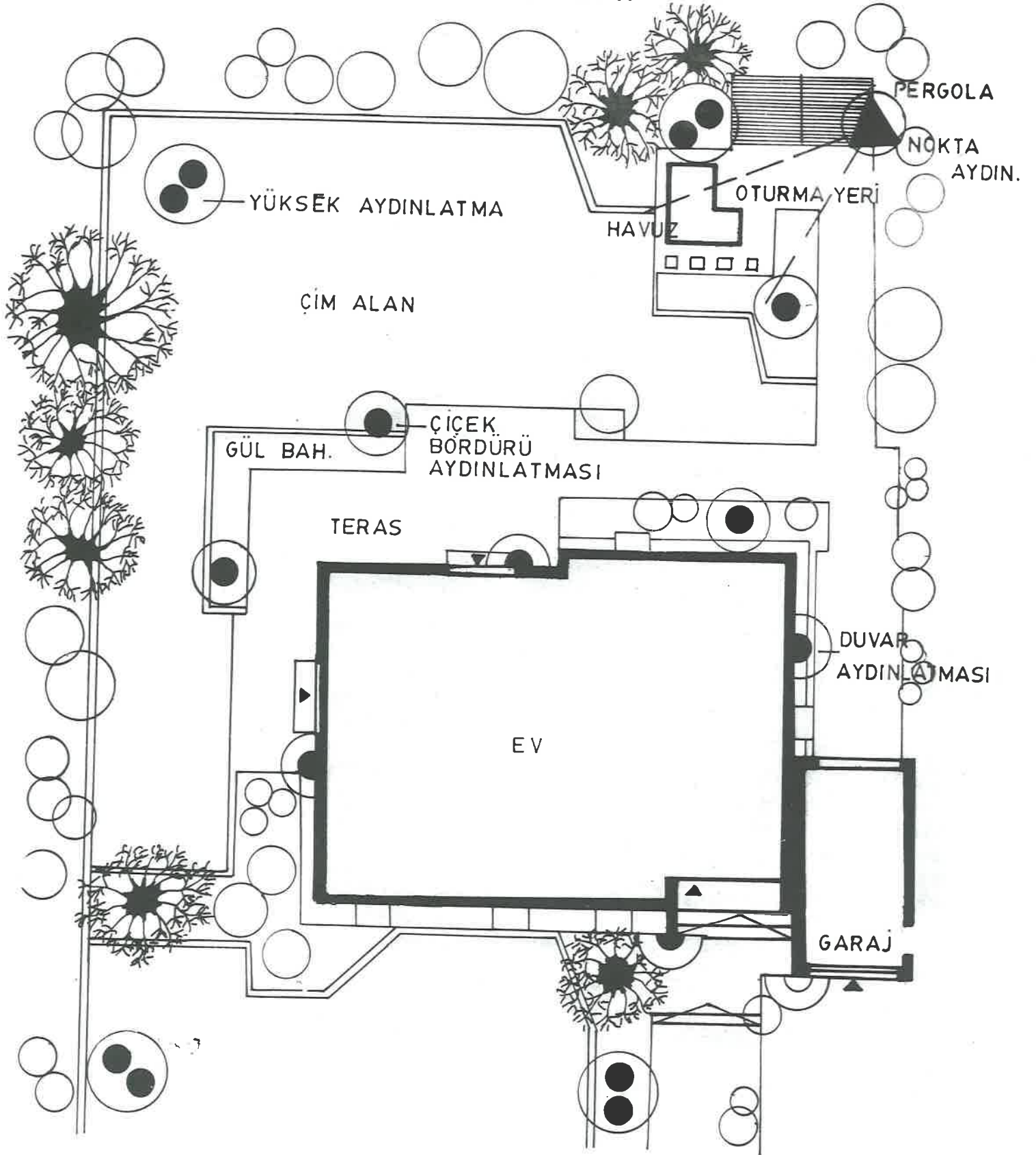
Yıl boyunca etkili olabilecek bir aydınlatma yapılmalıdır. Her mevsim, kendi özelliklerine göre dış mekan aydınlatması için ilginç görünümler sağlamaktadır.

Genellikle ışık kaynakları, çeşitli aydınlatma görevlerini yalnız başlarına görmeye elverişli değildir. Bunlar, çıplak ampul olarak değil, daha çok bir aydınlatma elemanı ile birlikte kullanılmalıdır. Aydınlatma armatürleri, ışık dağılımını ayarlarlar, kamaştırıcı ışık kaynaklarını göze karşı perdelemek ya da pırıltıyı tahammül edilebilir bir dereceye indirirler. Bunun yanında aydınlatma elemanları şekil, tertip ve tesis bakımından çevre mimarisine uygun ve onun tamamlayıcısı olmalı, hatta ona mimari bakımdan bir canlılık kazandırmalıdır. Bu nedenle değişik renk, form ve özelliklerde armatürler kullanılmalıdır.

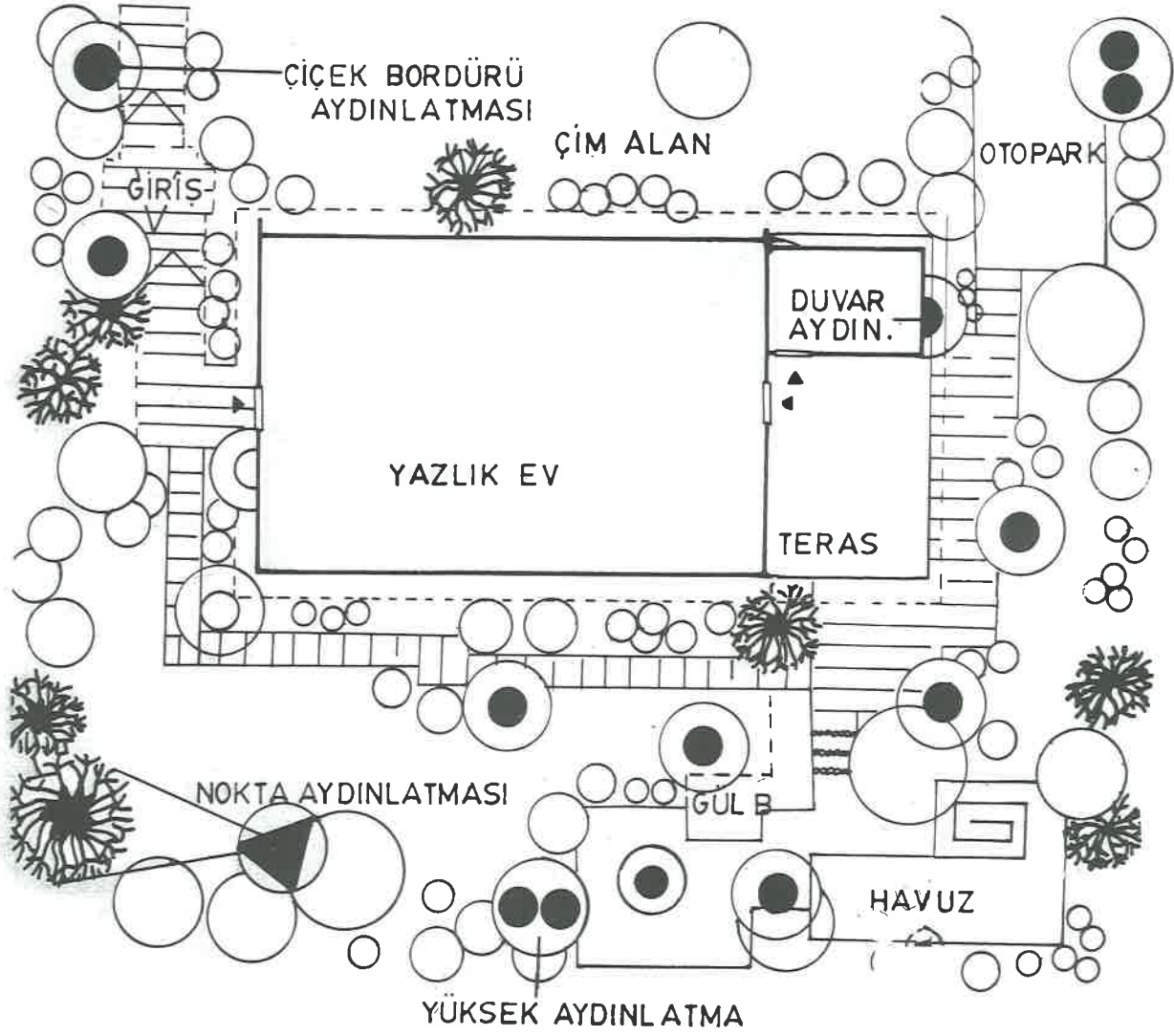
KAYNAKLAR

- GLICK,N.**, 1983. Çeviren: Dr.Yalçın MEMLUK, "Dış Mekan Aydınlatması". Ankara.
- WEIGEL,R.G.**, Çeviren: Doç. Dr. Muzaffer ÖZKAYA, 1962. "Aydınlatma Tekniğinin Esasları", İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Doç. DOĞAN,N.,Doç. ERHAN,İ., Doç. TOKA, C.**, 1986. Tübitak Yayınları, Yayın no: U4, Ankara.
- ŞEREFHANOĞLU,M.**, 1972, "Konutlarda Aydınlatma", Karaca Ofset Basımevi, İstanbul.
- AYSAN** Aydınlatma Sanayi ve Ticaret A.Ş., Aydınlatma Kataloğu, 1985.
- PHILIPS** Aydınlatma Kataloğu, 1990-91.

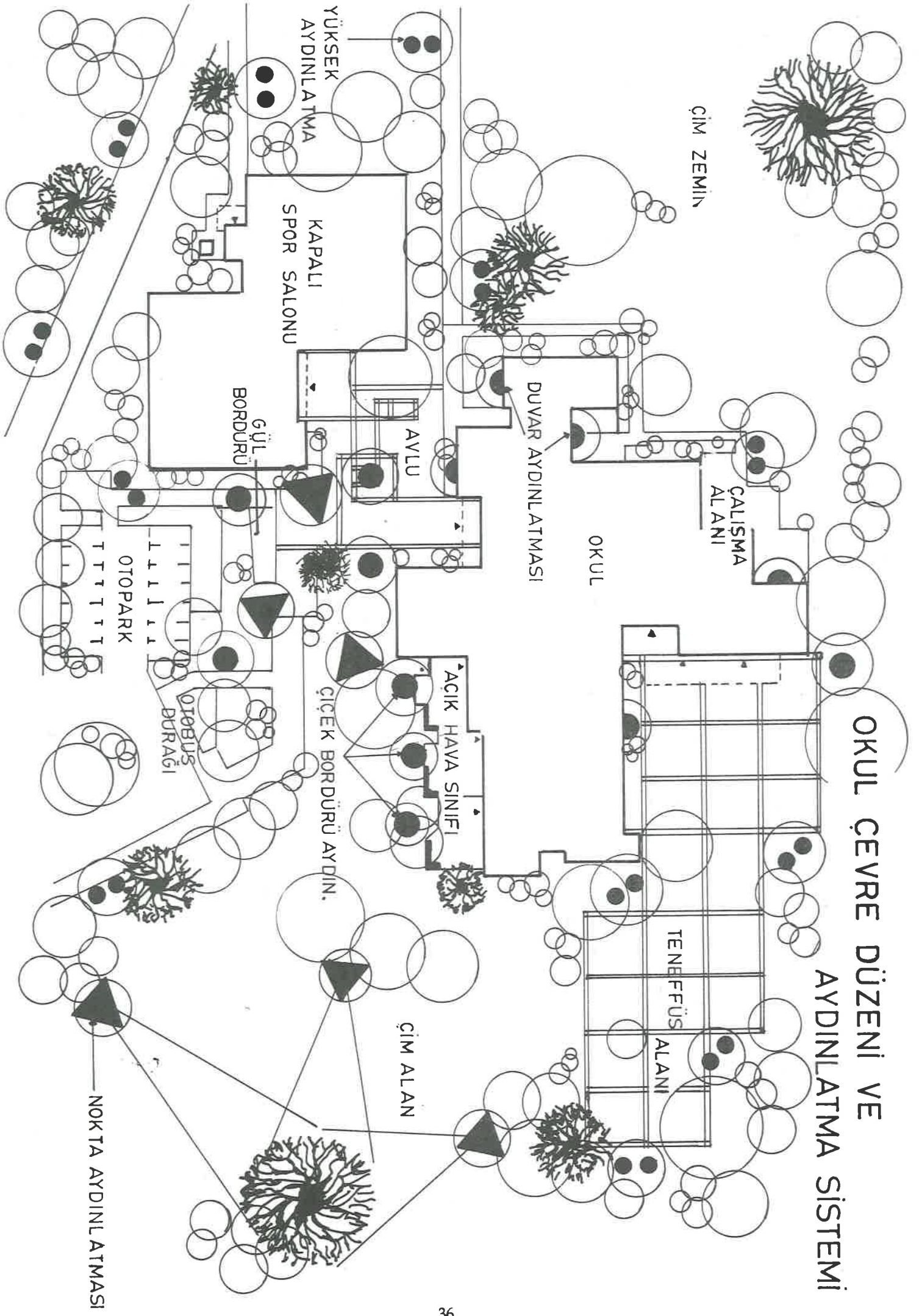
BAHÇELİ KONUT ÇEVRE DÜZENİ VE AYDINLATMA SİSTEMİ

YAZLIK EV BAHÇESİ ÇEVRE DÜZENİ VE AYDINLATMA SİSTEMİ

OKUL ÇEVRE DÜZENİ VE AYDINLATMA SİSTEMİ

"2000'Lİ YILLARDA ANKARA KENTİNİN AÇIK ve YEŞİL ALAN SİSTEMİ NE OLMALIDIR?" SEMPOZYUM'undan (29, 30, 31 MAYIS 1991)

Kent Planlamada Ekolojik Yaklaşım

Prof. Dr. Aysel Bayraktar
E.Ü.Z.F. Peyzaj Mimarlığı Bölümü

GİRİŞ

Günümüzde ekonomik hedeflere öncelik tanıyan kent ve bölge planlama sistemlerinde genellikle ekolojik veriler gözardı edilerek ikinci planda kalmaktadır. Oysa tek yanlı ekonomik değerlendirmelere dayanan planlamalar başlangıçta hedefe ulaşır görünse de, uzun vadede geçerliliğini yitirmekte, sonuç olarak dünyanın her yerinde yaşanan önemli çevre sorunları ortaya çıkmaktadır.

Kent planlama çalışmaları çoğu zaman oryantasyonda sosyo ekonomik, icraatta politik bir gelişme gösterir. Bölge planlama, üretim, hareket, dağıtım, tüketim ve koruma açısından öncelikle kaynak yönetimiyle ilgilidir. Doğal ve var olan fiziksel çevreye, mühendislik teknikleri yanında çoğu zaman sadece pasif bir çatı konusu olarak bakılır. Bugün dengeli bir planlama sistemi yeterli sosyal, ekonomik ve ekolojik bir çevreye ulaşmak biçiminde tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımla arazi kullanım planlaması, fiziksel çevre kalitesi kontrolünün anahtarıdır (LOVEJOY, 1973).

Büyük kentlerin bulunduğu bölgelerin incelenmesi, birbirinden tamamen farklı arazi kullanım türlerinin çok olumsuz etkileşimler içinde olduğunu göstermesi yönünden ilginçtir. Bir yanda yüksek derecede kirlenme ve gürültü kaynağı olan endüstri tesisleri ile karayolları, öte yanda sakin ve temiz bir ortamda yer alması gereken konut yerleşimi, rekreasyon, tarım alanları içindedir.

Doğal potansiyelin düşmesinde, giderek doğal kaynakların tükenmesine neden olan bu tür uygulamalar karşısında doğal çevre ve ekolojik dengenin korunması, çağdaş kent ve bölge planlamasının temel stratejisi olarak önem kazanmıştır. Amaç, bu planlama sistemlerinde ekolojik, sosyal ve ekonomik verilere eşdeğer bir önem vererek, arazi kullanımları için optimal bir uyum sağlanmasıdır. Başka bir anlatımla birbiriyle çakışan veya ilişkili olan farklı arazi kullanım tiplerinin olumsuz etkilerini minimize edecek arazi kullanım kombinasyonunun elde edilmesidir.

Kent ve bölge planlamasına ekolojik bir yön verilirken bu bağlamda strüktürel ve subje planlamalarında da ekolojik plana uyum gereği gündeme gelmektedir. (BAYRAKTAR, 1980).

Gelişmiş ülkelerdeki bu çalışmalarda hükümet düzeyinde doğa ve çevre koruma otoriteleri, doğa bilimciler, özellikle botanist ve zoologlar temel rol oynamaktadır. Çevre kalitesinin korunması ve iyileştirilmesinde kapsamlı katılımın sağlanması ise, peyzaj mimarlarınca gerçekleştirilmektedir. Peyzaj mimarları, değişen koşullara göre 1930'lardan bu yana çalışma hedeflerini sürekli genişletmiştir. Çünkü planlama ile doğa bilimleri kombinasyonu, doğa koruma ve peyzaj planlama olgusunu ön plana çıkarmıştır. (BRADSHAW ve ARK., 1986). Bu nedenle peyzaj planlama çalışmaları özellikle son 30-40 yıldır ekolojik ve strüktürel planlama yaklaşımı içinde geliştirilmektedir.

EKOLOJİK PLANLAMANIN HEDEFLERİ

Ekolojik planlamada ana hedef, birey ve toplum olarak insan varlığı için, doğal çevrenin korunması, optimum düzeyde uyumlu ve üretken biçimde değerlendirilmesi, geliştirilmesidir.

Diğer hedefler şöyle sıralanabilir :

1. Arazi kullanımlarında ekolojik ve estetik yönden optimal bir kombinasyonun korunması.
2. Peyzajda ekolojik ve görsel açıdan optimal çeşitliliğin korunması: Çeşitlilik ekologlar ve peyzaj plancılarının düşünceleri yönünden olduğu kadar, davranış bilimleri açısından da yüksek değer taşır. İnsan kişiliği ve mental gelişimi, yaşam ortamında yapısal ve görsel bakımdan tek düzelik değil, çeşitlilik ve değişiklik gereksinimi içindedir. Bu gereksinim, konutsal yerleşim, konut ve kent planlamasında aynı derecede önemlidir.
3. Su toplama, depolama, temiz-taze hava gibi yaşamsal gereksinimleri karşılamaya yarayan ekolojik dengeleme alanlarının korunması: Bu

alanlar aynı zamanda doğal rezerv ve rekreasyon alanları olarak da değerlendirilebilir.

Plansız biçimde büyük yayılma (Agglomeration) gösteren metropoliten alanlarla ilişkili kırsal yöreler ve tarımsal alanlar ekolojik baskılar (IMPACT) altında kalarak olumsuz etkiler almaktadır. Kentsel alanlarda uyumsuz arazi kullanımları arasındaki sürtüşme yada olumsuz etkileşimleri minimize etmek, optimum kombinasyonları sağlamak üzere çevre etkileşimi, ekolojik yük değerinin saptanması, çağdaş peyzaj planlamanın dominant aşamalarından biridir.

EKOLOJİK PLANLAMA YÖNTEMİ

Ekolojik peyzaj planlama aşağıdaki 8 aşamada yürütülmektedir:

1. Sorunun ortaya konması
2. Peyzaj analizi-veri envanteri
  - Arazi kullanım alanları
  - Ekolojik birimler ve veriler
  - Peyzajın strüktürü ve görünümü
3. Peyzaj tanısı
  - Arazi kullanımları için ekolojik ve strüktürel uygunluk
  - Arazi kullanımlarının ekolojik ve görsel uyumsuzluklarını belirleyen zonlar (Zarar-yarar analizi, ekolojik baskılar)
4. Peyzaj alanı ve programının ortaya konması
  - Optimal arazi kullanım kombinasyonu
  - Kesin öncelikli arazi kullanımı
  - Elimine edilmesi gereken kullanımlar
  - Peyzaj yöntem ve teknikleriyle baskıların minimize edilmesi, bu amaçla doğal rezervler ve koruma alanlarının belirlenmesi,

5. Peyzaj planının entegrasyonu; seçenekleri tartışarak peyzaj planlamanın kentsel ve bölgesel planlamalara entegre edilmesi

6. Seçenek planlar için politik kararlar

7. Çalışma programı

8. Denetleme

(BAYRAKTAR, A., 1980)

KENT PLANLAMASININ EKOLOJİK TEMELLERİ

Büyük kentlerin ana karakterini, sınırlı bir alanda gelişen yapı ve nüfus yoğunluğu oluşturmaktadır. Bu yoğunluk, ekosferde önemli değişimlere neden olur. Kentsel yapılaşma ve ekonomi, merkezde sık, çevrede daha seyrek yapılanmış bölgelerin oluşmasına yol açar. Bir yandan kent sınırlarına yakın alanlarda küçük bahçeler, çöplükler, atık sularla kirlenmiş doğal su varlıkları ve tarım alanları diğer karakteristik özellikler halini alır. Sınır dışı alanlarda büyük park tesisleri ve ormanlar gözlenebilir. Yapılar ve yollar için arazinin düzenlenmesi, kazı ve dolgular canlı toprağı yok eder. Kentsel yapılaşma ve faaliyetler havanın kirlenmesine, ısınmasına, taban suyu düzeyinin düşmesine, doğal toprak yüzeyinin örtülmesine neden olur. Bütün bu gelişmelerin sonucu olarak kentsel yerleşim alanlarında iklim, çevre iklimine göre modifikasyona uğrayarak ölçülebilen önemli ayrıcalıklar gösterir (SUKOPP, 1979). Tablo 1.

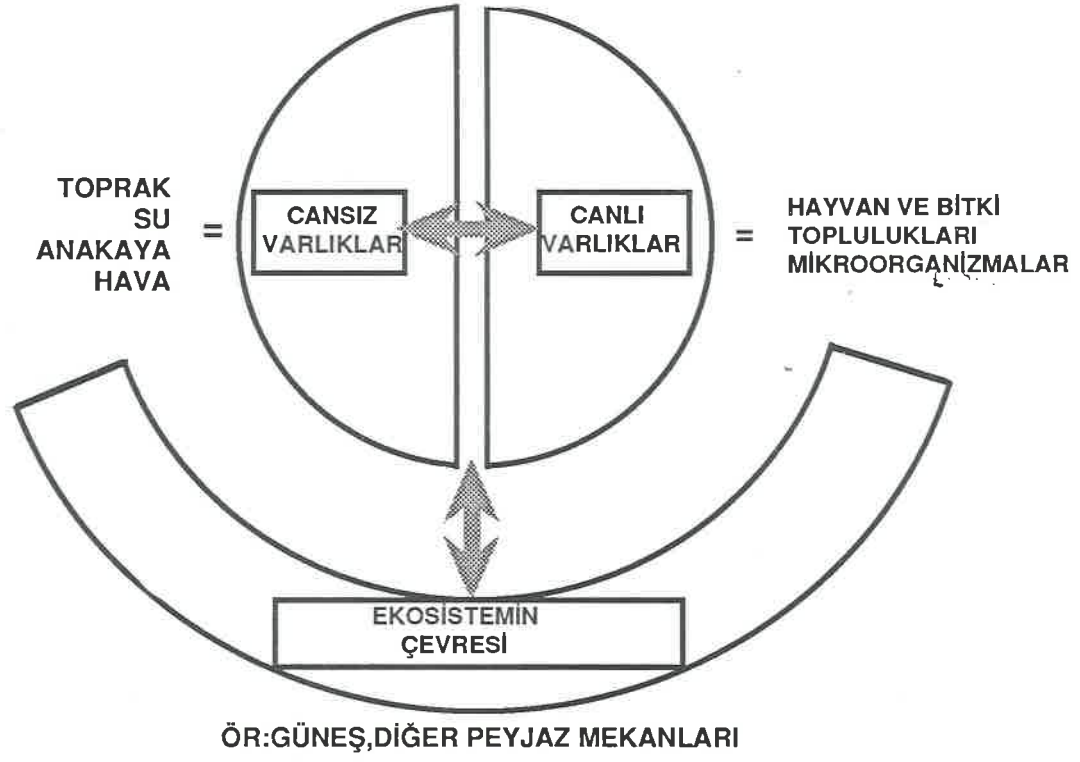
Kent ikliminin oluşmasında en önemli etken, yüzeysel doğal strüktürün değişimine bağlı olarak ısınma bilançosunun, başka bir anlatımla ısınma-soğuma olaylarının değişmesidir. Atmosferde katı ve gaz partikülleri yoğunluğunun artması ile or-

TABLO 1: SIK İSKAN BÖLGELERİNDE İKLİM PARAMETRELERİNDE ORTALAMA DEĞİŞİM DEĞERLERİ

Parametreler	Karakteristik Boyutlar	Çevre İle Karşılaştırma
Hava kirliliği	Katı kirleticiler Gaz kirleticiler	10 kat fazla 5-25 kat fazla
İşıma	Global ışıma UV Kış UV Yaz Güneşlenme süresi	%15-20 daha az %30 daha az % 5 daha az %5-15 daha az
Sıcaklık	Güneşli günler yıllık ortalama	0,5-1,5 °C daha yüksek 2-5 °C daha yüksek
Rüzgar hızı	Yıllık ortalama rüzgar hızı	%10-20 daha az %5-20 daha çok
Bağıl nem	Kış Yaz	%2 den daha az %8-10 daha az
Bulutlanma	Bulutluluk Sis(Kış aylarında) Sis(Yaz aylarında)	%5-10 daha fazla %100 daha çok %30 daha çok
Yağış	Toplam yağış 5 mm den daha az yağış alınan günler Kar yağışı	%5-10 daha çok % 10 daha çok %5 daha az

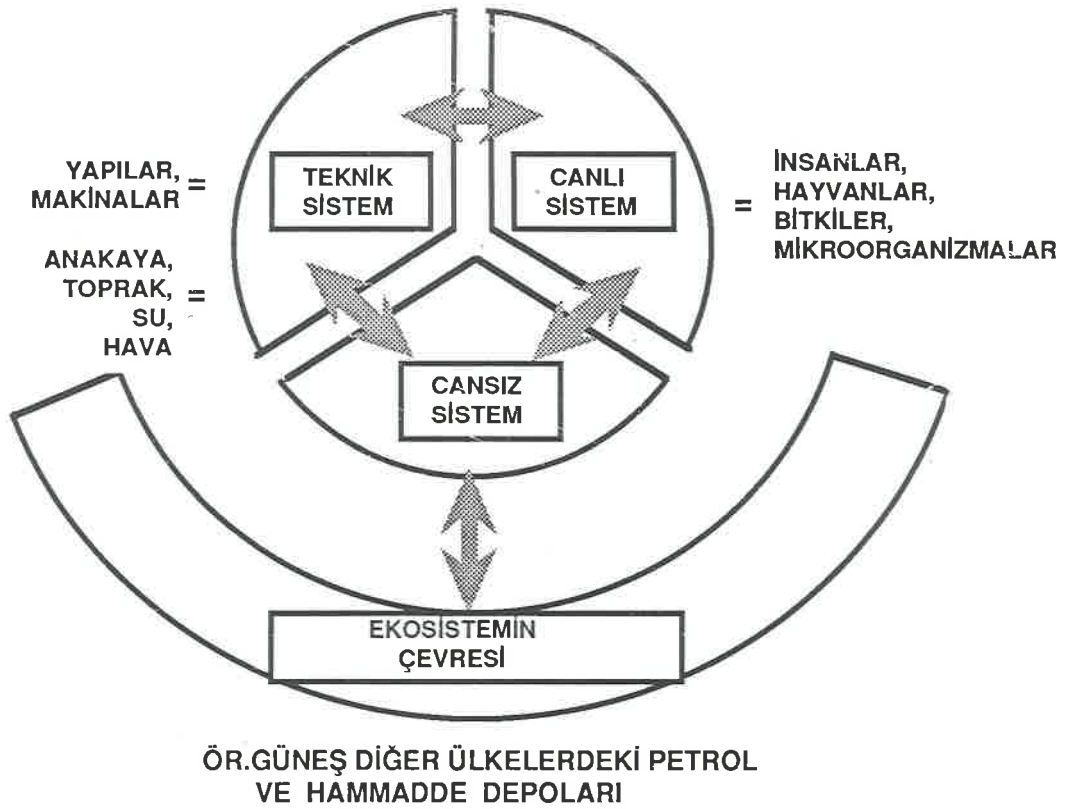

DOĞAL EKOSİSTEM (Ör:Orman)

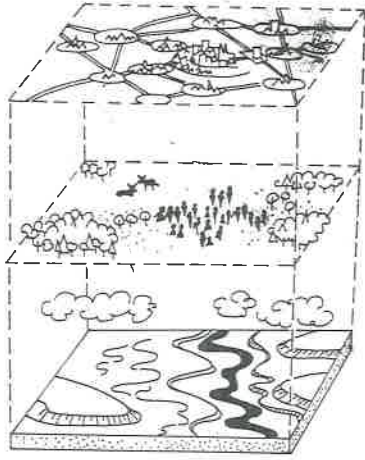

↔ = MADDESEL VE ENERJİ YÖNÜNDEN İLİŞKİLER

KENTSEL EKOSİSTEM

ŞEKİL 1: DOĞAL VE KENTSEL EKOSİSTEM (TOMASEK,W.,1979

Teknik öğeler (Varlıklar) :
Tüm teknik sistemler

Yapılar, yollar, altyapı ağı, makinalar, araç-gereç ve benzeri düzenin insan gücü ve teknikle kullanılması ve sürekliliğin sağlanması

Canlı öğeler:
Tüm canlılar, bitkiler, hayvanlar, insanlar, mikroorganizmalar. Güneş enerjisi ve bu enerjinin değişimi sonucu beslenme sisteminin kurulması ve sürekliliği

Cansız Öğeler:
Peyzajın ana iskeleti: anakaya, toprak, sular, hava Akarsu ve değişen güneş enerjisi ile oluşan istem ve bu istemin sürekliliği

ŞEKİL 2: KENTSEL EKOSİSTEMDE BAŞLICA KOMPONENTLER (TOMASEK, W., 1979)

taya çıkan hava kirliliği, kentleri bir duman tabakasıyla örter. Bu olay da, ısıma ve sıcaklık bilançosunu sekonder biçimde etkilemektedir.

Kent ikliminin önemli karakteristiklerinden biri de, yapı sıklığına göre ortalama rüzgar hızının %10-20 oranında azalmasıdır. Bu durum, özellikle durgun havalarda kent havasının çevredeki temiz hava ile değişme olasılığını güçleştirir.

Kentlerde toprak ve şuyun antropojen etkilerle değişmesi, binlerce yıldır olageldiği ve yakın geçmişte daha da yoğunlaştığı halde, iklim değişikliklerine göre daha az önemsenmiş görülmektedir.

Kent içi ve yakın çevresinde, özellikle yapılar çevresinde bölgesel olarak hızla düşen taban suyu düzeyi, bitki örtüsünü belirgin biçimde olumsuz etkilemektedir. Sulak alanlar doldurularak, drene edilerek ya da taban suyu düşmeleri sonucu kurumaktadır. Kentsel atıklar, bir yandan toprak düzeyinin yükselmesine, canlı toprağın kaybına neden olurken, öte yandan taban suyu ve yüzeysel suların niteliğini de değiştirmektedir.

Yukardaki açıklamalar ışığında kentlerin yetiştirme ortam koşullarındaki değişimler, flora ve fauna birliklerinin değişmesine, yok olmasına neden olmaktadır (SKOPP, 1979).

BİR EKOSİSTEM OLARAK KENTLER

Kentsel dokuda başlıca arazi kullanım türleri konutsal yerleşim, ticaret ve endüstri alanları, taşımacılık-iletişim-kamu hizmetleri ve açık alanlardır. Burada açık alanlar önünde sıralanan kullanımlar, geleneksel olarak ilerleme ve

gelişmenin simgesi biçiminde görülmektedir (ECKBO, 1973). Zaman zaman bu kullanımlar için duyulan gereksinimler karşısında, yeşil alanları da içeren açık alanlar kolayca feda edilebilmektedir.

Kentte doğal öğeleri içeren açık-yeşil alanlar yanında diğer kullanımlar, insan yapısı teknik sistemin egemen olduğu bir ortamdır. Kentsel ekosistemin doğal ekosistemlerden çok farklı özelliklere sahip olmasının buradan kaynaklandığı açıktır (Şekil 1., 2).

Doğal bir ekosistem, hem kendi aralarında hem de çevresiyle enerji ve madde alışverişinde bulunan canlı ve cansız öğelerin oluşturduğu bir etkileşim birimidir. Her ekosistem kendi içinde bir bütün olmakla beraber, sınırları tamamen kapalı olmayıp çevresindeki ekosistemlerle ilişkilerde bulunarak genel ekosistemde yerini almaktadır.

Kent ekosistemleri ise canlı-cansız öğeler ile teknik sistemlerin bir bileşkesidir (TOMASEK, 1979).

Her ekosistem dışardan yüksek gerilimli enerji alır. Örneğin kısa dalga ışık alır, uzun dalgalı sıcaklık ışımaları halinde aynı miktar enerjiyi daha az gerilimle dışa verir. Bu **enerji değişimi ve kullanımı yoluyla kendi içsel düzenini kurar**, muhafaza eder. Enerji akımının kesilmesi ekosistemin yok olmasına neden olur (SUKOPP, 1979).

Teknik sistemlerin, bu ilişkilerdeki doğal akışı değiştiren etkileri sonucu ekosistem dengesinin bozulması kaçınılmaz bir olgudur.

KENTLERDE EKOLOJİK YAKLAŞIMA DAYALI PLANLAMA ÖRNEĞİ - BERLİN PLANLAMA SİSTEMİ

Çevre kalitesinin iyileştirilmesi için planlamada doğal bilimler kombinasyondan yararlanma gereği ortaya konduktan sonra, doğa koruma ve peyzaj planlama çalışmaları önem kazanmıştır. Buna dayalı olarak, gelişen kentlerde sürekli biçimde azalan ve yok olan orjinal yabani flora ve fauna türleri ile habitatlarının sörveyi, değerlendirilmesi, korunması yönünde olumlu gelişmeler kaydedilmiştir.

1979 da Batı Berlin doğa koruma kanununun yürürlüğe girmesi ile zorunlu olarak subje planlaması ortaya çıkmıştır.

Subje planması 4 program tipini içermektedir:

1. Doğa koruma (alanlar, habitatlar, türler)
2. Ekolojik proses (su, toprak, hava)
3. Peyzaj (peyzaj öğeleri, peyzaj tipleri, peyzaj tasarım birimleri)
4. Rekreasyon (açık alanlar, çevre rekreasyon alanları).

Bu dört program kentin tümü, bölge peyzaj programları ve yerel peyzaj planlarını içeren stratejik subje planlamasına doğru yürütülmektedir. Bun-

ların herbiri alt bölümlere ayrılır ve sürekli genişletilir. Bunların gelişme aşamaları çok farklıdır (Tablo 2).

- Doğa koruma programı alt bölümleri, gerçekçi ve iyi belirlenmiş veri bazına sahiptir.
- Peyzaj ve rekreasyon programları, peyzaj planlama ofisleri ile anlaşarak geliştirilmektedir.
- Ekolojik proses programının geliştirilmesi de önemlidir.

Peyzaj planıcıları, ilgili doğa bilim disiplinleri ve uzmanlarının yardımı ile subje alanları için gereksinilen bilgileri elde etmeye çalışır.

Yukarıda tanımlanan planlama sisteminde, kentli için rekreasyon alanları sağlanmaya çalışılırken, temel amaç, doğa ve peyzaj korumanın en etkin biçimde gerçekleştirilmesidir. Bunlara ek olarak subje planlamanın kesin avantajları şöyle sıralanabilir:

- Belirlenen hedeflerin ve geniş kapsamlı bir doğa ve peyzaj kavramının gelişmesini teşvik eder.
- Hedeflerin aktif ve daha güçlü izlenebileceği yerlerde doğa ve peyzaj koruma politik bir planlama düzeyine ulaşabilir.
- Doğa koruma ve peyzaj yönetim otoritesinin sorumluluğu, sadece söz konusu koruma alanı ile sınırlı kalmayıp bir bütün olarak kenti kapsayabilir.
- Planlama prosesinde tüm yönetsel düzeyler hakkında doğa koruma ve peyzaj yönetim otoritesine öncelikle danışılır.

Batı Berlin için tasarlanan doğa koruma programı, diğer kentler için planlamada doğal yaklaşıma ulaşma yolunu gösterecek iyi bir örnektir.

Biyocoğrafik ve kentsel zonal sınıflandırma, kent içinde ve dışında habitatların değerlendirilmesinde esastır. Zonların herbiri kendi özel vejetasyon tiplerine ve yapısına, sit koşullarına ve kullanım yoğunluğuna sahiptir. Yabani flora ve faunanın yaşamını sürdürmesini sağlayacak kararlar, strüktür planlarının en üst düzeydeki kararlarıdır. Bu nedenle stratejik subje planlamasının da bu düzeyde etkili yürütülmesi zorunludur. Berlin strüktür planlaması için aşağıdaki politikalar belirlenmiştir (Auhagen ve Sukopp, 1983).

- Doğal sistemler ve peyzajlar üzerindeki önlenebilir etkilerin engellenmesi
- Doğa koruma için öncelikli alanların oluşturulması
- Kentte doğal gelişmenin dikkate alınması
- Tarihsel sürekliliğin sağlanması

- Farklı habitat koşullarının korunması
- Kullanım intensitelerinin farklılığını belirleyerek olası baskıların minimize edilmesi
- Parçalanmamış geniş açık alanların korunması
- Yeterli bir açık alan sisteminin kurulması
- Kentsel peyzajdaki tipik öğelerin çeşitliliğinin korunması
- Ekosistem içindeki yapıların fonksiyonel entegrasyonunun sağlanması

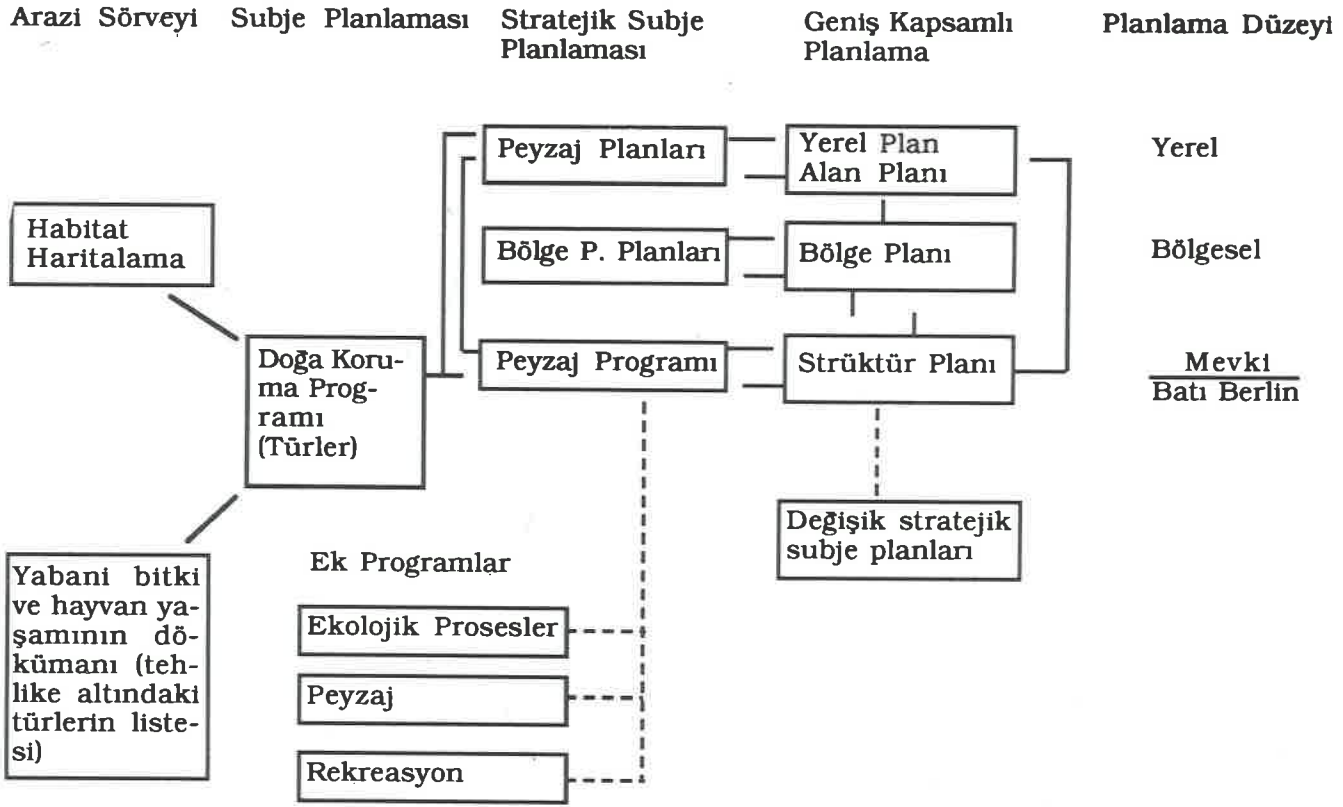
SONUÇ

Gerçekte tüm dünya üzerinde yerleşime elverişli yüzeylerin ve besin üretimi için yeterli derecede verimli alanların sınırlı, buna karşın yeryüzünün büyük bir oranda okyanuslar, çöller, dağlık alanlarla kaplı olduğu bilinmektedir. Bu bakımdan arazi kullanım planlaması konusunda, arazinin korunması en temel ilkelerden biri olmalıdır. Oysa gerek kentsel, gerekse kırsal alanlarda insan gözle görülür bir umursamazlık ve savurganlıkla yaşamsal değerleri yok etmektedir.

Bu sorunun bilincinde olan gelişmiş ülkeler, var olanı koruma, bozulan çevreyi onarma ve iyileştirme yönünde sistemli ve eplanlı çalışmalar içindedir. Başka bir deyişle yeniden doğayı canlandırma ve günlük kentsel yaşama mekanlarımıza getirme çabasını göstermektedir. Bu konuda sürekli yöntem ve teknikler geliştirilmektedir. Bu çalışmaların doğal bilimlere dayalı olarak yürütülmesi zorunludur. Flora-fauna araştırmalarında, habitat ve türlerin saptanması amacıyla botanistler, zoologlar önemli görev üstlenmekte; ekolojik temele dayalı planlama sürecinde ise, peyzaj mimarlarının rolü son derece önem kazanmış bulunmaktadır.

Aynı alanda sabit olan olanaklara karşın artan bir yoğun kullanıma gidilmesi karşısında, insan iki seçenektan birini tercih etme durumundadır: Ya kalite kontrolünü sağlayacak intensif planlama ve tarım prosesleri geliştirmek; ya da çevremizdeki alanları sürekli genişleterek, doğal dengesini bozup yok edecek yoğun biçimde kullanmayı sürdürmek. Birinci seçeneğin bilimsel ve akılcı yol olduğu tartışma götürmez.

Bu gerçekler ışığında, ekolojik planlama yaklaşımı yaşama mekanlarımızı ve yararlanma kaynaklarımızı yeniden doğa cennetine dönüştürecek, kuşaklar boyu dengeli yararlanmamızı sağlayabilecektir. Özellikle insanın büyük ölçüde değiştirdiği, yapay ekosistemler haline gelen kentlerde doğanın yeniden entegrasyonu ve korunması, sadece çevre kalitesinin iyileştirilmesi yönünden değil, aynı zamanda insan varlığının doğa ile ilişkilerinde olumlu yaşamsal değişimi kurması açısından da önemle çaba göstermesi gereken bir konu ve kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Tablo 2: Batı Berlin'de Doğa Koruma ve Peyzaj Yönetimi İçin Planlama Sistemi. (BRADSHAW ve ARK., 1986)

KAYNAKLAR

- 1- **AUHAGEN, A., SUKOPP, H.**, 1982: Ziel, Begründungen und Methoden des Natursutchtetzes im Rahmender Stadtentwiclungs politik von Berlin. Natur und Landschaft, 58/9
- 2 - **BAYRAKTAR, A.**, 1980: Ekolojik Planlama Hedefleri ve Yöntemleri Ekolojik Kapasitenin Değerlendirilmesiyle Optimal Bir Arazi Kullanım Kombinasyonunu Gerçekleştirme Stratejileri. Türkiye Peyzaj Mimarisi Derneği Yayınları No 1980/1, Bornova/İZMİR
- 3 - **BRADSHAW ve ARK.** 1986: ECOLOGY and Design in Landscape. Blackwell Scientific Publications, Oxford-London-Edinburg.
- 4 - **ECKBO, G.**, 1973: Open Space and Land Use. Land Use and Landscape Planning. Leonard Hill Books.
- 5 - **LOVEJOY, D.**, 1973: Land use and Landscape Planning. Leonard Hill Books.
- 6 - **SUKOPP, Von H.**, 1979: Ökologische Grundlagen für die Stadtplanung. Landschaft und Stadt 1979/4, Verlag Eugen Ulmer Stuttgart.
- 7 - **TOMASEK, W.**, 1979: Die Stadt als Ökosystem Überlugungen zum Worentwurf Landschaftsplan Köln. Landschaft und Stadt 1979/2

ÜYELİK ÖDENTİLERİNİZİ ZAMANINDA YATIRINIZ

PMD

"2000'Lİ YILLARDA ANKARA KENTİNİN AÇIK ve YEŞİL ALAN SİSTEMİ NE OLMALIDIR?"
SEMPOZYUM'undan (29, 30, 31 MAYIS 1991)

Ankara Büyükşehir Belediyesinin 2000'li Yıllara Doğru Açık ve Yeşil Alan Politikası

Müfit HATAT
Büyükşehir Belediyesi
Park ve Bahçeler Müdürü

ANKARA Kenti Yeşil ve açık alan sisteminin tartışılacağı ve kentin geleceğine ilişkin görüşlerin sunulacağı bu üç günlük toplantıya hoş geldiniz diyor ve saygılarımı sunuyorum.

Geçmişten günümüze ANKARA'nın kentsel gelişimini kısaca irdelemek, daha sonra günümüz ANKARA'sının yeşil alan durumunu özetlemek daha sonrada gelecekle ilgili Metropol Belediyeleri olarak düşüncelerimizi aktarmak istiyorum.

Ankara M.Ö. 3000'li yıllara kadar uzanan köklü bir geçmişe sahiptir. Fakat asıl önemini 1920'li yıllardan sonra üstlenmiş olduğu konumla kazanmıştır. 20.000 nüfusla 1927'de Cumhuriyetin Başkenti olmuş hızla büyümeye başlamış ve 2.600.000 nüfusla taşıdığı sorunlarla bugüne ulaşmıştır.

Çağdaş bir başkent olma sürecine büyük avantajlarla başlayan Ankara'nın istenilen hedefe ulaşamamasının nedenlerini o günlerden başlayarak kısaca anlatmakta yarar görüyorum.

Kentleşme İstanbul hariç tutulursa Cumhuriyetin ilanından sonra başlamıştır. Ankara'da imar hareketleri cumhuriyetle birlikte başlamış ve 1925 yılında 4 milyon m² arazi kamulaştırılmıştır.

1926 yılında EMLAK ve EYTAM Bankası kurulmuş kredi kaynakları ve fonları kentin imarı için kullanılmaya başlamıştır. O yıllarda ihtiyaç duyulan bina ve yolların yapımı ile başlanılan çalışmalar 1928 yılında ilk ciddi örgütlenme olan İmar Müdürlüğü'nün kurulması ile yeni bir boyut kazanmıştır.

Ben bundan sonraki gelişmeleri 3 ana zaman sürecinde daha doğrusu 3 ana planlama döneminde değerlendirmek istiyorum.

1. DÖNEM Jansen Planı Dönemi
2. DÖNEM Uybadin-Yücel Planı dönemi
3. DÖNEM Nazım Planlar Dönemi

Gerçi 2. ve 3. dönemler birbirlerini çok etkilemişlerdir. Ancak arada geçen plansız dönemler ve İmar İslah Planlarının hazırlanması çalışmaları bu günün Ankara'sına en çok katkıda bulunan dönemlerdir.

Yeşil ve açık alan sisteminin oluşturulmasında İmar Planları ve imar kararları esastır. Kentlerin bu duruma gelmelerinin sorumluları imar kararlarını alanlar ve uygulayanlardır.

Şimdi Prof. JANSEN'in planladığı Ankara'yı kısaca anlatmak istiyorum. Bu plan 1932 yılında tasdik edilmiş ve hemen uygulamasına geçilmiştir.

Elli yılda kent nüfusunun 300.000 olacağı varsayımından hareket eden PLAN kale çevresini odak olarak kabul etmiş ve şehir buna göre planlanmıştır. Rahat bir sirkülasyon ağı buna uygun konut yerleşmeleri ve onu kavrayan yeşil alanlar ve tarımsal kullanışlar arasında organik bir bütünlük sağlanmıştır.

Topoğrafik yapı iyi değerlendirilerek vadi içleri ve tepeler rekreasyon amaçlı, yamaçlar ise diğer amaçlar için kullanılmıştır. Gençlik parkı o günün Ankara'sı için kent parkı olarak planlanmış onun yanında bu günün 19 Mayıs Spor tesisleri yer almıştır. 1939 yılına kadar plan ekonomik krize ve spekülasyon baskılara rağmen uygulanmıştır.

Bu gün JANSEN planından elimizde bazı yollar ve bazı parklardan başka birşey kalmadı.

1957'de uygulamaya giren YÜCEL-UYBADİN Planı ise doğmadan ölmüş bir plandı. 750.000 nüfusu kent merkezinde yoğunlaştıran plan belediye sınırlarını aşmamayı hedeflemişti. Ama nüfus daha 1960 da 650.000, 1965'de 905.000 olmuştu bile.

Nazım Planlar dönemi ise, işe kent çevresindeki rezerv alanları devreye sokarak başladı. Kenti batıya doğru büyümeye yönlendirdi. Fakat artık problem çok büyüktü kent elden gitmişti ve kent içindeki tüm kamuya ait alanlar gecekondularla kaplanmıştı. Bu alanlar daha sonra imara açılarak ve hatta imar afları ile yasallaştırılarak bugünkü durum yaratılmıştır.

Burada en önemli nokta halen mevzi imar planları ile yapılmakta olduğu gibi Ankara'nın 60 yılda en az iki kere yıkılıp yeniden yapılmasıdır. bunun en güzel örnekleri, Bahçelievler ve Yenimahalledir.

Kentlerde insanların sağlıklı ve mutlu yaşam ortamları kentin sosyo-ekonomik yapısının gelişmişliği ve buna bağlı olarak yeşil alan sisteminin insan gereksinimine cevap verecek düzeyde olmasına bağlıdır.

Ülkemizde 3194 sayılı imar kanunu ile bu standart mücavir alan içinde 7 m²/kişi mücavir alan dışında 14 m²/kişi olarak belirlenmiştir.

Bazı Avrupa kentlerindeki mücavir alan içindeki aktif yeşil alanları sıralarsak,

BERLİN.....	10.7	m ² /Kişi
HAMBURG.....	10.3	m ² /Kişi
HANNOVER.....	6.5	m ² /Kişi
KOPENHAG	11.6	m ² /Kişi
LAHEY.....	19.9	m ² /Kişi
GRAZ.....	6.0	m ² /Kişi

Buna karşılık Ankara'nın 1950'den başlayarak günümüze doğru gelişimine bakarsak

1950 nüfus.....	300.000.....	2,7	m ² /Kişi
1965 nüfus.....	900.000.....	1,3	m ² /Kişi
1969 nüfus.....	1.200.000.....	0,9	m ² /Kişi
1989 nüfus.....	2.500.000.....	0,83	m ² /Kişi
1990 nüfus.....	2.600.000.....	1,03	m ² /Kişi

Şu anda Metropol Belediyeleri sorumluluğundaki aktif yeşil alan miktarı 2.700.678 m²'dir.

Bu rakamlara ~~şu~~ anda yapımı sürdürülen 1991 programına ilişkin çalışmalar dahil edilmiştir.

Bu rakamlar Ankara'da 6 m²/kişi gibi bir aktif yeşil alan açığını ortaya koymaktadır.

Ancak burada belirtmek istediğim üç nokta var.

- 1.Kent içi ve çevresinde kamu kuruluşlarına ait alanlar
- 2.Kent çevresinde şahıslara ait tarım arazileri
- 3.Kent çevresindeki hazineye ait boş ve halen gecekondularla istilasına uğramamış alanlar.

Bu üç noktayı önümüzdeki yıllarda çok iyi değerlendirmemiz gerekecek.

Ankara metropol Belediyeleri olarak 1990 yılı sonunda 346 adet 2.264.543 m² park ve diğer aktif alanlarla toplam 2.700.678 m² yeşil alana sahibiz.

Metropol Belediyeler olarak kent içindeki yeşil alanların nitelik olarak kalitesini artırma yanında kent çevresinde geleceğe yönelik, gelecekte kent içinde kalacak yeşil alanların temelini atmak amacıyla ağaçlandırma çalışmalarında yapmaktayız. Bu çalışma aslında kent sınırını çizme yada başka bir deyişle kent çekirdeğinin banliyöleriyle arasında bir tampon oluşturmak amacına yöneliktir.

Temel anlayış olarak ilk işimiz mevcut yeşil alanların kalitesini yükseltmek için çalıştık. Bunun için tüm parklarımızda 10-15 yıldır el değmemiş hizmetleri (Aydınlatma ve B.G. Park mobilyalarının yenilenmesi) yapmanın yanında yapımına başlanmış işlere de devam etmek ana prensibimiz olmuştur. 1970'li yıllarda akılcı bir yaklaşımla golf kulübünün kullanım sisteminin değiştirilmesi düşünülmüştür. 64 ha büyüklüğündeki bu alanda bugün Türkiye'nin en büyük parklarından biri yapılmaktadır. Bunun yanında 1981 yılında Atatürk Kültür Merkezi olarak tescil edilen eski Toptancı Hal, Gençlik parkı, 19 Mayıs Spor sitesi ve Hipodrom alanının halen planlanıp uygulama çalışmalarına geçilmemeside üzücü bir gerçektir.

1990 yılında ANKARA'ya yakışır bir düzenleme kararı daha hayata geçirilmiştir. Başkent Ankara'yı diğer illere bağlayan Devlet Karayollarının düzenleme ve yeşillendirilmesi için Karayolları Genel Müdürlüğü ile protokol yapılarak refüj düzenlemelerine başlanmış ve bu yıl sonunda bu çalışma tamamlanacaktır. Bunun yanında Metropol Belediyeler olarak 1991 programında 1.628.737 m² yeni yeşil alanın Ankara'ya kazandırılması programlanmış ve uygulamasına başlanmıştır. Bu program gerçekleştiği takdirde yıl sonunda Ankara'daki yeşil alan miktarı 4.229.415 m² ye ulaşacaktır. Kişi başına yeşil alan miktarında 1.59 m²/kişiye çıkacaktır.

Bunun dışında yine 1990 yılında başlatılan Ankara Kenti Ağaçlandırma Ana Planı (AKAP) çerçevesinde bu güne kadar 921.000 fidan dikilmiştir. Bu plan 4 yıllık bir dönemde Ankara'mıza 2 milyon fidanın dikilerek 500 ha. alanın ağaçlandırılmasını hedeflemektedir. Burada temel amaç Ankara'lıyı (Demokratik kitle örgütleri, hemşeri dernekleri kamu kurum ve kuruluşları ve diğer kurumlarında örgütlenmiş olarak) bu çalışmaya katmaktır. Geçirdiğimiz 1,5 yıllık deneyim Ankara'nın bu olaya ne kadar sevgi ile yaklaştığını bizlere göstermiştir.

Şimdi 2000 yılına kadar ana hedefler olarak aşağıdaki önemli projeleri sıralayabiliriz.

ALTINPARK.....	64	ha.
DİKMEN VADİSİ.....	236	ha.
İMRAHOR VADİSİ.....	1500	ha.
PORTAKAL ÇİÇEĞİ.....	6,5	ha.
50. YIL PARKI.....	25	ha.
V.DALOKAY PARKI.....	4,2	ha.
ANKARA KENT GİRİŞLERİ.....	19	ha.
AKAP.....	500	ha.
TOPLAM.....	2350	ha.

Ankara nüfusu;

1990.....	2.553.000
1995.....	3.138.000
2000.....	3.553.000 olacaktır.

Sadece 3194 sayılı yasanın öngördüğü 7 m²'lik yeşil alana 2000 yılında ulaşabilmek için, 3.553.000x7=24.731.000 m²'lik alan gerekmektedir. 2500 ha. 1990 sonu itibariyle 2.6 milyon m²'lik alanı düştüğümüzde kalan miktar için 2200 ha.lık alanın yeşillendirilmesi ve ağaçlandırılması gerekmektedir.

1989 - 1990 - 1991 (programı) tablosu incelendiğinde de görüleceği üzere,

Yeni Yapılan Yeşil Alanlar (m²)

	1989	1990	(%artış)	1991	(% artış)
ALTINDAĞ	4.800	26.350	(548)	115.342	(437)
ÇANKAYA	4.860	49.160	(1011)	105.623	(214)
KEÇİÖREN	4.700	26.450	(562)	66.207	(250)
MAMAK	10.880	30.850	(283)	57.400	(186)
SİNCAN	28.500	49.500	(173)	60.000	(121)
YENİMAHALLE	43.410	30.425	(70)	48.475	(160)
ETİMESGUT	-	-	-	30.000	-
B.ŞEHİR	64.300	224.560	(349)	1.145.420	(510)

Büyükşehir olarak yıllık üretim ve uygulama programlarında, geçmiş yıllara göre kıyaslandığında çok önemli artışlar göstermiştir.

Burada şunuda belirtmeden geçemeyeceğim. Biraz önce saydığımız büyüklükler yani 2200 ha. alanın aktif yeşil alan olarak kente kazandırılması mali kaynak gerektirmektedir. Bunu Belediyelerin kendi gelirleri ile çözmesi olanaklı değildir. 1990 yılında 1 m² çim alanı kendi olanaklarımızı ile yaparak 6.000 TL. ye gerçekleştirdik. Bakım ise ayrı bir yük, yıllık m² maliyeti 9600 TL. Bu günlerde bitmek üzere 35.000 m² olan bir parkın m² maliyeti ise yaklaşık 90.000 TL. gelmekte.

Bu hesaptan yola çıkarsak 2200 ha. alanın maliyeti 91 birim fiatları ile 2 Trilyon TL.dir. bunun Belediyelerin kaynakları ile karşılanması olanaksızdır. Mutlaka merkezi hükümet tarafından desteklenmesi gerekmektedir.

Sadece Büyükşehir olarak bizim 1991 yılı bütçemiz 64 milyardır. Bunun içinde yatırım 24 milyardır. 2000 yılına 3 yıl var dersek, 200 milyarlık bir yatırımı bugünkü bütçe olanakları ile ancak yapabiliriz. Bu da % 10 dur.

Son olarak şunu söylemek istiyorum. Ankara şansını yitirmede kent içi ve çevresinde

ANKARA İLİ YEŞİL ALAN DURUMU (1990)

1. Belediyelere ait yeşil alanlar;

BÜYÜKŞEHİR.....	1.430.710	m ²
ALTINDAĞ	171.370	m ²
ÇANKAYA	394.020	m ²
KEÇİÖREN.....	167.342	m ²
MAMAK	97.790	m ²
YENİMAHALLE	301.946	m ²
SİNCAN	107.500	m ²
ETİMESGUT.....	30.000	m ²
TOPLAM.....	2.700.678	m ²

2. Kamuya ait ve diğer yeşil alanlar;

ANITKABİR	700.000	m ²
ATATÜRK ORM. ÇİFT.....	31.243.198	m ²
BEYTEPE KAMPÜSÜ.....	8.628.000	m ²
CUMHURBŞK. K.....	475.000	m ²
ORTA DOĞU TEK. Ü.....	37.580.000	m ²
SANATORYUM.....	878.000	m ²
T.B.M.M.	640.000	m ²
ELÇİLİKLER	500.000	m ²
ÇUBUK BARAJI	6240.000	m ²
D.S.İ. ETLİK TESİS.....	100.000	m ²
BAYINDIR BARAJI	2.100.000	m ²
HİPODRUM	760.000	m ²
GÜÇSÜZLER YURDU	270.000	m ²
MEZARLIKLAR	1.420.000	m ²
ASKERİ BİRLİKLER	29.805.000	m ²
TOPLAM.....	121.159.198	m ²

	1989	1990	1991
ÇİÇEK Ad.	2 milyon	2,5 milyon	2,75 milyon
FİDAN Ad.	39.000	489.000	515.000
ÇİM ALAN m ²	64300	224.560	220.000
AKAP m ²	-	650.000	1.000.000
AKAP (1991 ilkbaharında)	423.000 fidan dikilmiştir.		

Sonuç olarak;

1. ANKARA Kent dokusu içinde kalan, ya da kalacak olan tüm VADİ tabanları PARK alanları olarak değerlendirilecektir.
2. Öncelikle mevcut yeşil alanlar korunacak kent dokusu içinde yer alan büyük boşluklar yeşil alan olarak kullanılacaktır.
3. Ankara'da ulusal ve uluslararası değişik işlevli (Altınpark) gibi parklar kurulacaktır.
4. AKAP uygulaması devam etmektedir.
5. Susuz Gölü çevresinin düzenlenmesi ile Garden Center kurulması çalışmaları da devam ettiğimiz önemli çalışma konularımızdır.

Büyükşehir Belediyesi olarak Ankara'nın sorunlarının Park ve Bahçeler Müdürlüğü biçimindeki örgütlenme biçimi ile çözülemeyeceği, hızlı kararlar üretip uygulayan bir birime gereksinim duyan Başkanlık, Daire Başkanlığı olma kararı vermiş bulunmaktadır.

Çağdaş ve yeşil bir ANKARA özlemi duymacağımız 2000 yılı sempozyumunda birlikte olmak dileği ile saygılar sunarım.

Güllerde Zararlı Bitki Paraziti Nematodlar

Hasan Celal AKGÜL *
Zir.Yük.Müh.

Güller yetiştirilmesi ve bakımı çok emek isteyen ancak yetiştiriciye ve çevreye güzel görüntü ve kokularıyla zevk ve hoş görüntü veren bitkilerdir. Gerek süs bitkisi olarak ve gerekse endüstri bitkisi olarak iyi bir gelir kaynağı olan çiçeklerdir.

Gül Dünya'da en çok olarak Hollanda, A.B.D., Fransa ve Britanya'da üretilir. Bu ülkelerde gülün değeri 8 milyon dolardan fazladır.

Dış ülkelerde bitki paraziti nematodların önemli zararlarına neden olduğu fikri 20. yüzyılın ikinci yarısında benimsenmiş olmakla birlikte ancak 1945 yılından sonra gerçek anlamda ele alınmaya başlanmış, bu yıllardaki önemli bulguların etkisiyle "Bitki Nematolojisi" ilmi ayrı bir ilim dalı olarak gelişme göstermiştir.

Nematodlar güllerde zarar yapan önemli bir zararlı grubu olup, Kama nematodları (*Xiphinema* spp.) serada yetiştirilen güllerde şiddetli zararlarına neden olmaktadır. Bu nematod çok yıllık bitkilerde de zararlıdır. Kuzey Amerika'da en önemli nematod türü güllerin köklerinde kök-ur nematodları tarafından meydana getirilmiş urlara biraz benzer tipteki gallere neden olan *X.americanum* dur. Batı Avrupa'da *X.diversicaudatum* güllerde

şiddetli zarar meydana getirir ve serada yetiştirilen güllerde sağlıklı olarak gelişmeye, kloraza ve bodurlaşmaya neden olan Çilek Latent Halkalı Leke virüsünün (Strawberry latent ring spot virus) vektörüdür (Harrison, 1967). Sonuçta bununla ilişkili olarak iğne nematodları da (*Longidorus macrosoma*) güllerde zararlıdır (Brown, 1965) Köklejyon nematodları (*Pratylenchus vulnus* ve *P. penetrans*) güllerin önemli zararlılarından. (Oostenbrink v.d., 1957). *P.vulnus*, çeşitli ülkelerden, bir süs gülü türü olan *Rosa canina*'nın kök parçacıkları yoluyla gül yetiştiriciliği yapılan yerlere taşınmış olabilir.

Güllerde zararlı nematodlara karşı toprak fumigasyonu etkili bir savaşım yöntemidir. *X. diversicaudatum*, bitkilerde dikim öncesi özellikle 900 kg/ha DD uygulamasına karşı hassastır (Peachey ve Brown, 1965). Hollanda'da, Beuzenberg ve Den Ouden (1968), nemagon kullanımı ile *P. penetrans*'a karşı başarılı sonuçlar elde etmişlerdir. bu nematodlun popülasyonu, Afrika kadife çiçeğinin (*Tagetes spp.*) güllerin aralarına dikilmesi ile baskı altına alınmıştır (Oostenbrink v.d., 1957).

KAYNAKLAR

Beuzenberg, M. P. and Den Ouden, N. (1968). Meded. Dir. tuinb., 31, 299-304

Brown, E.B. (1965). Pl. Path. 14, 45-46.

Harrison, B.D. (1967). Ann. Appl. Biol. 60, 405-409.

Oostenbrink, M., S'Jacob, J.J. and Kuiper, Ka. (1957) Tijdschr. Pl Ziekt. 63, 345-360.

Peachey, J.E. and Brown, E.B. (1965). Expl. Nort. 13, 45-48.

(*) Çankaya Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü - Ankara

**SİZLERLE İLETİŞİM KURABİLMEMİZ
İÇİN ADRES DEĞİŞİKLİKLERİNİZİ
ZAMANINDA BİLDİRİNİZ. PMD**

**DAHA GÜÇLÜ BİR
PEYZAJ MİMARLIĞI
ÖRGÜTLÜLÜĞÜ İÇİN
PEYZAJ MİMARLARI
ODASI'na doğru**

PMD

I. Çevre Şurası'nın Ardından

Aygen KEMALOĞLU

A.U.Z.F. Peyzaj Mimarlığı Böl.
Araştırma Görevlisi

Ağustos 1991 tarihinde ÇEVRE BAKANLIĞI'nın kurulmasından sonra 17-20 Eylül 1991'de Ankara'da 1. ÇEVRE ŞURASI toplanmıştır. Çevre Şurasının temel amaçları Çevre konusunda yürütülmekte olan uygulamaların 2000'li yıllardaki durumunu sağlıklı bir biçimde belirlemek, ulusal boyutta tartışılmasını sağlamak, kurumlararası işbirliği koşullarını yeniden düzenlemek ve güçlendirmek ve çevre kirliliğini önleyici etkin tedbirler almak yolunda politika ve stratejileri tespit etmek olmuştur.

ÇEVRE Bakanlığı, ana başlıkları saptanan bu temel konuların yaygın bir platformda tartışılması amacıyla üniversiteleri, kamu kurum ve kuruluşlarını, meslek ve ticaret odalarını, gönüllü dernekleri, yerel yönetimleri, konu ile yakından ilgili değişik meslek gruplarından kişileri Şuraya davet etmiştir.

Şuranın ilk üç günü komisyon çalışmaları devam etmiş, son gün komisyon çalışma raporları tartışmaya açılmış, ardından mecliste grubu bulunan partilerin temsilcileri ve Çevre Bakanı Ali Talip Özdemir'in katıldığı panelde partilerin çevreye bakış açıları görülmüştür.

1. Çevre Şurası çerçevesinde oluşturulan komisyonların çalışma konuları sırasıyla aşağıdakilerdir.

* Çevre Politikaları * Çevre Kirlenmesi ve Onarıcı, Önleyici Politikalar * Çevre Mevzuatı ve Kurumsal Yapı * Doğal Kaynak Yönetimi * Çevre Eğitimi, Bilinçlenme ve Katılım * Çevre Düzeni-Planı * Çevre Araştırmaları ve Çevre Teknolojileri * Sektörel Çevre Sorunları * Çevresel Etki Değerlendirmesi * Çevre ve Ekonomi

ÇEVRE POLİTİKALARI

Çevre politikaları komisyonu ulusal çevre politikasının dünyadaki gelişmelere paralel bir şekilde geliştirilerek uygulanması konusu, aşağıdaki öneriler paralelinde irdelenmiştir.

*Ülkemizde kalkınmayı sürdürürken, ekolojik dengenin korunmasına yönelik hedef ve ilkeler doğrultusunda izlenecek politika, partilerüstü bir-devlet politikası olmalı, geleceğe yönelik dengeli bir çevre politikası çerçevesinde hareket edilmelidir.

* Ulusal Düzeyde, öncelikleri ve temel stratejileri belirleyen devlet, yatırımcı, vatandaş, gönüllü kuruluşlar, meslek ve ticaret odaları, yerel yönetimler ile bilimsel kuruluşların işbirliği ile hazır-

lanmış ve çevre konusunda toplumun genel eğilimlerini yansıtacak bir "ULUSAL ÇEVRE YÖNETİM PLANI" hazırlanmalıdır.

* Çevre sorunları ve sorunların çözümü ile ilgili kuruluşlarda açıklık politikası izlenmeli, böylece toplumun çevre sorunlarının çözümüne ve çevrenin korunmasına ilgisi ve katılımı sağlanmalıdır.

ÇEVRE KİRLENMESİ VE ONARICI, ÖNLEYİCİ POLİTİKALAR

Komisyon, yoğun olarak yaşadığımız çevre sorunları: Su kirliliği, hava kirliliği, gürültü, atıklar (Evsel katı atıklar, tehlikeli sanayi atıkları, nükleer atıklar, hastahane atıkları) gündeme getirilmiş, tepki ve onarma stratejisine dayalı ONARICI POLİTİKALAR üzerinde durularak, onarımcı politikalara göre topluma maliyeti daha düşük ÖNLEYİCİ POLİTİKALARIN alınması gerekliliği benimsenmiştir.

ÇEVRE EĞİTİMİ BİLİNÇLENME VE KATILIM

Türkiye'de bugüne kadar uygulanan çevre eğitiminde sistematik bir yaklaşım ve koordinasyon eksikliği vurgulanarak, ülkemizde çevre eğitiminin nitelik ve nicelik açısından iyileştirilebilmesi ve yaygınlaştırılabilmesi için, konuya global açıdan yaklaşımla, çevre politika ve stratejilerine paralel olarak ULUSAL ÇEVRE EĞİTİM STRATEJİLERİNİN saptanması, uygulanabilir plan ve programların yapılması gerekliliği ortaya konmuştur.

Çevre eğitiminin, doğumdan ölüme kadar olan süreçte şu çerçevede verilmesi önerilmiştir:

*Bilgilendirme-Bilgilendirme * Bilinçlenme-Bilinçlendirme * Kalıcı, duyarlı ve olumlu davranış değişikliği kazanma-kazandırma * Doğal, tarihi kültürel ve estetik değerleri koruma * Doğayı tahrip etmeden ve yok etmeden kullanma * Kirlenme, tahrip olan çevreyi geri kazanma * Aktif katılımı sağlama ve sorunların çözümünde görev alma-görevlendirme.

ÇEVRE DÜZENİ-PLANI

Komisyon, ülke kaynaklarının çevre kaygısı gözeterek rasyonel kullanımı ve yönetimine imkan verecek "ULUSAL STRATEJİ PLANLARININ" hazırlanması gerekliliğini saptamıştır. Fiziksel Planlama kararlarının çevre ile uyumunun sağlanabilmesi ancak EKOLOJİK PLANLAMA kararlarının baz olarak alınması ile mümkün olacağı komisyon üyelerince benimsenmiştir.

Çevre Düzeni-Planı komisyonu çalışmalarında, planlama çalışmalarında karşılaşılan darboğazlar üzerinde durulmuş, bunlar şu şekilde özetlenmiştir:

* Ülkemizde ulusal ana fiziki planın olmayışı, turizm ağırlıklı olarak yapılan planlamalarda darboğaza neden olmaktadır. * Planlama çalışmaları için gerekli olan envanterlere ulaşmak, bunlar çok değişik birimlerde saklı tutulduğundan çoğu zaman mümkün olmamaktadır. Belli bir merkezde VERİ BANKASI'nın kurulması öncelik isteyen, mutlak gerekli bir konudur. * Her sektör, bağımsız karar verme alışkanlığındadır. Kararlar arasında bir koordinasyon olmayışı, planlamalardaki darboğaz olarak ortaya çıkmaktadır. Şöyleki; bir kuruluş, tarihi ve doğal sit alanlarını bağımsız olarak belirlerken, diğer bir kuruluş veya kişilerin o alana başka amaçlı kullanım talebi doğabilmektedir. Yine bir kuruluş bu alanları milli park ve doğayı koruma alanları olarak saptarken, diğer bir kuruluş bu alanları turizm sektöründe veya enerji sektöründe kullanmayı planlamak isteyebilmektedir. * Özellikle bir alan üzerinde birden fazla sektörün kullanım talebi olması durumunda bu sektörlerin arasında en uygun ve doğru tercihi yapabilecek üst düzey bir plan kararı genelde yoktur. Mesela, özellikle verimli tarım alanları üzerinde hem turizm hem de sanayi vb. sektörlerin kullanım talepleri olabilmektedir. Bu gibi durumlarda genellikle tarım sektörü, kendi koruma kararlarını değiştirme eğiliminde olmamakta; turizm, sanayi vb. sektörlerde kullanım kararlarında ısrar etmektedirler. Bu durum da üst düzey bir plan veya kararın olmayışındadır. Böylelikle ekonomik olarak en rantabl yaklaşım öne çıkmaktadır. * Onanan planlarda turizm ve benzeri kullanıma açılan alanlar yerine koruma kararı getirilen diğer alanlara daha çok talep doğmakta ve onanan planlar gelişmeyi tam yönlendirememektedir. Plan yapım sürecinde mülkiyetin bilinmesi gerekmektedir. * Onanlı çevre düzeni planları, gerekli uygulama programları ile birlikte ele alınmadığından alt yapı, ulaşım vb. kararları ile bir bütün olarak uygulamaya geçilememektedir.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ

11 Ağustos 1983 tarihinde yürürlüğe konan 2872 sayılı Çevre Kanunu ile ülkemizde yasal bir zorunluluk haline gelmiştir. Kanununun 10 uncu maddesinde, ÇED Raporu'nun hangi tip projeler için uygulanacağı, ihtiva edeceği hususlar ve hangi makam tarafından onaylanacağına dair esasların yönetmelikle belirlenmesi öngörülmektedir.

Çevre Şurasında, ÇED uygulamaları ile ilgili olarak, aşağıda sıralanan konular üzerinde görüşülmüştür.

* Ülkemizde ÇED uygulamasının yasal temelini oluşturan Çevre Kanunu'nun 10 uncu maddesi ve buna bağlı olarak Çevre Bakanlığı'nca hazırlanan yönetmelikle öngörülen esaslar. * ÇED uygulamalarında gerekli bilimsel çalışmalar için mevcut koşullar (çevre envanteri, ölçümler, analizler vb.) ileri metod ve tekniklerin kullanılması olanakları ve yetersizlikler ile giderme yolları, * ÇED uygula-

maları için yetişmiş eleman durumu, ÇED Raporu hazırlığında üniversitelerin, araştırmacı kuruluşların ve özel büroların imkanları, zorluklar ve giderme yolları; * Uluslararası kuruluşları, başta UNEP, AT ve AEK olmak üzere, ÇED ile ilgili prensipleri ile sözleşme ve direktiflerinde yer alan hükümler, ülkemizin bu kuruluşlarca belirlenen ÇED uygulama esaslarına ulusal politikalar, mevzuat, teknik seviye, kitle katılımı ve diğer hususlar itibariyle uyumu, ÇED ile ilgili uluslararası kuruluşların çalışmalarına ülkemizin katılımı; * ÇED Raporlarının kapsamlılaştırılmasında halkın katılımının sağlanması yöntemleri, demokratik bir süreç olan kapsamlılaşmada politik baskı gruplarının taraflı yönlendirmesine karşı halkın sağlıklı seçmenlerinin korunması için önlemler * ÇED'nin proje yatırım kararları ve izin sistemi içinde etkinliğini sağlayıcı yasal ve yönetsel önlemler. * Hazırlanan ÇED Raporları konusunda karar verici mercii belirlenmesi. * ÇED uygulama şemasının netleştirilmesi.

SONUÇ

Artan nüfus, gelişen teknoloji ve sanayileşme çevre değerlerinin hızla değişmesine neden olmaktadır. Doğal kaynakların tükenmez ve bozulmaz olduğu düşüncesi yanlıştır.

Bugün artık tüm dünya çevre problemlerinin ülke sınırı dinlemediğini, sorunun çıkış noktası neresi olursa olsun insanlığın ortak geleceğini tehdit ettiğini bilmektedir. Çernobil faciasından arda kalan ölüme mahkûm çocukların çizdiği acı tablo insanlığın bir ayıbı olarak hafızalarda kalmaya mahkumdur.

Ortak geleceğimizin sözkonusu olduğu bu konu, ülkemizde geniş kitlelerin ilgisini 1980'li yıllardan sonrada çekmiştir. Çevre ile ilgili kurumlar sırasıyla Başbakanlık Çevre Genel Müdürlüğü, Çevre Müsteşarlığı, Çevreden Sorumlu Devlet Bakanlığı olmuştur.

Devlet Bakanlığı sorumluluğunun çok çeşitli konuları içermesi çevreye yoğun ağırlık verilmesini olumsuz yönde etkilemiştir. Yine çevrenin çok çeşitli Bakanlıkların bünyesinde olması darboğazlar yaratmıştır. İşte bu nedenlerden dolayı Çevre Bakanlığının kurulması yerinde bir karar olmuştur.

Gelişmekte olan Ülkemiz için Çevre konusunun sanayileşme ile birlikte, aynı paralelde yürütülmesi, doğal kaynaklarımızı yitirmeden, ekolojik dengeyi koruyarak çağdaşlaşma sürecini gerçekleştirecektir.

Çevre ile ilgili kişilerin siyasi partilerden beklentisi, Çevre Bakanlığının partilerüstü bir Bakanlık olması, hedef ve programlarının siyasi iktidarla birlikte değişime uğramaması, çevre için katılımcı politikaların geliştirilmesidir. Çevre Bakanlığının kuruluşu Ülkemiz için yararlı, önemli bir adım olmuştur.

Literatür: T.C. Çevre Bakanlığı 1. Çevre Şurası Çalışma Belgeleri 1991.

PMD'den HABERLER

✓ PEYZAJ MİMARİSİ DERNEĞİ 16. DÖNEM OLAĞAN GENEL KURULU YAPILDI.

Derneğimizin 16. Dönem Olağan Genel Kurulu 01.06.1991 tarihinde A.Ü. Ziraat Fakültesi Dekanlık Konferans Salonunda yapıldı. Genel Kurul sonunda;

Yönetim Kurulu Üyeliğine

Doç. Dr. Halim PERÇİN

Dr. Celal ÖNSOY

Gaye ÇULCUOĞLU

Hasan KEMALOĞLU

Suat DURMUŞ

Denetleme Kurulu Üyeliğine

M. Emin BARIŞ

Şükran ŞAHİN

Nahit Nadir EREN

seçilmişlerdir.

Peyzaj Mimarisi Derneği 16. Dönem Yönetim Kurulu Görev Dağılımı;

Başkan : Doç. Dr. Halim PERÇİN

Yazman : Gaye ÇULCUOĞLU

Sayman : Hasan KEMALOĞLU

Üye : Dr. Celal ÖNSOY

Üye : Suat DURMUŞ

şeklinde oluşturulmuştur.

PEYZAJ MİMARİSİ DERNEĞİ KOMİSYON ÇALIŞMALARI

Peyzaj Mimarisi Derneği Yönetim Kurulunca, çalışmalara ivme kazandırmak ve geniş katılım sağlamak amacıyla Alt çalışma grupları(Komisyonlar) oluşturulmuştur. Oluşturulan ve çalışmaya başlayan Komisyonlar şunlardır:

- Oda Kurma ve Örgütlenme Komisyonu
- Yayın Komisyonu
- Birim Fiat Oluşturulması ve Şartnameler Hazırlama Komisyonu
- Tüzük ve Yönetmelikler Komisyonu
- Sosyal Etkinlikler Komisyonu.

PEYZAJ MİMARLIĞI/PLANLAMA PROJE HİZMETLERİ ASGARI ÜCRET YÖNETMELİĞİ

Peyzaj Mimarisi Derneği "Tüzük ve Yönetmelikler Komisyonu tarafından hazırlanarak Ziraat Mühendisleri Odası tarafından T.M.M.O.B.'ne su-

nulan" Peyzaj Mimarlığı/Planlama Proje Hizmetleri Asgari Ücret Yönetmeliği 11.12.1991 tarihinde T.M.M.O.B.'nce onaylanmıştır.

ŞUBE KURULUŞ ÇALIŞMALARI

Derneğimiz Adana Şubesi kuruluş çalışmalarını tamamlayarak, 28 Mart 1992 tarihinde Şube Genel Kurulu yapılmıştır. Genel Kurul sonunda Şube Yönetim Kurulu üyeliklerine

- Ramazan DOĞRU

- Veli ORTAÇEŞME

- Hasibe AKYİĞİT

seçilmişlerdir.

Dernek Yönetim Kurulumuzca Ankara Şube Kuruluşu ile görevlendirilen Kurucu Üyeler Şube kuruluş çalışmalarını tamamlayarak Şube Genel Kurulu öncesi Geçici Yönetim Kurulu oluşturulmuştur.

Ankara Şubesi Geçici Yönetim Kurulu:

- A. Betül UYAR - Başkan

- Türkan ÇAKIR - Yazman Üye

- Erhan TORUNOĞLU - Sayman Üye

OPEN DOORS 91'DEN İZLENİMLER

Aygen KEMALOĞLU,

A.Ü.Z.F. Peyzaj Mimarlığı Böl. Araş. Gör.

91 sonbaharında gerçekleşen bir açık hava toplantısı, yeşillikler içinde yapılan forum; özetle Gardenia Open Doors 91 ve onun iş dünyasıyla geçirdiği saydam günlerden söz etmekteyiz.

Ekim 1991 tarihinde gerçekleştiren OPEN DOORS 91 yukarıdaki özellikleri ile konusunda ilk adım olma özelliğini kazanmıştır.

GARDENIA firması; üretici, uygulamacı, tasarımcı, işveren, akademisyen bir çok kişiyi bir araya getirebilmiş, tartışma platformu yaratmış, devamlılığı beklenen, özlenen diyaloglara yaşam şansı tanımıştır.

Olayı gerçekleştiren RİCARDO DISPERATI OPEN DOORS 91'in amacını şu şekilde özetlemektedir: "1953 yılından beri çiçekçilik sektöründe pek çok konuda öncülük yapmış olan ve iç mekan, dış mekan, çok yıllık, mevsimlik ve yerörtücü süs bitkileri üretimi, araştırma-geliştirme ve ıslah çalışmaları, süs bitkileri pazarlama, ithalat ve ih-

racatı, çevre planlama, uygulama, peyzaj ve bakım konularında faaliyetlerini sürdüren firmamızın hedefi hem mevcut fidanlıklardaki koleksiyonları ve üretim tesislerini konu ile ilgilenen kişi ve kuruluşlara tanıtmak, hem de organizasyon süresince meslektaşlarımızla bir araya gelerek tanışma ve sektör sorunlarını tartışma ortamını yaratmaktır."

Sonbahar günlerinin serinliğinde geçen iki gün süresince katılımcılar özellikle Gardenia'nın üretim alanlarını gezme, tanıma ve değişik bitkisel materyali birarada görme fırsatını buldular.

Birinci gün yapılan dia gösterisinin konusu ise Uzakdoğu idi.

Japonya, Singapur'dan izlenimlerin sunulduğu gösteride izleyicilere yörenin yaşam tarzı, doğal bitki örtüsü, planlama çalışmaları hakkında bilgi aktarıldı.

Yine program çerçevesinde, Karaca Arboretumu'na yapılan gezide Türkiye'nin ilk özel Arboretumu hakkında bilgi alınmış, Türkiye'nin ve Dünya'nın değişik köşelerinden toplanmış ağaç türlerini yakından inceleme olanağı bulunmuştur.

OPEN DOORS 91'in gündeme getirdiği konulardan en önemlisi ise yaşamakta olduğumuz iletişim çağına rağmen Peyzaj Mimarlığı disiplininde çalışanlar arasındaki bağlantı ve işbirliğinin yetersizliğidir.

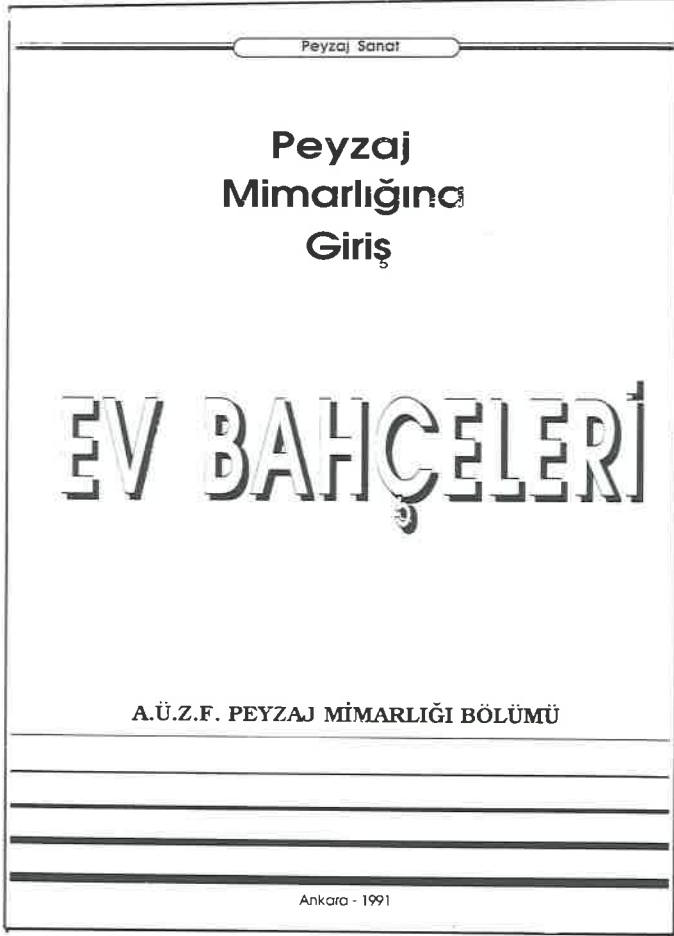
KARADERE FIDANLIĞINDA İNCELEMELER

Bitki Materyalinin Üretimi, Estetik ve Fonksiyonel özellikleri, katılımcı söyleşilerin ana konusuydu.

yayın

Derleyen
Nuriye ÇAKIRCA
Peyzaj Mimarı

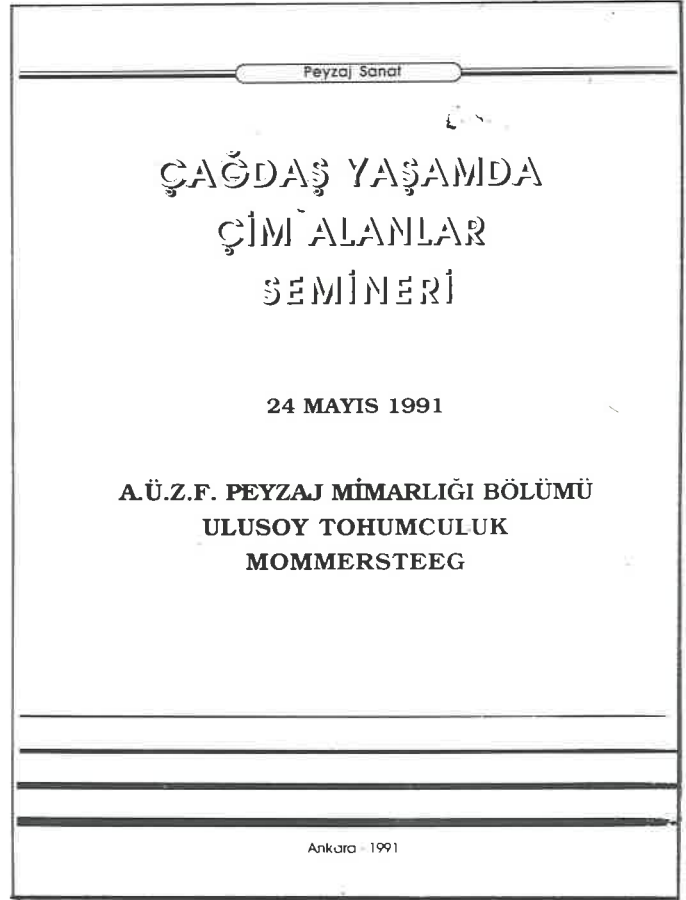

Ev Bahçeleri

A.Ü. Z.F. Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Peyzaj Sanat Dergisi Yayını No:2

Ev bahçesi projelendirme aşamaları ve bahçe örnekleri adı altında değişik bahçe çeşitlerinin özellikleri ile planlamaya yönelik prensipleri ve 11 örnek proje ile bunlara ait perspektiflere yer veren bir kitap.

Çağdaş Yaşamda Çim Alanlar Semineri

A.Ü. Z.F. Peyzaj Mimarlığı Bölümü
Ulusoy Tohumculuk
Mommersteeg

A.Ü. Z.F. Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Peyzaj Sanat Dergisi Yayını No:1

24 Mayıs 1991 günü gerçekleşen seminerde 11 konuşmacının çim alanlarla ilgili çok yönlü değerlendirmelerine yönelik konuşma metinlerinin yer aldığı, bu kitapçık semineri izleyen ve izlemeyen meslektaşlarımızın kitaplığında bulunmasında yararı olacak bir yayın.

yayın

Ankara Üniversitesi
Ziraat Fakültesi Yayınları : 1244
Bilimsel Araştırma ve İncelemeler : 684

İç Anadolu Koşullarında Bazı Glayöl Çeşitlerinde
Dikim Zamanlarının Çiçeklenme Süresi ve Çiçek
Kalitesi Üzerine Etkilerinin Araştırılması

Doç.Dr. M.Ertuğrul YAZGAN
Araş.Gör.Nevin HALEPLİOĞLU Araş.Gör.Aysel ODABAŞ
Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Peyzaj Mimarlığı Bölümü

ANKARA
1992

Peyzaj Mimarisi Derneği Yayınları : 1

KAKTÜSLER VE SUKKULENTLER

DR. SÜLEYMAN DEMİR DOÇ.DR. MURAT ERTUĞRUL YAZGA

A.Ü.Z.F. PEYZAJ MİMARLIĞI BÖLÜMÜ

ANKARA - 1992

İç Anadolu Koşullarında Bazı
Glayöl Çeşitlerinde Dikim Za-
manlarının Çiçeklenme Süresi
ve Çiçek Kalitesi Üzerine Etki-
lerinin Araştırılması

A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları: 1244

Bilimsel Araştırma ve İncelemeler: 684

Doç. Dr. M. Ertuğrul YAZGAN
Araş. Görevlisi Nevin HALEPLİOĞLU
Araş. Görevlisi Aysel ODABAŞ

A.Ü. Ziraat Fakültesi Fidanlığında üç vege-
tasyon süresince yapılan gözlemleri ve
ulaşılan sonuçları içermektedir.

Kaktüsler ve Sukkulentler

Peyzaj Mimarisi Derneği Yayınları: 91/1

Doç. Dr. M. Ertuğrul YAZGAN
Doç. Dr. Süleyman DEMİR

70 sayfadan oluşan kitap 5 bölüm
içermektedir. Sukkulent bitkinin tanım-
landığı ve doğal ortamlarının anlatıldığı
birinci bölümden sonra sukkulentlerin
kültivasyonu anlatılmakta ve üçüncü
bölümde kaktüslerin sistematiğine, ano-
tomilerine ve bazı kaktüs türlerine yer
verilmektedir. Beşinci bölümde ise suk-
kulent bitkilere ait bilgiler yer almakta ve
ayrıca kitapta 14 şekil ve 132 resim bu-
lunmaktadır.

**GÜÇLÜ BİR PEYZAJ MİMARLIĞI
ÖRGÜTLÜLÜĞÜ İÇİN
KATILIMLARINIZI BEKLİYORUZ.
PMD**

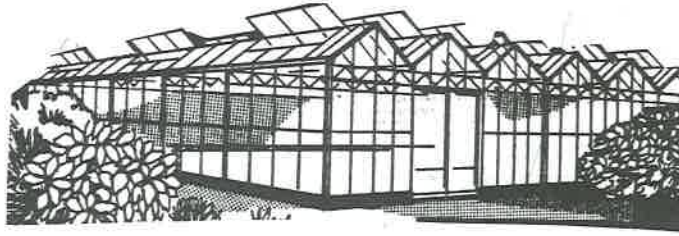
**DAHA GÜÇLÜ BİR
PEYZAJ MİMARLIĞI
ÖRGÜTLÜLÜĞÜ İÇİN
PEYZAJ MİMARLARI
ODASI'na doğru**

PMD

SERA VE SERA İÇİ TEÇHİZATI İLE İLGİLİ OLARAK

*
Cam ve plastik
örtülü, birlikte açılıp
kapanan yan ve üst
pencereli, galvanizli
ve galvanizsiz
seralar

*
Gölgeleme ve ısı
perdeleri

*
Jeotermal ısıtım
sera ve tesisleri

*
Harç hazırlama ve
tüp doldurma
makinaları

*
Köklendirme ve
saksı masaları,
elektrikli toprak
ısıtma ve otomatik
kontrolü

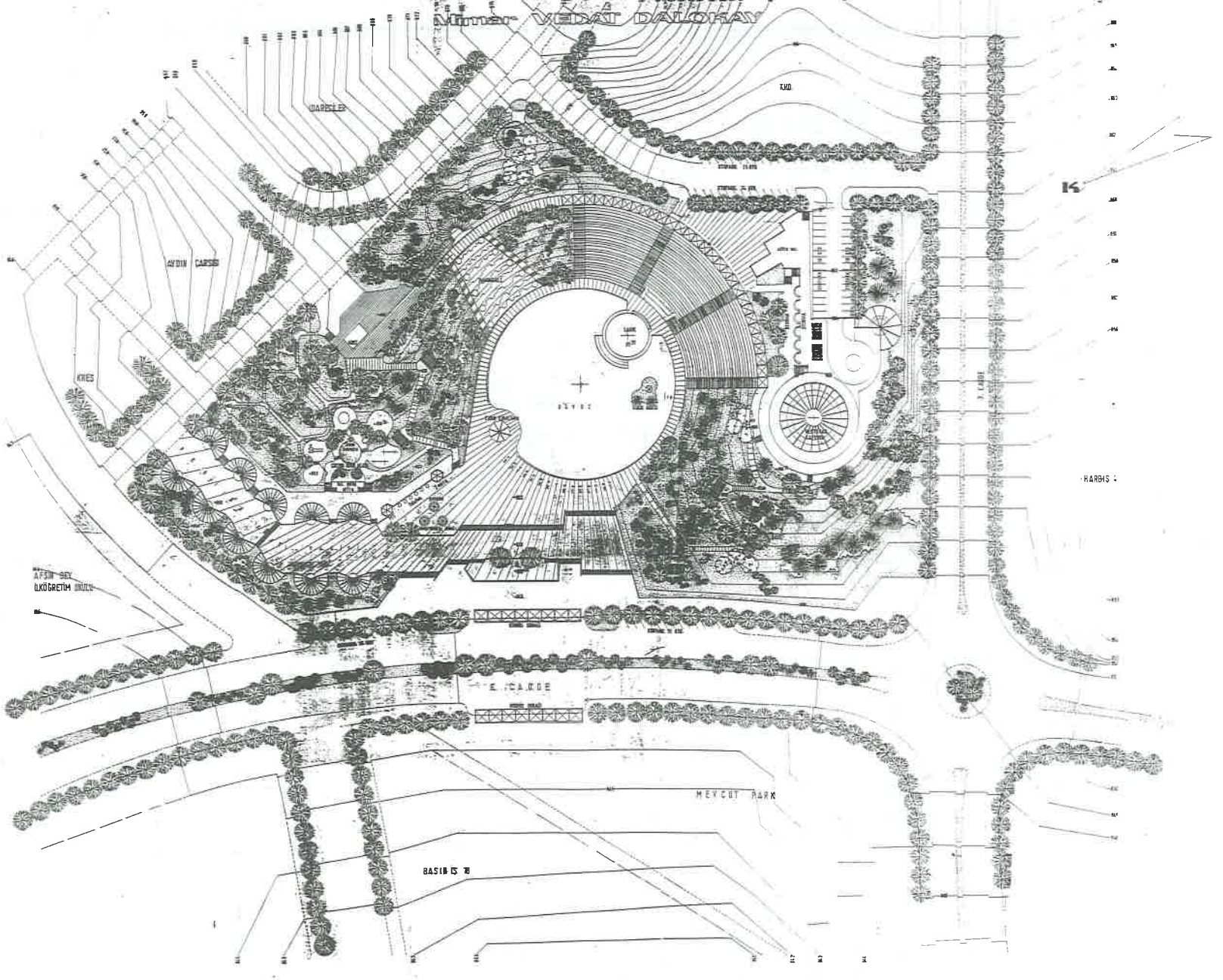
*
Sera ile ilgili diğer
malzemeler

TARTES

TARIM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

*
Pencere
açma-kapama,
ısıtma, sisleme
otomatik
kontrolları

Akçay Cad. 279/1-A Gaziemir - İZMİR
Tel : 9-51-51 32 17 - 51 46 06
Fax : 9-51-32 17 Telex : 52442

dalokay mimarlık ve peyzaj mimarlığı atölyesi

mithatpaşa caddesi 51/13 yenişehir, ankara • tel: (4) 431 60 92 • fax: (4) 431 83 32

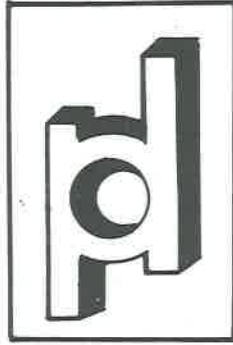

PM PEYZAJ
PLANLAMA

- PEYZAJ PROJE
- BİTKİSEL UYGULAMA
- YAPISAL UYGULAMA
- DANIŞMANLIK

SİMŞEK SK. 26 B A.AYRANCI ANKARA TEL(FAX): 468 05 35

DORUK PEYZAJ

- PEYZAJ PROJELERİ
- UYGULAMA ve
- BAKIM İŞLERİ

Peyzaj Mimarları

* Dilay Şeker

* Şehnaz Tahtacı

* Yeter Baş

Tel : 230 09 51 - 229 36 84

G.M.K Bulvarı 61/16

Maltepe / ANKARA

✓PARK ve BAHÇE OYUN
ELEMENLARI

✓OTURMA GRUPLARI

✓İMALAT-SATIŞ-MONTAJ

KARINÇA OYUNCAK SANAYİ

FABRİKA

31. Sokak No: 44 Ostim / ANKARA
Tel: 354 63 25
Fax: 354 27 57

SATIŞ DİSTRİBİTÖRLÜĞÜ

158. Sokak No: 71 Ostim / ANKARA
Tel: 354 71 04 - 354 71 05
Fax: 354 65 03

PAZARLAMA BÜROSU

Hosdere Caddesi No: 23/6 ANKARA
Tel: 167 27 96

RİZE

GIDA ve İHTİYAÇ MADDELERİ
PAZARLAMA ve TİCARET LTD. ŞTİ.

Her türlü gıda maddesinin
toptan ve perakende satışı yapılır.

Merkez : Toptancılar Sitesi 14. Blok No. 408 No. 463 - 464 Macunköy/ANKARA Tel: 346 61 16 - 346 44 05

I. Şube : T. Reis Mah. Uluçınar Sok. No.7 Ulus/ANKARA Tel: 312 21 33 - 311 86 17

II. Şube : Tepebaşı Fatih Cad. No.128/C Keçiören/ANKARA Tel: 314 53 50

PERNILLE - Festuca rubra
Mükemmel yoğunluğun yanında, hastalıklara karşı mukavemeti ve yaz boyu da süren yeşil rengi ile Pernille de spor sahaları için en kaliteli tohum çeşitleri arasındadır.

CONNİ - Poa pratensis
Birçok ülkede tavsiye edilen bir çeşit olan Conni, değişik amaçlı kullanımlarda en kaliteli yeşil alanı sağlar. Koyu yeşil renkli ince yaprakları ve ezilmeye karşı çok dayanıklı olması nedeniyle özellikle spor sahaları ve yeşil alanlar için idealdir.

DOĞUŞ

ÇİM TOHUMLARI

"Tabiatın Halisi"

DLF - TRIFOLIUM A/S

AT ülkelerinde üretilen ve tüketilen "Çim Tohumları"nın üçte birini sağlayan DLF-TRIFOLIUM A/S'nin bu başarısı, 6.000 Danimarkalı üretici ile 40.000 ha'lık bir alanda ileri teknoloji uygulayarak yapmış olduğu işbirliğinin sonucudur.

DLF-TRIFOLIUM Grubunu oluşturan kuruluşların 100 yıldan fazla olan deneyimleri sayesinde, çok iyi kalitede tohum üretilmesi sağlanabilmektedir.

Dünya Pazarının üst sıralarındaki yerini muhafaza edebilmek amacıyla, kaliteli tohum üretimini, kendi bünyesinde bulunan modern ve en son teknoloji uygulanan laboratuvarlarındaki çalışmalarını ile sağlamaktadır.

DLF-TRIFOLIUM'da çalışmakta olan her 5 kişiden biri kalite kontrol veyayeni türlerin ıslah çalışmalarında görev almaktadır. Bu da firmanın bu iki konuya göstermiş olduğu hassasiyetin bir belirtisi olmaktadır.

Çok deneyimli ıslahçıların oluşturduğu ekip, yeni türlerin geliştirilmesi için hem geleneksel hem de ileri biyoteknik metodları uygulamaktadır.

Islah edilmiş olan 160'tan fazla tür birçok ülkede tescil edilmiştir.

SAKİNİ - Lolium perenne
Sakini bahçeler, oyun alanları ve spor sahaları için uygun bir çeşittir. Çabuk çimlenmesinin yanında ezilmeye ve soğuk hava şartlarına karşı çok dayanıklıdır.

IVOLA - Festuca rubra commutata
Ivola çok ince yapraklı, boylanması az olan bir çeşittir. Gelişmesini erken ilkbaharda yaparak yeşil rengini muhafaza eder. Hastalıklara karşı en iyi mukavemet gösteren çeşitler arasındadır.

TAYA - Lolium perenne
Spor ve yeşil alanlar için "En İyi Tohum Çeşitleri" listesinde. Taya ilkbaharda erkenci bir çeşittir. Çok yoğun ve sürekli yeşil alanlar sağlar. Rengi açık yeşildir, yabani otlar ve hastalıklara karşı mukavimdir.

ALTINPARK

EXPO CENTER

ANKARA FUAR MERKEZİ

**MODERN FUARCILIK,
MODERN MERKEZDE
YAPILIR...**

7.000 METREKARE KAPALI, 50.000 METREKARE AÇIK SERGİLEME ALANI
PTT MERKEZİ
BANKA ŞUBELERİ
TURİZM- SEYEHAT ACENTASI- RENT A CAR
RESTORAN- CAFE- BAR VE
İLK YARDIM EKİBİ İLE
TÜRKİYE'NİN İLK VE TEK FUAR MERKEZİ

ANKARA ALTINPARK İŞLETMELERİ
ANFA İRFAN BAŞTUĞ CADDESİ 06140 ANKARA TEL: 317 96 65 (80 HAT) FAX: 317 68 52

NOT: 1991-1992-1993 FUAR PROGRAMIMIZI İSTEYİNİZ...